Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Udg. af K. L. Rahbek
Titel | Title:	Dramatisk og litterarisk Tillæg (til Morgenposten)
Bindbetegnelse | Volume Statement:	1792; Hæfte 1-20
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : S. Poulsen, 1792-93
Fysiske størrelse | Physical extent:	2 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

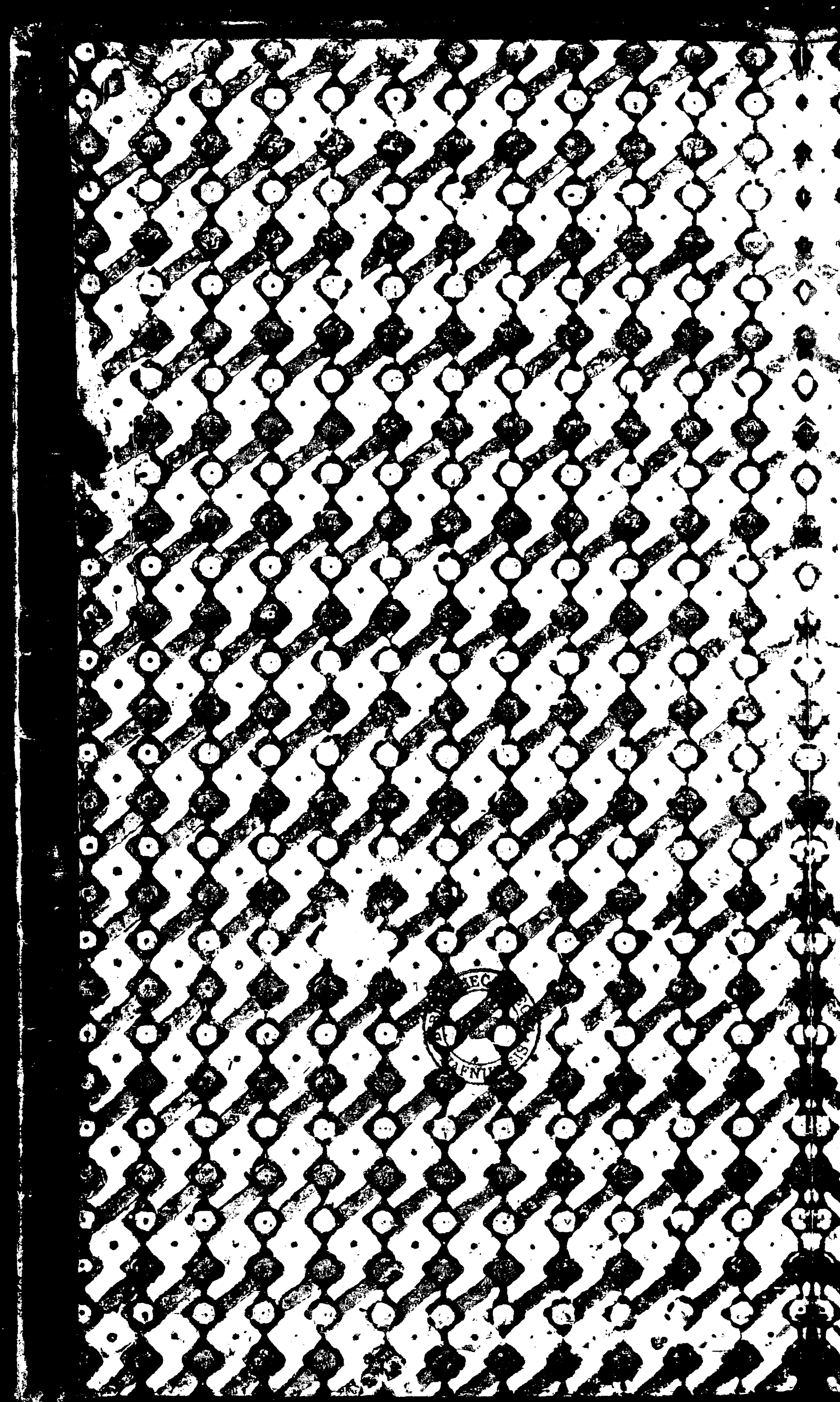

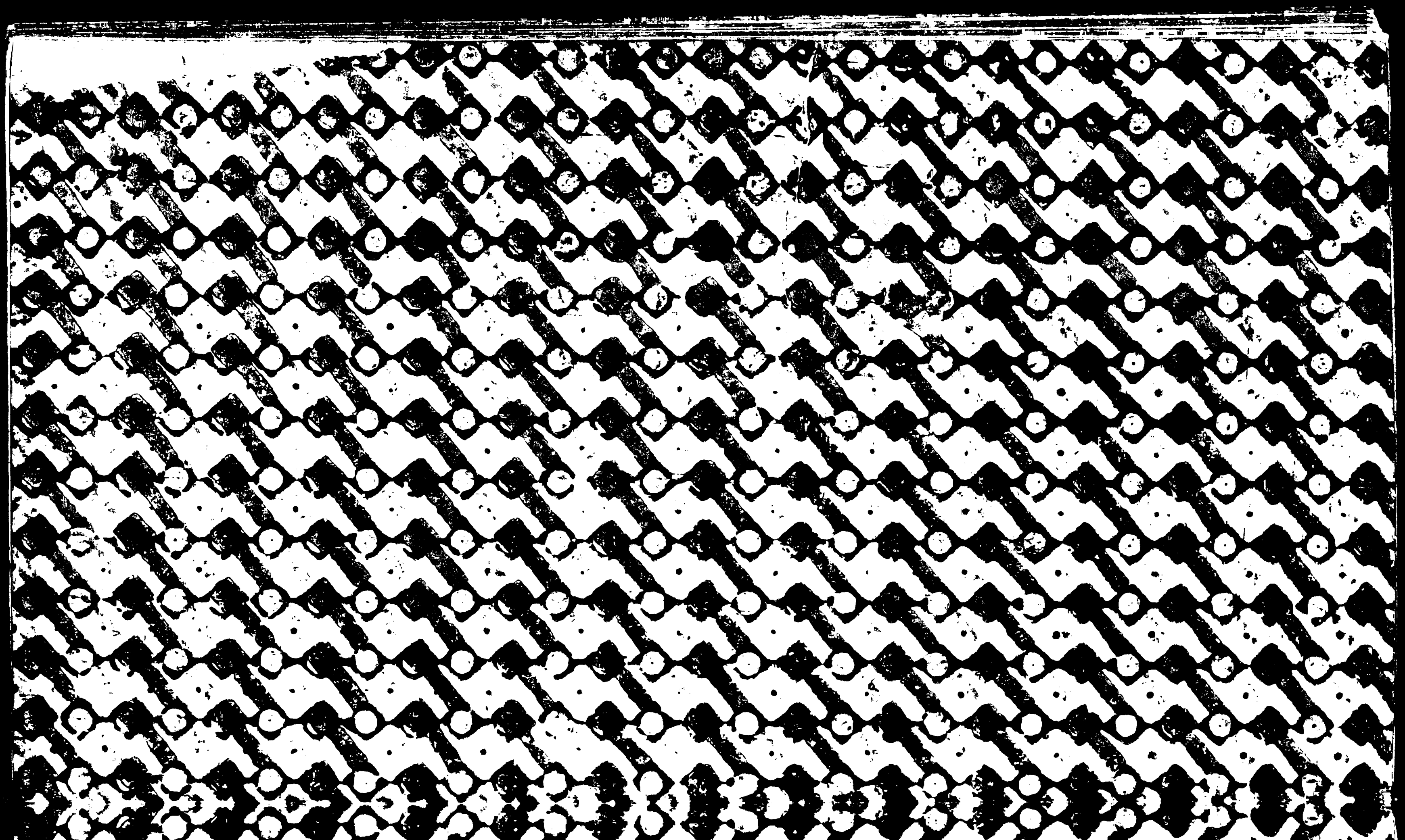

17,-47,-8

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130022077946

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg

Første Hefte

udgiven af K. L. Rahbek.

The ſtage I choſe, a ſubject fair and free,
'Tis Yours, 't is mine, 't is publick property.

Churchils Apology.

Kiøbenhavn 1792.
Paa S. Poulſens Forlag
trykt hos Simmelkiærs Enke.

REGIA · SISINENSIS · BIBLIOTH

Til

Hr. Overauditeur

Peder Rosenstand Goiske.

Havde De end ikke fra min første Ungdom af bearet mig med Deres Kienskab og Venskab; havde jeg end ikke saa ofte seet mig forpligtet at omtale Deres Retskaffenhed og Indsigter som Theaterdirecteur med grundet Ærbødighed; havde De end ikke fra saa mange andre Kanter Fordring paa min sandeste Høiagtelse; kiendte jeg Dem endog blot, som Forf. af den dramatiske Journal, vilde blot dette være mig Grund nok til at hellige Dem disse Blade. De har brudt den Bane, jeg her har vandret; De har prevet alle dens Besværligheder og Ubehageligheder; De har nydt den alt opveiende Fryd at see Deres Anmærkninger prøvede og billigede af Konstnere, De agtede og hædrede meest; ja maaskee, at see dem, hvis Vei giennem Livet var allermeest stridig med Deres, dog paa Konstens Bane at række Dem broderlig Haanden; De kan gisre Dem Regnskab for de Grunde, jeg har havt til at betræde denne Bane, og til endnu fremdeles at vandre den; og det skulde være min Stolthed, dersom De billigede min Vandring.

Retsindighed og Klogskab har betegnet hvert Deres Fied, som Theaterdirecteur; den

offentlige Agtelse ledsager Dem, da De forlade Directionen. Den eneste Savn, den eneste Klage har været, at De ikke kunde gandske opofre Dem til Skuepladsens Fremtarv; men selv denne Klage gier Dem den sandeste Ære. Ofte, naar jeg forestilte mig, hvad Skuepladsen under en Bestyrer af Deres Retskaffenhed og Indsigter kunde bleven, sukkede jeg misforneiet over det Ran, Themis havde begaaet mod Thalia; men da tænkte jeg atter paa den hæderfulde og vigtige Bane, De gik; saae den frelste Uskyld velsigne Dem, det beskiæmmede Bedrag og den nedstyrtede Vold slippe det zittrende Rov af sin Haand, og forgiæves stræbe at undflye det Sværd, Sandhed og Lovene have betroet Dem, og jeg signede Muserne, der selv havde overgivet Deres Fosterson til Themis, at hnn giennem Sandheds og Dydens Tempel skulde føre ham til Lykkens og Ærens.

Maatte da Deres Dage stedse være ligesaa blide og lykkelige, som de ere hæderfulde for Dem, og gavnlige for Sandheden og Deres Medborgere

den 4de Junii 1792.

K. L. Rahbek.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 1.

den 6 Januar 1792.

Gelinde und schmeichelnd gegen den Anfänger, mit Bewunderung zweifelnd, mit Zweifel bewundernd gegen den Meister, abschreckend und positiv gegen den Stümper, höhnisch gegen den Praler, und so bitter als möglich gegen den Cabalenmacher.

Lessings antiqvar. Briefe.

Udgiveren af dette Blad føler meget vel, hvormeget hans Forpligtelse er bleven større og tungere ved den nærværende Indretning. Hvad der tilforn var vilkaarligt Bidrag til et Ugeblad af blandet Indhold, skal nu være et Blad for sig selv. Tilforn stod det til ham, at tale, naar han vilde, og tie, om han vilde. Det stod til ham at bestemme, hvilke Stykker han vilde see, og hvilke han vilde skrive om. Nu derimod kan man med Føie fordre af ham, at han skal see alt, anmælde alt. Men baade den, der lover for meget, og den, der venter formeget, skade sig begge selv. Det være ham derfor tilladt i Forveien at erklære, hvad og hvormeget han har at tilbyde Publicum. Efter denne Contrakt bedømme man siden hans Leverance. Hvad Lessing i sin hamborgske Dramaturgie lovede, at ledsage hvert Skridt, som Digterens eller Skuespillerens Kunst giorde, erkiender den kiøbenhavnske Dramaturg for at være langt over hans Kræfter. Dog hvad Lessing selv siden fandt ugiørligt for sig, vil man sikkerlig ei fordre af hans Discipel. At give en fuldstændig og udførlig Recension over hvert af de forestilte Stykker, og enhver af de spillende, vil heller hverken Tid eller Rum tillade ham; hans Blade vilde da ofte ei komme til at indeholde andet end et Navneregister

med

med tilføiet almindelig og ubeviist Roes eller Daddel. Ogsaa er der undertiden om hele Forestillinger i Grunden intet at sige. Man tage for Exempel een af de smagløse unaturlige italienske Buffer, hvori Publicum nu engang er vant til at ynde og fordre italienske Buffastreger! efter hvilken Maalestok skal man her regne Spillet? hvor ere de Originaler i Naturen, med hvilke de spillende kunde sammenlignes? hvor tør Smag og Fornuft opløfte sin Stemme, hvor Grundloven er, jo galnere jo bedre! — og nu disse andre Syngespil, hvor Musiken er alt, og Texten intet? hvor selv de gode Skuespillere finde sig ved hvert Skridt hildede af de Baand, Componisten har lagt dem i; hvor man paa enhver Maade sørger for vort Die og Øre, paa vor Forstands og Hiertes Bekostning: hvad skal Critiken her sige? at slige Stykker ei skulde, ei burde spilles! det er alt; og naar den saa nogle Gange har sagt det, og sagt det forgiæves, da maae den vel tie. Om Syngestykkedagene tillade man ham altsaa sielden at anføre andet end de opførte Syngespils Navne. De reciterende Skuespil forbinder han sig derimod til at bivaane; men selv her lover han ei en almindelig Recension. Der gives baade Roller, og Skuespillere, om hvem der virkelig aldeles intet er at sige; der gives ogsaa Skuespillere, om hvilke der er saa meget at sige, at man just derfor maae tie, for ei til ingen Nytte at tale for meget. Alt, hvad han forpligter sig til at give, er dramaturgiske Anmerkninger over Forestillingerne. Disse ville snart bestaae i Characteristiker over visse Roller, eller deres Udførelse, snart i Anmerkninger over Foredrag og legemlig Veltalenhed; snart blot have Skuespillerens Kunst eller Værk til Gienstand, snart igien ganske henvende sig til Digteren, og atter til andre Tider angaae deres foreenede Samvirken. Snart vil han stræbe at afstikke den Vei, som Digter- og Skuespilkonstens Mynstre vandre ad Hæder og Sandhed; snart vil han gaae Haand i Haand med den, der med utrættet, skiøndt usikker Fod, stræber at bane sig selv en Vei mod samme store Maal; snart vil han

prøve

prøve at veilede den, der synes ham at fare vild. Paa denne Maade haaber han saavel hos Kunstnerne som hos Publicum best at kunne fremme den Tænksomheds Aand, der er lige nødvendig til at freinbringe, og at nyde de sande Kunstværker. For hans Tone har han i sit Motto angivet en Forskrift, som skal blive hans stadige Regel. Da dette Blad bliver i Forbindelse med Morgenposten, og er at ansee, som en udvidet Fortsættelse af den deri indrykkede dramatiske Correspondence, har han troet, at burde sammenknytte det med denne, ved at forudskikke et Par Ord om de Skuespil, der ere opførte siden Troe ingen for vel, med hvis Anmeldelse Correspondencen sluttedes. Syngespillene gaaes efter Morgenpostens Sædvane forbi.

Mandagen den 19 Decbr. havde de Maskeraden og Julestuen. Da disse tvende Stykker tilforn ere anmeldte, vil jeg blot tilføie, at Julestuens Fabel uden Tvivl er taget af den engelske Tilskuer, hvor der i tredie Bind, No. 245, findes et Brev fra Thimotheus Doodle, der fortæller, at han, og hans Kone, og en ung Oberst more sig med at lege Blindebuk om Aftenen, og at han sommetider, naar han er Blindebuk, maae gaae halve Timer, inden han kan faae fat paa nogen af dem. Om Torsdagen spiltes Skuespillerskolen meget vel, skiønt næsten for tomt Huus; fornemmelig behagede Hr. Schwarts mig, da han spilte i en langt simplere og sandere Maneer, end de forrige Gange. Hr. Knudsen fandt meget Bifald, som Lehman, mig forekom det dog, som han ikke altid vedligeholdt den underlige Tone, han havde valgt, og hvis Nødvendighed, jeg sandt at sige, ikke indseer. Geert Vestphaler og Ariadne, som de foregaaende Tirsdag havde, fik jeg ikke at see; Ariadne er i øvrigt forhen anmeldt. Om Fredagen opførtes de tvende Sedler af Florian. Jfr. Morthorst spilte, syntes mig, sin Grethe noksaa vel, som nogen af de foregaaende Gange, i øvrigt henholder jeg mig om hende til det, der den Gang blev sagt. Hr. Saabye havde forandret heele Provindsen til heele Herredet, hvilket uden Tvivl

var

var rigtigt. Men naar Hr. Knudsen sagde ved Gammelstrand i Stæden for paa Fisketorvet, saa kunde man let spørge ham, om der var en Gammelstrand i Frankrig? — Sidste Torsdag havde de værdige Fader, hvori Jfr. Fredelund spilte Jfr. Astrups Rolle. At bedømme hendes Forestilling af Louise vilde være en Ubillighed mod Jfr. Fredelund, da denne Rolle er saa langt over en Begynderindes Kræfter; heller ikke vilde det være til nogen Nytte, da hun rimeligviis i det mindste ikke saasnart igien bliver behyrdet med denne Rolle. Endnu ubilligere vilde det være, om man paa nogen Maade vilde sammenligne hende med hendes ypperlige Forgiengerinde, saa ubesindigen end Directionen har udsat hende for denne forhadte og farlige Sammenligning, ved at lade hende træde frem, medens hiin endnu var i friskt Minde. Anmelderen vil altsaa indskrænke sig til saadanne Anmærkninger, som angaae hendes Fordrag og Spil i Almindelighed, og som altsaa i hendes øvrige Roller kunne komme hende til Nytte. Hendes Stilling var for det meste uskøn, da det nedpressede Hoved vanhældede det hele; hendes Armbevægelser ere meget for mange og intet sigende, om de endog havde deres forrige Runding, som de reent havde tabt; hendes Stemme var den Aften lykkeligere end i Frue Sydman, kun maae hun vogte sig for den larmoiante Monotonie, som hun her saa meget henfaldt til. I øvrigt kan man ikke nægte, at hun jo sagde sin Rolle med Mening, og kun een eneste Gang undslap hende en falsk Accent; men af dens Aand havde hun ei det mindste. — Blandt de øvrige maae jeg især anmerke Hr. Elsberg, der gav sin Woodmar overmaade vel, med al den blide Noblesse, som mueligt. Det Ord "det skal jeg nok vide" sagde han især meget godt; og hans Scene med Maleren var fortreflig. Ogsaa Werman var i denne Scene overmaade god; mindre behagede han mig derimod, hvor han talte om Barnemord. I Aften boede han ei længer i en Bondestue, som sidst. Mad. Rosings Sophie giorde mere Indtryk paa mig, end de tvende forrige

Gan=

Gange. En mesterlig Nuance maae jeg anmerke af Scenen med Monheim, det var den liden Pause forved: "Nei nei min Fader!" og den mildere Tone paa: "Gid De andensteds maae finde den Lykke —" dette forberedede meget godt Forsoningen. Disse fine Overgange, hvorved hun bringer Sammenhæng i sine Roller, ere overalt det, der især udmærker denne sande Kunstnerinde.

Det første Stykke i dette nye Aar var Holbergs Stundesløse; dette Mesterstykke blev overhovedet spilt med meget Liv. Madam Schall var Pernille. Jeg har meget ofte seet denne Rolle af hende; men hver Gang erkiender jeg betydelige Fremskridt deri, og just denne Aften var hun i mine Øine saa meget bedre, end jeg nogentid saae hende her, at jeg holder det for min Pligt at gjøre hende opmærksom paa de Steder, der mindre behagede mig. Hun sagde sin første Monolog i det hele vel; men vilde det dog ikke give denne mere Afverling af Tone, hvis hun under den ryddede op, eller noget andet deslige? derved undgik hun og at sige den til Parterret, en Feil, som de fleste endog af vore beste Skuespillere have tilfælles med hende. Dramatiske Journal giorde Caroline en Compliment, fordi hun i næste Scene forandrede et brugeligt til et sundt Legeme; jeg er vis paa, man kun behøver at nævne dette for Mad. Schall, for at bringe hende til at gjøre ligesaa. I Scenen med Vielgeschrei sagde hun: "det er sandt, jeg har forglemt at takke Herren" som en affides-Replik. Efter Ordene synes den vel at kunde siges saaledes; men naar Mad Schall betænker, at Jens Griffel maa blive ved i sin Oplæsning, hvis ei Pernille her falder ham i Ordet, og henvender sig til Vielgeschrei, vil hun uden Tvivl finde, det ei kan siges affides. En ypperlig sientieneragtig Geskieftighed viiste hun, da Vielgeschrei skrabte Osteskorperne frem. Sin Scene med Oldfux sagde hun meget vel; men her skulde vel

ei

ei Leander og Leonore sat sig til Roelighed, og ført en egen Passiar, medens det Anslag blev fattet, hvorpaa deres hele Lykke bervede. Særdeles godt saae det ud, da Pernille i tiende Scene med en saa overgiven Stolthed rakte Leonore sin Haand at kysse paa, og da denne kom hen til hende, saa inderlig faldt hende om Halsen. At hun blev siddende imellem Skriverkarlene, da Leander og Oldfux kom som Pedanter, var nok urigtigt; thi hvordan hører hun da det om Regula Petri, som hun siden repeterer. Ogsaa syntes mig, hun tog for ilde affted, da hun frembragte den Løgn om den sorte Høne. Da hun mødte Leanders Tiener med Brevet, gik hun ei ad den Side, hvor Skriverkarlene var. Hr. Arends var Vielgeschrei; denne Rolle er virkelig imellem hans lykkeligste, og de tvende første Acter have især mange skiønne Steder, hvoriblant det med Osteskorperne, og det hvor han kommer ind, og skiender paa Anne, derpaa bryder ud i de Beklagelser over sit møisomme Liv, med eet bliver Leander og Oldfux var, og ei kiender dem, uden Tvivl udmerke sig. I tredie Act har derimod nok Holberg glemt den stundesløse, og givet os en blot Jeronimus, og denne hans Feil synes mig ei noksom afhiulpen af Skuespilleren. At den Scene, hvor Bonde, og Barbeer, og Skræddер kom ham paa Halsen paa eengang, ei giorde al den Virkning, den skulde, kom af en vis Seendrægtighed hos somme af disse Interlocuteurs; heller ikke troer jeg, det er rigtigt, at somme af Skriverkarlene saa tit læste feil i det dicterede; thi Vielgeschrey er alt for ordentlig en Mand til, ei at lade et Bryllupsbrev omskrive, hvori f. Ex. var tilført: er Hønsene nu i Kiøkkenet? som den ene Skriverkarl vilde indbilde os, han havde i sit. Uagtet det af den dramatiske Journal synes at være en Tradition fra Clementins Tid, at Vielgeschrey sidder ved sine Papirer, medens Leander frier til Leonore, er det dog neppe rigtigt, thi Vielgeschreys Overværelse er det eeneste, der kan nøde denne til at holde den pedantiske Harangve til hende, og hvis han ei giver Agt paa dem, vil de snart tale et langt andet Sprog. Ogsaa kunde nok efter de Ord "Værer stille Børnlille!" be-

qvem-

svemmelig være en Pause, hvori han lytter, og da først med en anden Tone: "Jeg tør sværge paa, Madden kaager over!" Ligeledes skulde nok Overgangen fra den forrige Samtale til Spørgsmaalet om Regningen forberedes, maaskee ved det Vielgeschrei i det samme fik noget at see paa sit Skriverbord o. d. l. I Scenen med Tydskeren, som Hr. Arends ellers gior overmaade vel, savnede jeg og Overgangen fra den fortrædne Grovhed, hvormed den Stundesløse søger at skaffe sig denne Sladderhank af Halsen, til en Slags Høiagtelse, da han hører, han skriver et Ark Papiir fuldt i 10 Minutter. — Leanders Rolle forekommer mig den fineste og vanskeligste Elskerrolle jeg i Lystspillet kiender, og jeg tilstaaer, ingen af alle de Leandre, jeg har seet, har fyldestgiort mig deri; ingen har i Frieriet til Leonore ladet mig giennem Pedanten see den fyrige Elsker, der nytter hvert ubevogtet Øieblik til at lade sine Øine og sin Adfærd sige, hvad hans Mund ikke tør; der ved at see sin Elskede glemmer sig selv, og forvildes i sin Lectie — thi umueligt kan jeg overtale mig til at troe, at Feiltagelsen med Nullet og Stregen staaer der for at være et Svinerie. Dog disse mine Ideer over denne Rolle ere for vidtløftige til at fremsættes her. De maae altsaa giemmes til en egen Carakteristik over den Stundesløse i et af de næste Hefter af dramaturgiske Samlinger. Der vil jeg ogsaa fuldstændig kunde udvikle alt det mesterlige i Oldfuxes Rolle, og Hr. Knudsens ypperlige Forestilling deraf. Især stak hans methodiske og stive Pedant, hans butte og grove Advocat, og hans krybende, men dog vindige og ufor-skammede Tydsker, kostelig af mod hinanden. To Smaating maae jeg erindre, en, at han i sin Pedantrepliik i 1 Acts 9 Scene ikke efter sin egen Forskrift svingede med høire Haand, og den anden, at han ei accentuerte consulere ali*quem*, og ali*cui*. Blandt de øvrige maae jeg blot nævne Peder Bogholder, der ei allene ei, efter sin Formands Exempel, forandrede Følleriet paa Magdelones Bryst til et Kys, men endog giorde hiin Idee saa anstødelig, som mueligt, og overdrev alt det følgende af sin Rolle. Til Stundesløse havde de den ny Entree

af

af Hr. Dahlen, hvilken, saavelsom hans, og Mad. Biørns Dands vandt meget Bifald. Ogsaa saae man med Fornøielse den Fremgang, Eleven Poulsen ved Hr. Dahlens Anviisning havde giort.

Litteratur.

At Odense har et tydsk Theater, er vel temmelig bekiendt her i Kiøbenhavn, men at det ei allene har en egen Dramaturgie, men endog en dramaturgisk Feide paa tydsk og dansk, er et Særsyn, som vel fortiener at kundgiøres. Nogle Mænd, der have lovet ved Bladets Slutning at nævne sig, have under Titel af Dramaturgie foretaget sig at give en udførlig Bedømmelse over alle det friebachske Theaters Forestillinger, og tilegnet Hr. Professor Tode, og Udgiveren af dettr Blad denne Bedømmelse. De have, sige de i deres Indledning, blot leveret en Relation, og overlade den endelige Dom til os. Om endog ikke Hr. Carnier i sin Dramaturg ohne Maske, saa eftertrykkelig havde protesteret imod vor Competence, vilde vi dog sikkerlig — thi heri er jeg vis paa, Hr. Prof. Tode er enig med mig — vel have vogtet os at dømme om det, vi ei havde seet, og ei kunde kiende uden fra Relationer, hvis Paalidelighed vi ei kunde skiønne. I sin Avis forekaster Hr. Iveesen denne Bedømmelse en bitter og stikkende Tone. Maaskee kan den ei frikiendes derfor i Hensende til Theatrets Intendance, og mange Steder synes den at indeholde private Allusioner, som det ei har behaget Forfatteren at give os Nøglen til; Skuespillerne synes derimod meget mildelig — ja vel endog panegyrisk behandlede. Mig er det f. Ex. ubegribeligt, at tvende Actricer, der fortiente slig Berømmelse, som S. 319 er tildeelt Jfr. Gutterman: at hendes Spil var i alle Dele det fuldkommeste, man kunde tænke sig. og S. 343 Mad. Rosenau: at ingen Actrice paa Kiøbenhavns store Theater var i Stand til at spille Gurlis Rolle saa naturlig og rigtig, og saa mesterlig iagttage de fineste Nuancer, at sige to Actricer skulle sætte deres Lys under en Skieppe hos Hr. Friebach i Odense, og ei heller glimre paa Wiens eller Hamborgs Theater, hvor en Schröder og Brockmann vilde modtage dem med aabne Arme. Ikke desmindre er mod dette Skrift ei blot udkommen en gandske moderat dansk Besvarelse, underskrevet B, men og en meget bitter og hestig tydsk, den ovenomtalte der Dramaturg ohne Maske af Skuespilleren Hr Carnier. Det er underligt, at en Mand, der praler med saa megen Læsning baade i og uden for sit Fag, e. har læst, at Lessing angiver en Skuespillers Irritabilitet ved Critik, som en ufordeelagtig Formodning om hans Fremgang i sin Kunst.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 2.

den 13 Januar 1792.

Livres vous a votre gout, & a votre genie! montres nous la nature & la verité; C'eſt le devoir de ceux, qve nous aimons, & dont les talents nous ont disposés a recevoir tout ce, qv'il leur plaira d'oſer.

Diderot ſur la poeſie dramatiqve.

Dette var Nationens, det var Muſernes lydelige Tilraab til Forvandlingernes Digter, da han ved saa mangt et mindre og større Arbeid viste sit Mod og sit Held til at revse Daarskab, og drage Sløret fra Nederdrægtighed. Ikke nok, at han, som i sine Forvandlinger, som i sin Heckinborn, morede, og rørte; ei nok han skildrede Mennesker; man fordrede mere af ham, fordrede det, han havde viist, han kunde, og torde, at han skulde skildre sine Landsmænd, holde Thalias Speil med rolig Haand for Daare, og Skurk; at Daaren kunde rødme og bedres, og Skurken blegne og flye. Og dette Krav har han da i sine Venner og Vanner, første Gang med overordentlig Bifald opført Torsdagen d. 4de Januar (om uventede Møde, som var Tirsdags Foreſtillingen, troer jeg mig fritaget fra at tale), ogsaa fuldkommen opfyldt. Ganske mesterlig har han foreholdt os vor national Arvesynd, vor umættelige Higen efter at hænge i Halen paa de Store, at bade os i deres Lyksaligheds Middagsglands, at klavre op paa de allerelendigste og skrøbeligste Stylter for at nærme os til denne. O! at det maatte virke, at vor Middelstand maatte lære at føle, hvor elendig, hvor for-

foragtelig, hvor latterlig, den gisr sig ved denne Adelstilbedelse! At den maatte føle sit Værd, og ei længer udsætte sig for, at Adelspøbelen skal see ned paa den, naar den kommer i den fornemme Dunstkreds, just saaledes — som Plageman saa rigtig udtrykker sig — som de forfængelige blandt os see ned paa deres Tienestefolk, naar disse engang ved et Bal faae Lov til at staae uden for og see paa der dandses. Med riig og rund Haand har Forf. over det hele Stykke udstrøet Satire paa de utallige mange Skatteringer, hvori denne vor Higen, efter at være med, og imellem de store, yttrer sig. F. Ex. om vore borgerlige **Naadige Fruer, og Frøkener** og alle disse **Naader**, dem Gud naade! om den nederdrægtige Forfængelighed at tilholde sine Folk at give sig en utilkommende Fruetitel, om at blændes saaledes af et von eller en anden prægtig Titel, at man aldeles ingen Øine har for Personens Feil og Laster, om de end ere aldrig saa fremspringende. Kort sagt i denne Henseende er dette Stykke for vor Tids honette Ambition, hvad Holbergs Rangsyge var for vore Fædres. Ogsaa har han skildret de tvende Slags Skurke, som saa ypperligen trives i denne Daarskabs Lye, nemlig de adelige Drog, som nedlade sig til Borgerne for at haane, bedrage, og beskiemme dem, og de Blodsuere, som den fornemme Levemaade overantvorder sine Dyrkere i Hænderne paa. Captain von Aberwitz Scene, hvor han gisr Propositioner, saa haard den end kan synes, saa god Grund Critiken end maaskee kan have, til at gisre Erindringer om dens Indledning, saa gavnlig er den til at aabne Øinene paa de Mødre, der aldrig ere gladere, end naar de see en Sværm høivelbaarne Spyefluer omkring deres elskelige Døttre. De høre her en af denne Classe, der er dum og fræk nok til at tilstaae det, som de andre tie med, men ei sielden i al Stilhed udføre. Ligeledes er Snydenstrup et meget træffende Skilderie paa de Aagerkarle, der bestandig maae blive flere og værre iblandt

os,

os, jo mere det bliver den almindelige Tænkemaade at forarme sig ved at leve over sin Stand, og sin Evne. Det er en dristig Idee, at give denne Erkeblodsuer Leilighed til at udvikle adskillige Stykker af Aagerkunstens sande Mysterier, ved at lade ham foredrage dem for sin tilvoxende Søn, men den er heldig i Henseende til sin Virkning paa Tilskuerne, og den er nyttig i Henseende til de Sandheder, her siges. Saaledes er ogsaa Frue von Plagemans Caracter just den, vore kiøbenhavnske Damer nuomstunder meest trængte til at see i sin sande Skikkelse; ligesom paa den anden Side vore usmittede, ufordærvede Skiønne i Frøken Sommer, og i Sophie have tvende Skildringer, hvis Originaler ere des elskværdigere, jo sieldnere de ere. Den retskafne sande Officeer Jesperson contrasterer ypperlig med den nedrige Vindmager Aberwitz; men det havde maaskee været at ønske, at Forf. ligeledes havde ladet en ædel Adelsmand fremstille os, hvorledes de værdige af denne Classe tænke om de Fortrin, Byrd, og Lykke have givet dem, hvorledes de stræbe ved Flid og Retskaffenhed at giøre sig værdige til det, de uforskyldt have erholdet. Hidtil har Dramaturgen kun betragtet dette Stykke som en Afbildning af vor Tids Sæder, og fra denne Side seer man, det har hans fuldkomneste Bifald. Betragter han det nu fra Kunstens Side, da troer han vel, at der mod Stykkets Mechanisme er een og anden Indvending at giøre, men ved Forestillingen henrives man saa meget af den vittige og satiriske Dialog, og af de raske, og for det meste ypperlig underholdte Caracterer, at Critiken først faaer Lov at mælde sig, naar Forestillingen er forbi, og selv da gaaer den ligesom halv i Mørke, da Stykket ei er trykt, og den altsaa kun kan hielpe sig frem ved Erindringer, som den ei kan berigtige. Man vente altsaa her ei noget ordentlig Udtog af Stykket, hvilket desuden og ved Stykker, som dette, hvor saameget kommer an paa Intriguen, vilde formindske Tilskuernes Fornøielse. Kun et Par

An-

Anmærkninger er Dramaturgen Forf. skyldig; han prøve dem, og afsige selv Dommen. Det er tilforn sagt, at Critiken kunde maaskee have noget mod Capt. Aberwitzes Forslag til Sophie at indvende; dette maae nøiere forklares. Det forekommer Anm. ei at være tydeligt nok, om Aberwitz giør denne Proposition i det Haab, den skal blive antaget, eller for at redde sig fra det Tilbud, han i forrige Act giorde. I det første Tilfælde synes det at være for plump anlagt af ham, og ei noksom indleedt. I det andet Tilfælde havde det maaskee været bedre, det havde været noget mere sammenknyttet med hans Fricrie til Frøken Sommer, saaledes at han f. Ex. i en Slags Forlegenhed giorde Moderen den første Ouverture, for at skiule sine virkelige Hensigter, og siden da han havde faaet Kurven af Frøkenen, og altsaa ingen Aarsag mere havde til at vedligeholde sin Connexion med dette Huus, brød paa denne fornærmende Maade overtvært, maaskee og for desfør at faa: sine tre hundrede Daler, som han vel kunde trænge til. Dog som sagt, Anm dømmer kun efter sine Erindringer fra første Forestilling, og kan lettelig bedrage sig. Noget sikkrere er han i sin Sag ved de tvende følgende Anmerkninger, da han her saa temmelig har den almindelige Stemme paa sin Side; den eene, at den Omklædning imellem tredie og fierde Act, uden absolut Fornødenhed, sinker Stykket, og trætter den længselfulde Tilskuer. Det er vel saa, at denne Omklædning viser, der imidlertid er gaaet en Nat; men hvorofte iagttages vel denne strænge Sandsynlighed? heller vilde — troer jeg i det mindste — Tilskuerne overseе dette, end afbrydes midt i deres Fornøielse. Den anden Anmærkning er om den svnige Tiener. Dramaturgen seer vel, at han er der især for at contrastere mod den tienstagtige David, og frembringe den virkelig høist moersomme Scene mellem disse to; men skulde han ei undertiden i de svrige Scener snarere skade end gavne? Selv hans Scene med Frøkenen,

kenen, saa latterlig den end er, er dog neppe efter den strængeste Sandsynlighed; da man uden Tvivl meget snart jog en saa uforskammet Tiener paa Døren. Ogsaa kunde man maaskee spørge, om den i øvrigt vittige Replik om hans forrige tre Herrer, der var bestalt for at vaage for Staten, men som sov alligevel, er efter hans Karakter, og om den ei bedre laae i en Interlocuteurs Mund? Stykket blev i Almindelighed spillet med al den Raskhed og Ild, det fortiente, og som Anm. saa ofte ved nye Originalers Forestilling har havt Leilighed at rose vore Skuespillere for. Den moersomste Caracter i Stykket er Mulatten Davids, og den blev gandske ypperlig udført af Hr. Lindgreen. Denne Caracter er i mine Øine en meget lykkelig Pendant til Heckinborns saa interessante Miss Dalton. Ogsaa her er det allerelskværdigste Hierte forenet med en fuldkommen Mangel paa Cultur, kun har det hos Mulatten faaet en mere comisk Vending ved den Geskiæftighed og den Lyst til Tienerarbeid, der er bleven ham til Natur. En gandske skiøn Scene er den imellem ham og Sophie. Her lokker hans Enfoldighed Smilen paa Læben, og hans Godmodighed Taaren i Øiet. Høist latterlig Virkning giør hans Feiltagelse af Jespersons Ord, om at vise ham, hvor David kiøbte Øllet. Hans sidste Scene har ogsaa den herligste Naivetet. Den sande Contrast til dennes Simpelhed og Godmodighed er den nederdrægtige og rænkefulde Aberwitz; men Udførelsen af denne Rolle er ei mindre et Mesterstykke af Skuespillerkunst. Det er en meget rigtig Idee af Digteren, at Skurken i Lystspillet maa være latterlig; i denne Hensigt har han blant andet giort ham yderlig uvidende, og især ladet ham vise dette ved et høist urigtigt Brug af adskillige franske Ord. Dette udfører Hr. Preisler fortreffelig. Han siger dem netop med saa megen Prætension, at man mærker, Aberwitz holder dem for at være fuldkommen rigtige,

uden

uden dog at drive det saavidt, at vi see Skuespilleren igiennem Maſken; overalt viser han i denne Rolle i allerhøieſte Grad den utaalelige Levemaade, den uforſkammede Politeſſe, ſom gisr det Slags Narre saa ufordrage ige, men han veed med alt det bestandig at more, og aldrig blive ufordragelig for Tilskueren, uagtet man føler, han, hvis Handlingen var virkelig, maatte være det for de Personer, han havde at gisre med. Kort sagt, denne Rolle er det sande Pendant til hans Saalstein, og hans Riccaut, et Kløverblad, hvortil vel neppe nogen Skuespiller i det Fag kan fremvise Magen. Aagerkarlen Snydenstrup giver Hr. Knudsen paa en gandske original og caracteriſtiſk Maneer. Han har valgt en høiſt vanskelig Dialect at spille Rollen i, og denne holder han gandske mesterlig. Det Sted, hvor han tyvtes af Jesperſon, saavelsom det, hvor han gribes med den falske Vexel, lykkes ham i mine Tanker fremfor alle. Det er allerede i Forveien sagt, at Digteren har givet ham en Søn, ſom han indvier i Kunstens Hemmeligheder. Hverken Fader eller Søn maae være synderlig vittige, skiønt de derfor kunne være lumske nok. Dandseleven Heinsvig spilte Jonas efter denne Idee. Maaskee det ved de følgende Foreſtillinger vilde være godt, ei at drive Dumheden saa vidt; den første Aften giorde den megen Virkning. Frøken Sommer blev sagt af Mad. Preisler med al Svada, med al den simple Sandhed, ſom denne Skuespillerinde saa vel veed at henrive os med. Hendes Ku[illegible] til Aberwitz var et Mesterstykke af Diction. Den Scene, hvor hun beſlutter at betale Vexelen for Plagenian, sagde hun med den ukunstlede Godmodighed, der er virkelig ædle Hierter saa egen, disse giøre de stsrste Opofrelser med langt mindre Siælekamp og Prætenſion, end mangen giver en Staadder en Halvskilling. En værdig Fosterdatter af en saadan Pige saae vi i Jfr. Morthorsts Sophie. Tone, Mine,

Ad-

Adfærd, alt bevidnede Sandheden af, at det var hverken Clubassembleer, eller Privattheatre, eller en forfængelig Moder, som Frue Plageman, der havde dannet hende. Saare skiøn var ogsaa fra hendes Side Scenen med David. Hun var Naturens Datter, som han var dens Søn. Til Taare rørtes jeg i den Scene, hvor Jesperson besværger hende at ægte sin Medbeiler, thi virkelig var denne Jesperson denne Sophie værd; det var ingen Theaterelsker, der declamerede ufølte Følelser; men hans Hierte laae i hans Ansigt, og paa hans Tunge. Blandt Stykkets øvrige Personer maae jeg endnu nævne Hr. Schwarts, som van der Hahn; det var overmaade godt. Vilde een oversætte Bocks interessante Hollændere (Goldonis Kiøbmænd), her havde vi en skiøn van der Hoeft.

At disse Anmærkninger ere saa flygtige, som de maae være, da Anm. kun eengang har kundet see Stykket, uden at kunde studere det enten før eller siden, haaber han, man vil undskylde. Han vil sikkert ved dets Gientagelser faae Leilighed at kiende det nøiere.

Efter de Vonner og Vanner havde de Hr. Dahlens anden Entree. Den liden Scene med Turtelduen er især nydelig.

Fredagen den 5te havde de Arsene, **Syngestykke** i 4 Acter.

Gnieren, Comoedie i 5 Acter af Moliere, blev opført Mandagen d. 11 Jan. Om dette Stykke er tilforn sagt saa meget, at Anm. her kan lade sig nøie med at gientage sin Erindring til Cleante, at forandre Overs. I til De, i Scenen med Harpagon. At Jfr. Fogh ei vilde søge at hæve det leede Svinerie, om at tage og føle paa, med sin Tone, ventede jeg med Grund af hende; maaskee kunde hun næste gang endnu tilføie den Opmærksomhed, at faae Stedet forandret. Balletten Linna og Walvais.

Litteratur.

Da Holbergs Julestue og Maskerade bleve anmeldte i forrige Blad, kiendte Anm. ei en Comoedie kaldet Julestuen og Maskeraden, uden af Navn. Han har siden været saa lykkelig at blive Eier af den, og da den er saa stor en Sieldenhed, at endog vor første Litterator har nævnt den for Anm., som noget, han kun i sin Ungdom havde seet; ja da hverken den, eller Forf. Hieronymus Pauli findes omtalt i Worms Lexicon, troer Anm. at burde sige noget derom. Den er i tre Acter, trykt 1724, er ei uden al Vittighed, især i de tvende første Acter; men Forf. havde den Vanhæld at have bundet an med en Holberg:

Infelix puer & impar magno congressus Achilli.

Et fuldstændigt Udtog heraf vil findes i den nye Udgave af Holbergs Comoedier, hvilken det endnu ligesaavel er mit Forsæt, som min Pligt, at levere, og som, man heraf vil see, jeg endnu bestandig samler til. Maaskee er det Holbergs gode Genius, der har voldt, at Subskriptionen paa dette Værk hidindtil er saa liden, paa det Udg. skulde faae flere Materialier, og mere Modenhed til dette vigtige Arbeide, inden han kom til at udføre det. Thi Ligegyldighed for Holberg og vor Nationalhæder kan dog vel ikke være Aarsagen til den seendrægtige og sparsomme Subskription. At jeg imidlertid ei ønsker at levere det, førend jeg kunde levere det nogenlunde Digteren værdigt, vil man uden Tvivl finde meget rimeligt, og at dette med mindre end 300 Subskribentere ikke kan skee, vil vel ingen nægte!

Rahbek.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 3.

den 20 Januar 1792.

Il y a ſouvent tres loin du mal, qve l'on dit d'un ouvrage, a celui, qv'on en penſe. Le trait, qvi nous pourſuit, le mot, qvi importune, reſte enſeveli dans le coeur, pendant qve la bouche ſe venge en blamant presqve tout le reſte. De ſorte, qv'on peut regarder comme un point etabli au theatre, qv'en fait de reproche a l'auteur, ce, qvi nous afecte le plus, eſt ce, dont on parle le moins.

Pref. du mariage de Figaro par Beaumarchais.

Denne Sandhed, ſom Forf. af diſſe Blade i lang Tid af egen Erfaring har lært, er imidlertid aldrig blevet ham ſaa tydelig og levende, ſom ved Hr. Heibergs **Vonner og Vanner.** At det vilde gaae, ſom Hamlet ſiger, at de, der havde Skab, vilde rive ſig; at Nos ſeigneurs & nos dames de Plageman, vore **Uberwizzer, die Dännemark ganz vorzüglich lieben,** og der ved ſaa mange Leiligheder viſe, de troe, **Lovene ere ei für die Ausländer,** iſær, da de til Trods for Indfødsretten, der lukte den rette Dør for dem, ſnige dem ind af Bag- og Sidedørre; at vore nuomſtunder ſaa glimrende, ſaa talrige og ſaa agtede Filles entretenues, ſom her maatte høre ſig kaldte ved deres rette Navn — **Skiøger;** at deres ædle Elſkere, der vel ei ſielden tillige have været deres Forførere, og der her maatte lade ſig bebreide denne Nederdrægtighed; at Affkummet af Nationen, diſſe, der ikke have andet adeligt, end den vanſlægtede Adels Luxus

og

og Laster, og som ei desmindre — maaskee i den lønlige og grundede Overtydning, at de ere høist uværdige Borgere — paa een eller anden Maade tilprakke sig et de, von, eller et Adelsnavn, og nu see ligesaa dybt ned paa os, som vi, om vi vare kloge, skulde see ned paa dem, og som alle de af den fødde Adel, der ei behøve at laane eller smylte hos hine, virkelig gisre; at alle disse smukke Folk, Kiernen af Nationen, som man seer, vilde skrige, og finde sig insulterede og injurierede, og — hvad veed jeg alt — dette var rimeligt, thi Digteren har sandelig ramt dem eftertrykkelig nok til det. Men at de skulde have besiddet den Fiinhed, saa gandske at forandre Batterie, at de istæden for at vaande sig selv, skulde have søgt at opægge en heel, høistagtværdig, og af Digteren uberørt Stand, Fædrelandets Forsvarere, som om disse vare personlig og uanstændig angrebne deri, da der ei staaer et eneste fornærmende Tøddel om disse; da tvertimod Skildringen af en uværdig Landstryger, der forviist af sit Fædreland, og for slette Streger udjaget af dets Tieneste, ved Vindighed stræber til de Indfødtes Forurettelse at bortbytte den fremmede Uniform, han uberettiget bærer, mod den danske, unægtelig maae være enhver retskaffen og dansk Officeer høist velkommen; at de skulde have havt Uforskammenhed nok til at gisre deres Sag til den sande Adels, da tvertimod intet Lystspil kan være den sande Adel mere smigrende, end et, der med saa stærke Træk skildrer vore adelige Borgeres Daarligheder; ja at de kunde drive denne Uforskammenhed saa vidt, at stikke sig bag ærværdige, almindelig elskede og ærede Navne, som om disse gjorde fælleds Sag med dem; ja endog at udsprede, at dette Stykke, der med saa yderlig Enthusiasme er modtaget af Publicum, der har været, og fremdeles lover at blive en sand Guldregn for Theatrets tørstende og af Tørke bristende Kasse, og der — for at sige alt med eet Ord — er bæret med Kongens Nærværelse og Bifald, hvilket Landets Fader

ei

ei havde givet til et Stykke, der fornærmede en agtværdig Classe af hans Børn; at dette Stykke efter en Befaling, der er ligesaa stridende mod Regieringens Aand, som den vilde være upolitisk, skulde henlægges for stedse; dette — og især denne sidste Opdigtelse er mere — det tilstaaer Anm. reent ud — end han kunde formode sig af dem, saa store Formodninger om deres Tænke- og Handlemaade de end ved mange Leiligheder have befæstet ham til. De have ligeledes havt den Godhed at anmelde ham, som en af Stykkets erklærede Modstandere, ligesom de og have forudsagt, at Publicum paa Forf. Aften vilde modtage det med Mishag; Anm. syntes, de fra Enke og Liig Cassen af kunde have lært, at Publicum ligesaa lidet som Anm. var sindet at være deres Vaabendrager i deres lumpne Privathævn. Nu ville de sige, og de have efter dette Stykkes første Anm. sikkerlig allerede sagt, at Forf. frygter for Hr. Heiberg; og de have Ret, han frygter virkelig for Striid med ham, som med enhver af vore gode og fortiente Forf.; men det er ei for Stridens Udfald han frygter, thi den vilde vel komme an paa Sagens Retfærdighed; men for Striden selv; thi ved saaledes at vende vore Vaaben imod hinanden, kom vi til at slutte en Fred, eller i det mindste en Stilstand, med Daarligheder og Laster, Narre og Skurke, disse vore fødde og sande Fiender, som vi begge, han ved Churchills, og jeg ved Rousseaus Billedstøtte, have svoret en evigvarende Feide.

Tirsdagen den 10 Januarii havde de forved Syngespgen, Operette i en Act, den sorte Mand, Comoedie i to Acter. Ogsaa dette lidet Lystspil er ofte tilforn omtalt, og anmeldt; den eneste nye deri var Jfr. Fredelund, der havde Mistriss Johnsons ei meget betydelige Rolle. At hun i anden Act ei var heldig i Scenen med Pistolen, vil Anm. ingenlunde lægge hende til Last; derimod forpligter hendes første Act ham til, alvorlig at gientage sin Erindring, at hun for alting

maae

maae simplificere baade sit Foredrag og sit Spil, og især aflægge de mange tomme og uskiønne Armbevægelser, hvis hun vil nogentid haabe at indlades i Skuespilkunstens yderste Forgaard; thi endnu er hun længere fra Maalet, end den, der aldrig betraadde Banen. — Til disse tvende Stykker en Entree.

Torsdagen den 12 Januar spiltes anden gang de **Vonner og Vanner**, Lystspil i 5 Acter af Hr. Translateur **Heiberg**. Med Anmeldelsen af denne Forestilling troer Anm. tillige at kunde forbinde dets Gientagelse Mandagen den 16 Januar, da det blev givet til Forf. Fordeel. Begge Gange var saavel Tilløb, som Bifald ei mindre end ved første Forestilling. Da han nu noget nøiere kiender det, troer han nogenlunde at kunde give et Udtog deraf, hvilket nu, da det er seet af saa mange, og man altsaa kan være vis paa, at de, som sligt interesserer, i det mindste tiænde det af mundtlige Udtog, heller ei kan skade dets Virkning. Stykkets vigtigste Personer, skiønt deres Roller ved Forestillingen ei ere de interessanteste, ere Hr. von Plageman, og hans høivelbaarne Gemalinde Frue von Plageman. Han er egentlig en Uhrmager fra Mandal, ved Navn Petersen, som efter sin første Kones Død, og Tabet af sin eneste Søn, der i sit syvende Aar blev borte paa Søen, forelskede sig i sin nu værende Frue, Datter af en Regimentsfeldtskiær von Plageman. Denne, som var af gammel tydsk Adel (hvilket han dog af Mangel paa Documenter, som vare opbrændte, ei kunde bevise, og hvorved endnu var den liden Feil, at en af hans Forfædre havde seet sit Navn slaaet paa Galgen) ei kunde tilstæde sin Datter at ægte den borgerlige Uhrmager, med mindre han antog sin Svigerfaders høiadelige Navn. Dette giorde Uhrmageren, og da hans Svigerfader kort efter var død, og han for sin adeligsindede Frue ei maatte faae Tilladelse at antage sit eget Navn igien, og derover blev beleet af hele Mandal, tog han efter sin Frues Overhæng til Kiøbenhavn,

hvor

hvor han omsider fik en Tieneste paa 500 Daler, men hvor han og Tid efter anden saae den Formue, han havde faaet med sin Kone, at hensmelte. De ere nu aldeles færdige med deres Formue, uden at Manden, der er et Mæhæ, kan faae de nødvendige Indskrænkninger bevilgede af sin Frue, der — som hun meget caracteristisk siger — ei vil spærre sig inde for hans Grillers Skyld. Hun giver os da en Beskrivelse over, hvad hun kalder, ei at indspærre sig: Kun to Gange om Ugen i abonneret Loge, eengang i Assemblee i Clubben, hver 14de Dag i det dramatiske Selskab, og engang hver Maaned paa Bal pare *).

Anm. glædedes, da han anden Aften bag ved sig hørte en Kone overregne, hvor mange Dage om Ugen denne Frue vel paa denne Maade flanede bort. Varede endog det Uvenskab endnu, hvortil Misforstaaelse og Dretuderie eengang forledte Digteren og Anm., vilde han dog blot for denne ene Repliks Skyld have tilbudet Digteren Fred og Forbund, da han anseer den som en Stridshandske, henkastet som Kamppant til vor huuslige Lyksalighedś, og vor national Karakters farligste Fiender, vore mangfoldige Adspredelser, og vort nymodens Flaneliv; og han vilde aldrig have troet sig mindste Fiendtlighed tilladt mod en Mand, der var Begrebet i saa ædel en Feide for Alter og Ærested. Dobbelt glæder han sig nu, da han kan række denne kiække Mand broderlig Haanden, og kiæmpe ved hans Side; thi ei skal han lade være at ægge denne, førend han har indfriet sit Pant.

Uagtet hiin uforsvarlige Omflanen troer dog Frue von Plageman sig en særdeles huuslig og skikkelig Kone, siden hun endnu den hele Vinter ei har været i Kane; ligesom det og maae siges til hendes Berømmelse, at hun dog er kun i een Club. Imidlertid er dog deres Om-

*) Da der intet maanedlig Balpare nu omstunder gives, burde nok Hr. H. forandre dette Sted efter Tidernes Leilighed. Han kan ei fattes Steder at sende en Flane hen.

Omstændigheder daarlige, og deres eneste Haab er at kunde bortgifte deres Datter Sophie fordeelagtig. Moderen har hertil Øie paa en Capitain von Aberwitz, en dum Skurk af en fornem tydsk Familie, der intet har lært, ved slette Streger forbrudt en ham tilkiøbt Officeers Plads, og nu er kommen her, at søge sin Lykke, men iligemaade har saaledes opført sig i Danmark, at hans Moder endelig er bleven kied af at sende ham Penge. Denne nederdrægtige, som derved er kommen i Knibe, har en dobbelt Hensigt ved at holde Venskab med Plagemans Huus. Deels frier han til Frøken Sommer, en 30 Aars meget elskværdig Pige, der eier nogle tusind Daler, som hans Hiivelbaarenhed trængte til; deels har han og et Anlæg paa at forføre, eller rettere at tilkiøbe sig Datteren Sophie, som en vis unævnt Baron har lovet ham tusinde Rigsdaler for, hvis Aberwitz kan skaffe ham hende til Maitresse.

Denne Omstændighed var ved første Forestilling undgaaet Anm., og derfor var det, han ei kunde begribe, hvad Aberwitzes egentlige Anlæg var med Propositionerne om Sophie. Nu fatter han det, og er Digteren forbunden for, at han ogsaa har revset denne uhørlige Nederdrægtighed, saaledes at afhænde en stakkels forført Pige, ligesom andre Kiøbmandsvare, hvilket imidlertid hos os ei skal være gandske uden Exempel. Dog troer Anm. at kunde erindre, at denne Aberwitzes Plan nok er lidet for løselig berørt, og altsaa denne Nederdrægtighed lidt for flygtig tugtet.

For at sætte denne sin Plan igiennem, har imidlertid Aberwitz betient sig af Plagemans oeconomiske Forlegenhed, og laant denne 300 Daler, som han trængte til. Aberwitz formoder rigtig nok, at Plageman ei let vil kunde skaffe Raad til de Penge, og altsaa troer han ved denne Fordring at afnøde ham Sophie — hvilken Plan, Anm. synes, endnu burde ligge mere til Grund, saavel i Scenen, hvor han siden vil have Plageman i Slutteriet, som i den med den

falske

falske Verel — han fortsætter imidlertid sit Frierie til Frøken Sommer, af hvem han faaer en Kurv, og siden afvises med ædel Stolthed, da han bliver uartig.

De 300 Daler, Plageman fik, har Aberwitz mod Beviis paa 600 laant af en Agerkarl, Snydenstrup, der handler med Pant, til denne vender han sig igien, da han vil under sit Frierie giøre Frøken Sommer en Præsent med en Boete. Han finder Snydenstrup i Færd med at aabne sin Søn Jonas Blodsueriets og Agerkunstens inderste Løndomme.

Anm. har allerede erindret, at han troer, denne Scene vilde giøre bedre og varigere Virkning, hvis man noget formildede Drengens Lectietone i hans Svar, og hvis man defigurerede ham mindre i Dragt og Stilling. Det uskiønne er latterligt i første Øieblik, men jo længere vi see derpaa, jo mere taber det Nyhedens Salt, og bliver Tid efter anden ubehageligt for vore Sandser. Dette være imidlertid ingen Daddel over den unge Heinsvig, som tvertimod fortiener Roes og Opmuntring, fordi han udførde, og vedligeholdt dette ham foreskrevne Væsen saa trolig.

Midt i deres Samtale forstyrres de af Lieutenant Jespersen; denne Officeer er Sophies Elskling (et Ord, hvormed de Svenske betegne en elsket Elsker, og som vi vel burde optage, da det har Etymologien for sig) hun har foræret ham en Ring med sit Portrait, og han vil nu kiøbe en Prætension at forære hende igien. Han har allerede mødt Aberwitz hos Frøken Sommer, og de have havt en Rencontre, som de her ere paa Veie at fornye, da Capitainen klogelig gaaer ind i et andet Værelse, hvor Snydenstrup strax viselig sender Jonas med, paa det ei et eller andet skulle ligge Capitainen i Veien, som han kanskee i Tanker kunde putte i Lommen. Jespersen faaer nu sex Stykker Smaapretiosa at besee, og giver et Guld Repeteer-Uhr i Pant for dem.

Her maae Anm. atter giøre Digteren to smaae Spørgsmaale. Skulde en Mand af Jespersens Delicatesse

cateſſe vel offentlig bære ſin Donnas Portrait, ſaalænge deres Kierlighed endnu var hendes Forældre ubekiendt? og ſkulde hun vel under ſlige Omſtændigheder kunde modtage og bære en Prætenſion fra ham? Anm. ſpørger ei hvad der vel pleier at ſkee paa Theatret, men hvordan det virkelig pleier at tilgaae i Verden.

Blant de Forſøg Plageman til ſin Kones ſtore Misfornøielſe har giort paa at ophielpe de faldne Sager, er og denne, at han har leiet ſin Sal til en riig Oſtindianer, der er kommen ſamme Dag. Denne Oſtindianer, van der Hahn, ſom ſtrax viſer ſig ſom en meget jovial og raſk Karl, der ei ſtort agter Penge, giver Plageman et godt Begreb om ſin Caracter, ved at fortælle, at den Mulat, han har medbragt er en uægte Søn af en afdød riig Europæer, der havde teſtamenteret van der Hahn alle ſine Penge, og at han altſaa anſaae det for ſin Pligt broderlig at behandle Mulatten, en god og høiſt tienſtagtig, men eenfoldig Naturens Søn. Frue von Plageman fatter derimod megen Godhed for ham, fordi han hedder van der Hahn, og altſaa formodentlig er Adel. Imidlertid ſlipper hun ei ſin gamle Plan med Aberwitz, hvortil denne ſelv har givet megen Anledning, af Syne, og den kommer da omſider ſaavidt, at denne vil giøre ſine Propoſitioner, men med Forundring høre nu ſaavel Forældre ſom Datter, at han vil have hende til Maitreſſe. Plageman raaber, om nogen vil kaſte ham den Skurk paa Døren, og Mulatten, hvis eenfoldige Tienſtfærdighed vi tilforn have ſeet Prøve paa, ſpringer ind, og driver ham ud. Sophie er inderlig glad ved at befries fra denne Frier: men van der Hahn, ſom kommer til, og ſom har hørt Aberwitz i Retiraden true med de 300 Daler, tilbyder Plageman diſſe; men tilbyder dem med det ſamme ſig til Svigerſøn, hvilket begge Forældrene med Glæde antage, og love at bringe i Forſlag for Sophie, der ved dette Tilbud ei mere er inde paa Scenen.

Da denne Anmeldelſe imod Formodning af Mangel paa Rum maatte afbrydes, følger Fortſættelſen i næſte Blad.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 4.

den 27 Januar 1792.

Still pleas'd to praise, but not afraid to blame.
Pope.

Aberwitz aander Hævn, og lader hente en Proc. Piinham for at sætte Plagemann i Slutteriet. Denne finder Vanskeligheder, da i det samme van der Hahn kommer, og til Aberwitzes store Ærgrelse betaler de 300 Daler. Denne seer nu alle sine Planer kuldkastede, da til hans Trøst Snydenstrup med sin Jonas komme til. Vel afbrydes de i Begyndelsen, thi da Jespersen havde forrige Aften bragt Snydenstrup de ovenomtalte Pretiosa tilbage, har denne i Mørke forbyttet hans Uhr, og givet ham et Messing Repeteeruhr i Stæden. Jespersen, som er bleven Bedrageriet vaer, søger nu her sin Tyv; men Snydenstrup med sande Skielmers hele Fripostighed kalder Aberwitz og Jonas, som han forsigtig angiver for at være confirmeret, og sig ei beslægtet, til Vidne, at Jespersen har tyvtet ham, og denne, som intet Beviis har, gaaer forvirret og fortvivlet bort. Nu overlægger Aberwitz og Snydenstrup at producere en falsk Vexel, hvortil de betiene sig af et Stykke reent Papiir med Plagemans Navn, Aberwitz ved en Taskenspillerkunst har faaet, og dermed udføre deres Plan. Frue von Plageman foreslaaer Sophie van der Haan, med det moderlige Tillæg: hun maae erklære sig inden Middag; thi de kan ei opholde Manden; Sophie tager sin Tilflugt til sin Veninde Fr. Sommer, der egentlig, medens hendes forfængelige Moder flanede om, har opdraget hende, og der veed hendes Forbindelse med Jespersen; denne beslutter at redde hende om mueligt, men da hun i denne Anledning har en Samtale med

Pla-

Plageman, kommer Snydenstrup og Jonas med den falske Vexel; Plageman vægrer sig ved at betale den, og gaaer. Den ædle Fr. Sommer frygtsom for, at Ostindianeren skal dynge nye Forpligtelser paa Sophie, beslutter at opofre det halve af sin Formue for at tilfredsstille Snydenstrup, da i det samme Jespersen kommer til, gaaer imellem, seer Vexelen, og — da den paategnede Endossent, som for Sikkerhed er valgt blant de døde, ulykkeligviis befindes at have været Jespersens Oncle, og død inden Endossements-Dagen — anholder Snydenstrup, som den, der handler med falske Vexler. Snydenstrup tilbyder sig nu i Angesten at give Uhret tilbage, hvilket Jesperson modtager, skiønt han maaskee, burde lade Snydenstrup paagribe med det, for at have et nyt corpus delicti mod ham. Atter her er den tienstagtige David ved Haanden, at holde paa Skurken. Jesperson siger nu Frøkenen, at Aberwitz for at undgaae Skubkarren er bleven Musketeer; dette synes Anm. for lidet indleedt, og sammenknyttet med Handlingen; derimod kan han ei være eenig med dem, som dadle dennes radbrækkede Sprog: uden en saadan Latterlighed vilde denne Skurk ved sin Nederdrægtighed bleven utaalelig. Jespersen faaer nu en Samtale med Sophie, hvori han aabenbarer hende, at en Bedstemoder han ventede at arve, og paa hvilket Haab han havde forlovet sig med hende, var død uden at efterlade ham noget, da Tallotteriet — mod hvilken Landeplage her findes et Par herlige Udfald — havde arvet hende; han raader da Sophie ei at vente paa sig, men giøre sine Forældre lykkelige ved at ægte van der Haan. I det samme kommer Frøkenen til, som beder dem være ved godt Mod, da hun endnu har en Mine at sprænge; disse Ord synes Anm. efter Knudens Opløsning upassende, thi da Forældrene nu komme med van der Hoan, gaaer Sophie virkelig for at give ham sin Haand, men besvimer i det, hun rækker ham den; dette kan dog ei være en Mine af Sophie? Van der Haan frasiger sig nu al Fordring paa hende, erfarer af Frøkenen, at Jespersen — som saadt at

sige

ſige ſtaaer lidt i Blaar paa det Sted — er Sophies Kiereſte, og forener dem. Frue von Plageman foreſlaaer nu denne, at kalde ſig von Jespersen, hvilket han afſlaaer; hvori Plageman holder med ham, og erklærer det for en Uſkiønſomhed mod ſine Forældre at ſkifte Navn; hvad! ſiger van der Haan: ſaa har jeg jo ogſaa været uſkiønſom? og nu finder det ſig, at han er den Søn, Plageman har miſtet, og paa ærlige Davids Forſlag, ſom hele Verden underſtøtter, forenes han nu med Frøkenen. Man har ſpurgt hvad David giorde i Stykket? — han morer! — vilde man udjage alle de Perſoner af Lyſtſpillet, ſom ei fremme Intriguen, vilde Holbergs og Molieres fleſte og beſte Skuespil blive hiertelig korte. Den ſøvnige Tiener kan derimod ei godt finde Naade for Anm. Dine, ogſaa forekommer det ham, ſom Perſonerne i Stykket undertiden gik og kom uden tilſtrækkelig Grund. Diſſe Smaafeil uagtet, kan han dog ei andet end tilraabe Forf., hvad hiin Tiiſkner ved precieuſes ridicules tilraabte Moliere: Courage, mon ami! voila la bonne comedie!

Det er den ſande Comoedies Beſtemmelſe og Væſen, at foreholde os vore egne Daarligheder, at ſkildre os vor Nations egne Sæder; og dette ſynes Anm. at være dette Stykkes ſande Fortrin; i hans Tanker er det den første danske Comoedie efter Holbergs Dage, maaſkee Wivets Datum in blanco og hans Enke- og Liig-Caſſe alene undtaget! — man forſtaae dette ei urigtig. Anm. mener herved, at det er den første Comoedie, hvori Sæder og Handling ere danſke; thi i de øvrige, han kiender, behøvede man kun at forandre et Par Navne, og i øvrigt kunde da Handlingen ligeſaavel gaae for ſig i Hamborg, i Wien, i Stokholm, undertiden i Paris, ſom her. Man har vildet lægge Forf. til Laſt, at et Par Caracterer, fornemmelig Aberwitzes, ere overdrevne; og man glemmer, at derſom viſſe Caracterer, og deriblant er uden Tvivl den vindige Lykkejægers, ei fik nogen fremmed og morende Tilſætning fra Digterens Haand, vilde de blive enten ſaa modbydelige, eller ſaa kiedſommelige,

ſom

som de i den virkelige Verden ere. Skulde nogen tvivle paa denne Sandhed, vil Anm. blot henvise hant til Lord Bragen i Hververne, og Prinds Casimir i Tysgierrige. Men hvor er der, siger man, en Nar af Grand, som dog i det mindste ei forstaaer fransk? Anm. beder om Forladelse: de, der forstaae ingen Ting, forstaae heller ei fransk. En Halvsnees Ord til daglig Brug har vel Francoisen eller Parleuren tyllet i dem; men naar det gaaer uden for disse, da høre man engang. Naar een af vore Straajunkere siger il tire ici (det trækker her) naar han spiller diablement concavement; da kan han i Grunden ligesaalidt fransk, som Aberwitz, Forskiællen er blot, han giør sig kun latterlig for dem, der forstaae Sproget; men Aberwitz maatte for at more lægge sin Ukyndighed for hver Mands Dine. Observons, siger Marmontel i sin ypperlige Poetik: qv'il y a quelque fois un grand art a charger les portraits.

Om Forestillingerne har Anm. ei meget at tilføie det, han første Gang sagde. Den Roes han da tildeelte Mad. Preisler for hendes Sophie, fortiente hun endnu mere ved tredie Forestilling. Hendes Munterhed her var ei 16 Aars Galningens flygtige Overgivenhed, det var det rene og rolige Hiertes bliide Vittighed, som kun i Scenerne med den Aberwitz, hun har saa god Grund til, ei at lide, faaer et mere satyrisk Anstrøg. Anm. roste hendes Afslag til ham; han maae endnu anføre det Sted, hvor hun sammenligner hans Portrait med Originalen; det var et Mesterstød af Persiflage; imidlertid syntes mig den Repl. "**Uden Tvivl malet af den store Mester Hogarth?**" ei burdr siges, førend huu havde aabnet Daasen. Hr. Preisler syntes Anm. endnu finere disse tvende gange, end den første. Eller skulde han maaskee hellere sige: at han ved at see Stykket igien, fik Leilighed til at kiende Fiinhederne bedre i denne tænkende Kunstners Spil? Fornemmelig maa han anmerke de ypperlige Overgange fra det brudte dansk til det flydende tydsk, som gierne er anbragt ved saa caracteristiske Leiligheder, og som han

saa

saa mesterlig udfører; ligeledes den ubetalelige Frækhed, hvormed han i tredie Act siger: Ægtskafts Contract? wer hat denn davon gesprochen! Man kan see, han troer at giøre saadan en Borgerpige en stor Ære ved at ophøie hende til en Adelsmands Frille. Kort sagt, den hele Rolle er saa giennemtænkt, og saa fiint udført, som man er vant til at see slige Roller af en Preisler. Da imidlertid 13 Aars Erfaring har lært Anm., at Hr. Pr. ei er iblant dem, der med Jfr. Fredelunds Forfægter troe, at man vil opkaste sig til Skuespillerens Pædagog, fordi man ærlig siger ham, hvad man troer, han tog feil af, da han tvertimod er een af dem blant vore Skuespillere, der venskabeligst modtager Erindringer, og villigst efterkommer dem, naar han finder dem grundede, maa Anm., dog uden at vilde pynte paa hans Rolle, indstille til ham selv, om ei de tre Ord — hun er fast — faldt lidt i Jødedialecten, ved det han udtalte det sidste fascht! hvilket ellers er disses Schiboleth.

Hr. Lindgreens David er særdeles skiøn, især er han Mulattens Caracter særdeles troe ved den forliebte Tone og Mine, hvormed han siger: Saa seer de Piger saa mildt til David! og sin heele Scene med Sophie, der bliver ligesaa interessant ved hans godhiertige Inderlighed, som latterlig ved hans Eenfoldighed. Denne Scene, og den følgende, hvor hun fixerer Jespersen, ere Jfr. Morthorsts vigtigste og heldigste; denne ingenu Skalkagtighed klæder hende saavel formedelst den Uskyldighed, hvormed den er forenet. Derimod maae Anm. erindre, at hun ei er glad ved den Scene, hvor hun sætter sig i Baggrunden ved det Bord, medens hendes Forældre og Aberwitz handle om hende. Denne Maade saaledes at skille sig fra den almindelige Gruppe og figurere for sig selv, bliver alt mere og mere Mode paa vort Theater, men er neppe rigtig, da den spreder Opmærksomheden, og hindrer Øiet at samle det heele. I foregaaende Anmeldelse nævntes hvad Jespersen var, som Elsker; her maa tilføies, at han er ei mindre sand Officeer. Det Sted, hvor han kommer

mer saa rask ind paa Aberwitz, der taler om Lapser af Søe-Officerer, saavelsom den Alvorlighed, hvormed han siger ham Beskeed til Snydenstrups, viser Manden af den sande Courage. Overalt er den Middelvei skiøn, Hr. Rosing har vidst at treffe mellem Meerskums Matrossæder og det fine Herre-Sving, som begge klæde denne agtværdige Stand lige ilde. Jo oftere Anm. hører Hr. Knudsen som Snydenstrup, jo mere bemærker han den Nøiagtighed, hvormed han veed at følge sin vanskelige Dialect, saaledes hans Udtale af Ordet Regilion, hans itteke i Stæden for ei, o. s. v. Denne Rolle giør virkelig Hr. Knudsens Kunst sand Ære. Hr. Schwartz forekom Anm. endnu de senere Gange at have truffen Ostindianerens upolerede men elskværdige Jovialitet bedre end første Gang. Neppe rigtigt var det derimod, at han alt om Aftenen havde klædt sig om paa Benene; da Omklædningen just er der, for at vise, der er gaaet en Nat imellem Acterne. — Til begge disse Forestillinger gaves Entreer.

Fredagen den 20 Januar opførtes Hvermands Ven, Comoedie i een Act af le Grand. Dette lidet Forstykke er egentlig af dem, Franskmanden kalder Pieces a tiroir. bequemme til at samle mange Originaler paa een Plet; imidlertid ere de, som forekomme her, hverken meget ny eller meget underholdende. I No. 45 af forrige Aars Morgenpost bar Anm. fremsat sin Meening om Hr. Schwarts, som Hovedpersonen; han holder ei nok til Caracterens naragtige Side, han er paa Veie at blive elskværdig i Stæden for latterlig; og dette er ingenlunde Digterens Meening. Ogsaa bidrager maaskee Hr. Schv. Dragt noget til at svække det comiske Indtryk; i den raske midaldrende Mands Dragt søge vi ei den gamle Nathue, som dog Philander maae være. Blandt de øvrige maa Anm. ligeledes anmærke Hr. Due, hvis Klædedragt heller ei passede til den Rolle han spilte; i en broderet blaa Fløiels Kiole søger man ingen Menneskehader.

Esterstykket var Medea. Da Anm. endnu ei har kundet levere den saa længe skyldte Caracteristik over dette Stykke, siden han venter paa at faae Doctor Blümners for ei længe siden udkomne Skrift over Euripidis Medea, hvilket han af Schinks dramaturgiske Maanedskrift seer at være af Vigtighed for hans Forehavende, vil han kun her forberede hiin Afhandling ved et Par Ord om Medeas Rolle. At en Moder

dræ-

dræber sine Børn, er een af de Handlinger, som, skiønt de undertiden foregaae i den virkelige Verden, dog ved deres Grædselighed blive os utaalelige paa Theatret; skulle vi kunde udholde at see denne Moder, maae hun i det mindste ved de skrækkeligste Midler være dreven til denne i sig selv saa unaturlige Handling. Ikke desmindre er den dog mellem dem, som Aristoteles udtrykkelig anbefaler, som: det sande tragiske; hvorledes maae da dette Æmne behandles? De Gamle kom meget let udaf det; i deres Sørgespil herskede Fatalismen; det er Gudernes Villie, hedde det! og dermed var det nok. Euripides slutter udtrykkelig sin Medea med disse Ord:

Alting paa Jorden bestyrer Zeus fra sin Himmel
Guderne udføre mange uventede Ting
Ofte berøve de Haabet det ventede Udfald;
Og hvad du troede umueligt frembringer uu Guddom.
Saaledes fik nu ogsaa denne Fabel sit Udfald!

Dette Chor viser i Anm. Tanker fuldkommen, hvor gandske Euripides selv følte, at der maatte en overnaturlig Magt til at frembringe en saadan unaturlig Handling. Men hvad skal nu den nyere Digter giøre, som ei har denne Nødhielp? som ei kan skyde Skylden paa Guderne? Lidenskabens Voldsomhed er det første der udkræves; den undskylder meget, men den kan dog ei undskylde alt; myrder Medea sine Børn, fordi det er det, der meest vil martre hendes troløse Mand; er dette hendes eneste Bevæggrund; den, der driver hende til at myrde dem da bliver hun os et Uhyre, fra hvilket vi med Afskye bortvende vore Øine! hvad maatte da Digteren giøre! han maatte videre udføre det Vink, Euripides havde givet; at det er Frygt for Børnenes tilkommende Skiæbne, der bestemmer hende til at ende deres Nød med eet. Hun maae være overtydet om, at deres Død er Velgierning, den sidste eneste Velgierning, det staaer til deres stakkels Moder at vise dem. Naar hun myrder dem i denne Tanke, naar man tillige seer, hvad det endda koster hende at giøre det; da er hendes Handling endnu skrækkelig; men den er ei grædselig mere; Medynken falder mere paa hende, end paa dem; og jo mere Medea vises os fra den Kant, jo elskeligere, jo ynkværdigere hun bliver; jo mere vi føle, at enhver Moder i den Situation kunde handle saadan, jo interessantere og jo mere rørende bliver Stykket. Man vil dermed ei sige, at jo Hævngierrighed mod Jason er ogsaa en Hovedgrund i Medeas Handling; men denne er hun sig ei bevidst; heller ei vilde den have været i Stand til at bestemme hende, hvis ei den anden var kommen til, bag ved hvilken den første — om man saa maae sige — har stukket sig. Ikke ilde har Gotter udført dette; men den fuldkomne Uddannelse af denne Caracter, saaledes som den her er udkastet, er dog Skuespillerindens Værk. Hun veed fra første Øieblik at

være

være saa meget Kone og Moder; strax hendes første smertelige Tone paa Gientagelsen af "Moder — uden Børn!" den Redsel, hvormed hun forkaster Tanken om at myrde dem, da den første Gang kommer hende i Sinde; den Inderlighed, hvormed hun siger: De er jo ogsaa mine Børn! hvor hun nu forgieves vil opflamme sig til hin Beslutning, men strax falder tilbage til det veemodige: "og det ved dig — ulykkelige!" indtil deres tilkommende Skiæbne falder hende ind; hun saa veemodig beskriver deres Kaar, saa moderlig gienkalder sig; "at hun har vaaget, sørget, og grædt for dem!" og hun nu føler det er Kierlighed, Velgierning, at myrde dem; og det skrækkelige i dette Skridt, hun seer sig tvungen til, opflammer hendes Had mod ham, der er Aarsag dertil; hun i Vildelse nyder sin Hævn over ham; dette caracteriserer alt meget Moderen. Nu komme Børnene, hun, med al den Fryd, den Ømhed, omfavner dem; derpaa erindrer sig hint Forsæt, og man hører hendes Siælekamp i det store: "Min Skiæbne forandrer sig!" hvordan hun hænger over de Børn, seer med al den Ømhed snart paa den eens, snart paa den anden, man troer de ere frelste, hun beslutter at tage dem med sig, gaaer saa raft mod Udgangen; men nu først besinder sig, at de paa denne Maade ei kan reddes; at man vil rive dem fra hende; og nu, førend hun tilstæder det, vil dræbe dem; hvor hun stræber at hærde sig selv ved at oppuste sit Had mod Jason, men taber Dolken, og sender dem bort; her er Moderhiertet saa saare interessant fremstillet. Og nu synker hun hen i Veemod, indtil Jubelskrigene for Jason og Creusa opfalde hende af hendes Dvale; hun nu atter spørger, om de i hendes Paasyn skulle ilæbe hendes Børn til Døden, og med alt dette endnu ei kan beslutte sig til at myrde dem; det saa ømme moderlige: 'Naar de nu igien ile dig imøde!" giver os et Glimt af Haab, til hun beslutter at døve sig ved Elementernes Opror, og endelig som en Rasende iler ind i Palladset. Og naar hun nu kommer ud derfra, saa aandeløs, saa bleg, man seer, hvad det har kostet hende; og dog troer hun endnu at have giort vel imod dem, hun lykønsker, hun misunder dem; dette sidste Træk synes mig at krone det hele; især hvor hun knæler for Juno. Den Styrke, den Inderlighed, den Sandhed, hvormed Mad. Rosing giver alle disse Stæder, og hæver Rollens menneskeligere Side, er det, der i Anm. Tanker gior hende saa uendelig Ære, og hvorved den bliver ligesaa stort et Mesterstykke af Caractertegning, som den er af Diction og legemlig Veltalenhed. Han maae slutte med Lessings Ord: Det er ingenlunde min Hensigt at giøre en Actrice en Compliment, der altid vilde blive en Mesterinde i sin Kunst, om endog denne Rolle slet ei var lykket hende. Men det er min Meening, og dens Grunde har jeg angivet.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 5.

den 3 Februar 1792.

With candour blame, with honesty commend,
Applaud, if right, the man, he may deteſt,
And ſtrike, if wrong, the brother of his breaſt.
Thespis by Hugh Kelly.

Til Foreſtillingen af Medea og Hvermands Ven blev givet en Entree.

Tirsdagen den 17 Januar opførtes bogſtavelige Udtydning og Høſtgildet. Da begge Stykker saa saare ofte ere anmeldte, vil Anm. her blot tilføie, at man af den odenſeeiſke Dramaturgie erfarer, at Stykket hos Hr. Friebach er giort i tvende Acter, formodentlig for at kunde anbringe Dands eller noget andet saa kaldet Agrement imellem diſſe. Denne egenmægtige Forandring — og den er foretaget med flere een Acts Stykker — torde Forf. have en heel Deel imod, da den nødvendig maae adſprede Tilſkuerne, og ſvække Stykkets Intereſſe. Da der i øvrigt her saa meget er talt om Hr. Friebach og hans Selſkab, og man har tviſtet om, hveden de kom, og hvor de hørte hiemme, vil Anm. dog, af Reichards Theater-Calender for dette Aar, meddele følgende Underretning om dem. Dette Selſkab er en Sværm af det tillyſke Selſkab, hvis Ophold er Lübek, Roſtok og Stralſund; herfra udgik i Fior Hr. Friebach og hans betydeligſte Medlemmer; og han begyndte, ſiger Theatercalenderen, ſin Direction der, hvor saa mange have maattet ende deres, i Altona. Dette Selſkabs ſædvanlige Opholdsſted angives i øvrigt at være Altona, Glückſtadt, Flensborg,

og

og — Rostok. Heraf sees altsaa tydelig, at det ei er noget holsteensk, men et ærketydsk Theaterselskab, man har indkaldet. I øvrigt tilstaaer Anm. reent ud, at det skulde gisre ham ondt, om der var saa mange Lediggiengere i en saa liden Bye, som Odensee, at et Theater der kunde nære sig; og endnu mere ondt skulde det gisre ham, hvis denne offentlige Forlystelse formerede Lediggiængernes Antal, ved at give dem noget at myrde de ørkesløse Timer med. Der er meget talt om, hvorledes Kisbstæderne kunde ophielpes; for at forebygge deres fuldkomne Undergang var det vel først nødvendigt at hemme Club- og Theater-Epidemien, som fra Hovedstaden af har udbredet sig over dem.

Torsdagen den 19 Januar opførtes Menneskehad og Anger med sædvanligt Tilløb, og med et Bifald, som dette høist interessante Stykke altid kan være vist paa, naar det opføres, som hos os. Især var i Anm. Tanker Mad. Rosings Eulalia denne Gang endnu over de forrige Forestillinger. Anm. har i Morgenposten for 1789, og i dramaturgiske Samlingers femte Hefte sagt saa meget om denne Caracter, og dens Fremstilling ved de tvende bedste rørende Actricer, han har seet, at han her blot vil indskrænke sig til en eneste Anmærkning, der angaaer en Skattering, hvori de aldeles afveeg fra hinanden, og hvori han troer, Retten at være paa den danske Konsterindes Side, skiondt han, da han saae den hamborgske, holdt hendes Maade for at være den eneste rigtige og muelige. Det er det Sted i Eulalias Monolog i anden Act; "Hvorfor maler du mig de stakkels Smaae, stridende med Meslingers og Koppers Gift, vansmægtende med tør Tunge efter en Drik Vand, som en Leiesvend rækker — maaskee nægter dem — thi ak! de ere jo forladte af deres unaturlige Moder!" I dramaturgiske Samlinger tadles Mad. Schrøder for hendes forfærdelige Gradation, som endnu stiger efter den første Pause, og gaaer over til yderste Fortvivlelse efter den sidste. Dette viiste

viiste uden Tvivl de udbrydende Nag. Den danske Konstnerinde gik gandske den modsatte Vei. Med veemodig Stemme sagde hun det første, den qvaltes endnu meer efter Pausen, og brødes af Graad under det sidste. Dette var Moderhiertet. Man giøs ved den første Behandling, man græd ved den sidste. Anm. tilstaaer, at det er Anmærkninger af dette Slags, der giøre ham Dramaturgien vigtig og kier, da han anseer dem som sande Bidrag til den praktiske Psychologie, det er, til Menneskekundskab. Det er især for at indsamle disse, han saa gierne studerer Kunstens Mestere, og det er for at berigtige, hvad han lærer af dem, at han forelægger sine Jagttagelser saavel for Publicum, som for Kunstnerne selv. Meinau er almindelig erkiendt for en Mesterrolle af Hr. Rosing. Især beundrer man med Ret hans Foredrag af den lange Fortælling, besynderlig det Sted, hvor han bliver blød ved Erindringen af sin forrige Lyksalighed, og nu tørrer Taaren af. Det forekom imidlertid Anm., som hans Spot i de følgende Scener ei saa gandske var Menneskehadets skiødesløse Spot, som det tilforn har været; ligeledes syntes han blødere i sidste Scene. Da Stykket efter Sigende snart gives igien, vil Anm. faae Leilighed til at berigtige disse Anmærkninger, som han imidlertid ei har troet at burde tilbageholde. Hr. Ibsen spilte sin Peter særdeles vel; efter Anmelderens Tanker anbragte han endnu flere heldige Skatteringer deri, end de forrige Gange; saaledes havde hans første Monolog nogle saare heldige Toneforandringer; f. Ex. ved: "Ja naar Mad. Møller leer af mig." Paa et eneste Sted, som uden Tvivl er forskrevet i Hr. Ibsens Rolle, maae Anm. imidlertid giøre ham opmærksom. Det er den Replik: "Det er Brevet fra Frankrig — Ih! Herre Jemini! det har jo ~~min~~ Fætter skrevet." Stod den saaledes i hans Rolle, vilde Hr. Ibsen ved første Dickast see, at det første skulde siges, inden han saae i Brevet, med inderlig Glæde over den for-

formeente Fangst, og Resten med fortræden Forundring over den giorte Opdagelse, at det var fra hans Fætter. Hr. Gielstrup Bitterman; det politisk mystiske, han giver denne Rolle, f. Ex. da han erkyndiger sig hos Majoren om Nyt fra den politiske Verden, klæder den gandske fortreffelig; ligeledes hvor han betroer ham, at Mad. Müller har holdt saa slet Huus med den gamle Rhinskvin. Mad. Preisler Grevinden; Anm. har tilforn yttret en Tvivl, om ei hendes Vandring, hvor hun har stødt Eulalia fra sig, skulde være for lang; ham forekommer det kun at burde være et Par korte hastige uoverlagde Skridt. Ogsaa tilstaaer han nu, at saa sand en Følelse end det Sted: "Gud give mig altid saa reen en Siæl!" fremsiges med, forekommer den ham og for stærk for en Kone af saa ubesmittet Hierte, som Grevinden. At dadle et Par saadanne Smaating, er i Grunden at rose det hele; thi man viser dermed, at man ikke fortaug vigtigere Indvendinger, om man havde dem. Om imidlertid Grevinden ei vandt, ved at spilles noget mere i samme Caracter, som Frøken Sommer ifær sidste Aften blev givet, er et andet Spørsmaal; vist nok behager Rollen ogsaa paa denne Maade; thi naar behager ei Mad. Preisler? men maaskee kom den Forf. Hensigt nærmere paa den anden. Endnu maae Anm. nævne Hr. Due, der spilte den gamle Bondes Rolle meget vel; kun burde han unægtelig — hvilket han og tilforn er ombedet at gisre — i det mindste gisre Mine til, at gaae efter Meinau, hvor denne har givet ham Tungen, og først, da han saae Umueligheden af at takke ham, henvende sin Tak til Gud. — Efter Stykket en Entree.

Ved denne Leilighed troer Anm., det ei vil være hans Læsere ubehageligt, om han gisr dem bekiendte med tvende Fortsættelser af dette med saa meget Bifald optagne Stykke. Det ene er af Hr. von Kotzebue selv, og kaldes den ædle Løgn. Anm. har ei selv læst dette Stykke, men vil kun meddele det Udtog deraf,

deraf, som findes i den nye hamborgiske Dramaturgie — der i Theater-Calenderen tillægges Hr. Albrecht, bekiendt af adskillige Bidrag til Journal aller Journäle.

Baron Meinau har begivet sig med Eulalia og sine Børn til en liden De i Constanzer Søen. Her lever han for sin Familie, og for Landbruget. Frants hans Tiener er bleven hos ham. Det er hans Fødselsdag. Eulalia har for at overraske ham med en Glæde, hemmelig indbuden Horst til denne Dag. Hun har lært Børnene nogle Vers, som de skal lykønske deres Fader med, og giort alle Anstalter til en huuslig Høitid. Imidlertid er der indtruffet en gal Omstændighed i Huset. Conrad, Baronens Jæger, har besvangret Røschen, Eulalias Stuepige. Denne Feil kan ei blive skiult. De vil ægte hinanden, men er bange for at forskydes af Herskabet, dog maae man vove noget. Røschen beregner, at Herrens glædelige Geburtsdag vel turde være den gunstigste Tidspunkt til at aabenbare det forefaldne. Knap har altsaa Meinau hørt Børnenes Vers og omfavnet sin Ven; han er endnu i en hiertelig Samtale med ham, da Røschen kommer ind, og aflægger sin Bekiendelse, saa godt hun kan. Meinau har netop betroet Horst, at Eulalias vedvarende Anger og den stille Bevidsthed om hendes Feiltrin, som hun naturligviis aldrig kan glemme, ei sielden formindsker hans ellers store Lyksalighed. Gierne vilde han bringe hende reent til at glemme det forbigangne. Nu hører han Pigens Bekiendelse. Endnu opfyldt af sin egen Idee vil han nytte den, just som han nu er stemt. Han lover Pigen Forladelse; men hun skal forebringe hans Kone en usand Fortælling. Hun skal bekiende sin Feil, men i Stæden for Conrad angive sin Herre, som sin Medskyldige — dette er den ædle Løgn! han indbilder sig Eulalia skal før finde sig i sin egen Brøde, naar hun maae troe, hendes Mand er ligesaa skyldig — Pigen gior, hvad Herren har befalt hende; men hendes Frues Smerte rører hendes Samvittighed; hun stammer i sin Løgn. Conrad, som er tilstæde, forsøger For-

vir-

virringen, i det han modsiger hendes Fortælling. Hun bekiender endelig, Herren har befalet hende at sige det, og giort denne Løgn til Vilkaaret ved hendes Forladelse. Eulalia erkiender hans Hensigt og beundrer den — Nu kommer han selv ind med Majoren, og der følger en rørende Scene mellem dem alle." At denne Fabel saavel fra den moralske som den poetiske Side, ei er skikket til et Drama, har Hr. Albrecht — kun, synes mig, med vel megen unødvendig Bitterhed og utidig Haan mod Kotzebue — ret godt bevist. Anm maae blot lægge til, at det valgte Middel forekommer ham ei mindre upassende, end udelicat af Meinau. Var Eulalia bleven i Troen, kunde dette Digt kun have een af to Virkninger; enten forøge hendes Foragt for sig selv, hvis hun faldt paa at troe, det var Foragt for hende, der havde kastet hendes Mand i en andens Arme; eller — hvis hun holdt ham for strafværdig, da blot forandre hendes Selvhad til Menneskehad.

Den anden Fortsættelse, som ligger for Anm., hedder Eulalia Meinau eller Forligelsens Følger, et borgerligt Sørgespil i 4 Acter af Skuespilleren Ziegler. Denne er gandske gaaet den modsatte Vei. Men Udtoget deraf nøder Rummet Anm. at giemme til næste Gientagelse af det kotzebueske Stykke.

Fredagen den 20 Januar de to Sædler af Anton Wall efter Florian, og Høstgildet. At Florians nydelige to Sedler just have vunden under Anton Walls Hænder, vilde Anm. ei paastaae. Især er Elskerens naive Caracter nok noget forfusket ved den tydske Digters comiske Tilsætning. Forestillingen var som sædvanlig; kun forekom det Anm., som Jfr. Morthorst endnu var bedre, end de forrige Gange, da hendes Ansigt i de vrede Scener giorde hende lykkeligere Tieneste. Hr. Knudsen har i øvrigt ombyttet sin til Snaps upassende Dragt med en passeligere.

Høstgildet havde sit sædvanlige Tilløb, og vil vel neppe ophøre at være Nationens Yndlingsstykke, førend Schulz og Thaarup selv fortrænge det ved et nyt Original

ginal til en ligesaa høitidelig Leilighed. Mad. Berthelsen spilte sin Anna i det hele overmaade vel. At hun under den første Romance binder bestandig paa sin Strømpe, og blot ved sin Mine og sit veltalende Die understøtter sin Sang, er naturligt og skiønt; kun turde det være at ønske, at hun endnu holdt lidt mere tilraade med hiint Minespil. Hvorfor løftes f. Ex. Diet til Himlen, hvorfor understøttes endog dette Udtryk med et Træk paa Skuldrene, naar hun synger: ro Øine hun havde saa klare, saa blaa! — efter at have giort denne — maaskee i manges Øine mikrologiske Anmerkning, og tillige erindret hende, at hun, naar hun gaaer til Stegerset, og reeder Davren, endelig ikke maae gaae ud af den Side, hvorpaa Huset ei er, har Anm. intet andet end Bemømmelser at tilføie; hendes Foredrag af Duetten med Halvor, af den herlige Sang til Frihedsmindet, af 5 Scene er ypperligt; og overmaade skiønt er hendes Adfærd under Hanses Romance. Jfr. Morthorsts Grethe havde mere Liv end tilforn; særdeles sagde hun sine 4 Linier i 4 Scene saare energisk og vel. Men skulde hun ei i sidste Scene ligesaavel henvende sit "Da tager jeg det danske Flag" til Flaget, som Anna henvender sit Couplet til Frihedsmindet? At Halvor har marcheret med Cavalier Chaussure, har Anm. tilforn yttret sin Forundring over. Hans skiønne Foredrag især af Rollens patriotiske Stæder er ligeledes ofte anmeldt med fortient Roes.

Mandagen den 23 Jan. opførtes den Nysgierrige, Lystspil i 5 Acter af Stephanie den yngre. Plan, Caractertegning og Dialog betyde gemeenlig ei meget hos denne Forf.; men undertiden er han kommen over et Par moersomme Scener, som bøde paa det hele. Hverver- og overhovedet Soldater-Livet, som han af Erfaring har lært at kiende, er han heldigst i at afbilde, ogsaa kan han undertiden tegne een og anden Carricatur af ringere Classe temmelig trolig, skiønt sielden interessant. To saadanne Caracterer i dette Stykke ere Leietieneren Lars og Berten Ståndler. Denne sidste er den nys-

nysgierrige; men hans Nysgierrighed er de fleste Tider alt for frugteslös; thi kun to Gange foranlediger den comiske Situationer, nemlig, hvor han, som Louis siger: *rit i Ull, o garnier sin Visage tout afait* sort; hvilken Situation imidlertid slipper med eet, og ei frembringer videre; og den sidste, hvor han ved sin Nysgierrighed bliver hvervet. Denne sidste Situation vilde være ret god, dersom Stephanie havde vidst at redde ham ud af den igien, uden at lade den foregivne Prinds som en Deus ex machina, være en falsk Spiller, tabe sine Penge, og ved sin Kammertiener komme i Hververnes Hænder, i Stæden for Ståndler. For at frembringe dette har Stephanie ydermere maattet indflikke den kolde og kiedsomme Kierlighedshandel mellem bemeldte Kammertiener og en Syster af Vertinden. Vore Skuespillere have for det meste i dette Stykke at kiæmpe med hvist utaknemmelige Roller; det er lutter flaue Hverdags-Ansigter, hvori ingen Konstner kan bringe Interesse eller Caracter. Den taknemmeligste Rolle i Stykket synes den franske Kammertiener Anm., maaskee ved det, den blev saa gandske mesterlig spilt af Hr. Preisler. Her var Kryberie og Impertinence og Letheb forenede i hvieste Grad. Blandt de øvrige fornøiede han sig meest over Hr. Elsberg, som Baron Wetter, hvilken han gav med megen Raskhed. Kun burde han vel falden noget hurtigere ind i Scenen med Syndikus. Denne Scene maae nødvendig gaae Slag i Slag, for at gisre sin fulde Virkning. Blandt dem, der troeligen kiæmpede mod hvist utaknemmelige Roller, og hvis Flid og Kunst i det mindste bør roses, fortiene begge Fruentimmerne i Stykket, Mad. Preisler som Vertinden, og Mad. Clausen som Jacobine, især at udmærkes; men det forekom Anm., som det tomme i Rollerne just faldt mere i Øinene ved den fiendelige Flid, de giorde sig for at skiule det. Efter Stykket Balletten Hververen.

Tirsdagen den 24de Lilla.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 6.

den 10 Februar 1792.

Fungar vice cotis, acutum
Reddere qvæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.
Horat.

Onsdagen Doctoren og Apothekeren til Benefice for Hr. Musted. Paa enhver anden Aften vilde det have været Anm. en sand Glæde at see, at dette Fiælebods Stykke endelig havde tabt sin magnetiske Kraft, og ei mere var i Stand til at drage fuldt Huus efter sig; men at denne Vacance just skulde indtreffe paa en Aften, da det gieldte om, at vise Erkiendtlighed mod vor ældste, og fra saa mange Kanter fortiente og agtværdige Kunstner .... sandelig, dette maadelige Tilløb var ligesaalidt en Æresstøtte for vor Skiønsomhed og Kunstkierlighed, som den stærke Søgning ved de foregaaende Forestillinger for vor Smag.

Torsdagen den 26 Januar opførtes Huset i Oprør, Comoedie i 3 Acter af Goldoni. Dette, som unægtelig er eet af Goldonis moersomste Lystspil, er af en Mesterhaand omplantet paa dansk Grund; det eneste, der maaskee var at ønske, var, at han hist og her havde beskaaret Euphrons kiedsommelige Prækener lidt mere. Hovedpersonerne i Stykket ere Hendrik og Pernille; det er disse tvende, der bringe Huset i Oprør. Hendriks Rolle blev i Aften givet af Hr. Lindgreen, og giør denne unge og flittige Konstner megen Ære. Hans Diction er overmaade rigtig og god, og hans Spil meget naturligt og sandt; og især fortiener han

at

at bersimmes, fordi han med saa megen Smag vogter sig for alt det overdrevne, og naragtige, som saa faa i hans Fag gandske vide at undgaae. Med saa Ord, han synes at gisre sig Umage for, at blive, som Hendrik, hvad hans Medspillerinde, Mad. Gielstrup, er, som Pernille; thi en mere vittig, og morende, og dog tillige strængere correct comisk Actrice har vel neppe noget Theater at fremvise. Den Rolle, hun havde i Aften, er maaskee den ypperste blandt alle hendes Roller; den er ei blandt dem, der har meget for Øiet, der glimre ved Coups de Theatre, og latterlige Situationer, som gisre det let endog for den maadeligste Actrice at gisre Lykke deri; dens Moersomhed ligger i den ypperlige comiske Dialog; og af denne falder ikke alene ei eet eneste Bogstav til Jorden; men der er ei det allerubetydeligste, som Critiken kunde falde paa at tage op, for at gisre Erindringer imod. Disse Roller, som ei ere riige paa Lidenskabs Overgange, ere ei skikkede til den psychologiske Analyse. Anm. maae aisaa indskrænke sig til at gisre en Mad. Gielstrups yngre Kunstsøstre opmærksomme paa hendes fine og giennemtænkte Foredrag deraf, og vil især fremstille dem Scenen med Feieskarnet og den hos Grev Polidor med Baron Leander, som et Mynster, om hvilket han siger med hiin franske Digter; On pourra l'imiter; mais qvi pourra l'atteindre? En anden Fuldkommenhed af hende, som han ligeledes vilde meget anbefale til Efterlignelse og Studium, er hendes Stilfærdighed paa Scenen; aldrig seer man vildt Spil af hende, hun trætter ei vore Øine med en evindelig, og ofte intet sigende Pantomime; hver Gehærde, hver Mine af hende har sin Betydning, og er paa sit Sted; med eet Ord, Anm. kunde næsten fristes til at sige, at dersom Publicum synes stundum endog indtil Uskiønsomhed karrigt paa Klap til denne store Kunstnerinde, turde det vel undertiden komme deraf, at hun bringer os gandske til at glemme, at

det er et Skuespil, og ei en virkelig Handling, vi see.

Blandt Stykkets øvrige Personer maae Anm. nævne Hr. Saabye, der i hans Tanker tog Grev Lelio fra en urigtig Side; det skal rigtig nok være en Vagabond; men af dem vi interessere os for; Anm. troer derfor, Hr. Saabye burde have spilt den med den Tækkelighed, han besidder saavel; men den skridende stødende Gang, den declamatoriske Tone, alt dette gav os et gandske andet Billede. Især faldt dette i Øinene ved Siden af Jfr. Astrup, der just i Scenerne med ham havde Leilighed til, at lade sin sande Diction, og sit fine Foredrag vise sig, og som heller ei lod denne Leilighed gaae unyttet bort.

Efter Huset i Oprør gav man Balletten Dido.

Fredagen den 27de Doctoren og Apothekeren med en Entree.

Tirsdagen den 31 Jan. og Fredagen den 3 Febr. Feen Ursel, Operette af Favart, oversat af Wessel, men forandret til Capelmester Schulzes Musik ved Thaarup.

Disse ovenstaaende Navne syntes at burde betrygge dette Syngespil det meest levende Bifald, især naar man endnu tilføier, at Feen Ursel er en af Mad. Berthelsens mesterligste Roller, som hun allerede for 11 Aar siden spilte saaledes, at vi maaskee ei saa let skulde finde hendes Mage. Ikke desmindre blev det modtaget med kiendelig Lunkenhed. Og Grunden dertil? — Den Omhyggelighed, hvormed man inden Forestillingen søgte at udsprede i Publicum, at det var skammeligt og uforsvarligt, til Kongens Geburtsdag at give et gammelt og for ti Aar siden faldet Stykke, kunde meget let bringe Anm. paa den Formodning, at man havde bestemt dette Syngespil, som et Offer, Schulz, og maaskee Thaarup — saa liden end hans Deel var deri — skulde bringe Avind, til Bod for det store og stadige Bifald, de hidtil havde erholdt. Anm.

vil

vil ei tale om, at det var Dunis Musik, der for ti Aar siden foraarsagede dette Stykkes lunkne Modtagelse, og at man altid har anseet et Syngespil for at være nyt, saasnart der var ny Musik til det. Men er det da Schulzes og Thaarups Skyld, at vi til Kongens Fødselsdag ei fik noget nyt Original? har man allerede glemt, hvorfor **Peters Bryllup** ei kunde gives, og altsaa ei blev færdigt, til denne Leilighed? — Dog, hvorfor tilregne Publicum, hvad der dog vel egentlig kun vedkommer en liden tienstfærdig Kreds, der ved alle andre Leiligheder forsigtigen giemme deres Patriotismus, ligesom deres Sædelighed, for at have dem i des bedre Stand, naar de engang imellem behage at komme frem med dem, som et Dække for deres Smaalidenskaber og Smaahensigter.

At Hovedrollen i dette Stykke blev mesterlig givet af Mad. Berthelsen, er allerede sagt. Hendes Marton havde al den Naivetee, al den Tække, som det staaer til hende at give disse naive Piger; og den gamle Kone blev givet med en høi Grad af Natur og Sandhed. I Paris har man funden det nødvendigt at dele denne Rolle mellem forskiellige Actricer, da man ei eiede een, som var i Stand til saaledes at forvandle sig. Det, som Anm. især beundrer hos hende, er den ædle Selvfornægtelse, hvorved hun veed saa gandske at opofre endog sin Sang, for at blive Rollen troe; thi umuelig kulde man i hendes: "Vore Cavalerer" gienkiende den henrivende Sangerinde, som vi kort tilforn havde beundret i den søde: De yndigste Blomster jeg sælger dig; og endnu mere i den fortryllende Elskovs Sang: Ak! hvad Behag. Gandske ypperlig sagde hun især Slutningen af den Scene i fierde Act, som gaaer forved Forvandlingen; uagtet den ufordeelagtige Stemme, hvormed det maatte siges, havde hendes Fordrag her noget ædelt og skiønt. Med faa Ord, som Konstværk betragtet, giør denne Rolle i Anm. Øine Mad. Berthelsen uendelig Ære.

Da

Da Favart i øvrigt havde skrevet dette Stykke blot for at skaffe sin Kone en brillant Rolle, har han kun lidet tænkt paa Stykkets øvrige Personer. Den, der næst Marton har meest at bestille i Stykket, er Lahire, en sand Sancho Panza; og efter dette Mynster havde da Hr. Gielstrup, med sit sædvanlige Held, klædt og formet sig. Han gav i øvrigt sin Rolle med den comiske Styrke, man venter af ham. Hans Kone sagde Robinettes Par Repliker med saa meget Liv, og Jfr. Morthorst klædde Dronning Berthas Rolle saa skiønt, at man vel havde ønsket dem noget mere at giøre. De øvrige Roller, endog Roberts, som dog er lang nok, er endnu mere tørre og ubetydelige.

Om Dandsene til dette Stykke troer Anm. sig ubeføiet til at fælde Dom, da det deels var blot Dands uden mimiske Scener, og han desuden kun eengang har seet det.

Tordagen den 2 Februarii gav man Hververne, Skuespil i 5 Acter af den yngre Stephanie.

Dette er endda eet af de taaleligste Stykker af denne dramatiske Smører; thi her har han baade havt det Levnet at skildre, som han af Erfaring kiendte, og desuden en skiøn Forgienger i Farghar, hvis Hververofficerer han gandske artig har plyndret; kun Skade, at han ei ret har vidst at benytte sig af det, han stial. Det eneste gode, der tilhører Stephanie i Stykket, er Kauzers Episode; især er den Scene virkelig interessant, hvor Kauzer er eene med Kittman, og denne ei vil lade sig bevæge til at tie med hans Subordinations Feil. Denne Scene blev virkelig overmaade godt givet, saavel af Hr. Thessen, som Kauzer, som og af Hr. Frydendahl, som Kittman; dennes Dødsangest, da Kauzer havde taget Sabelen, var især meget naturlig, og udtryksfuld. En anden Rolle, som giør megen Virkning ved den mesterlige Forestilling, er Verlinden, som maaskee fortiener Sted blant vor store Mad. Knudsens Mesterroller.

I hendes Mund möre de mange Gientagelser af: man maa tænke videre frem, som paa en slettere Skuespillerindes Læber nødvendig maatte trætte ubeskrivelig.

Bondedrengens moersomme Rolle havde Hr. Lindgreen, og gav den i Anm. Tanker gandske fortræffelig. Hans skiønne Dialect, hans comiske og dog carricaturfrie Spil fortiener de sandeste Berømmelser. Især var han skiøn i den Scene, hvor han drak med Kittman, og alt blev mere og mere fortroelig; ogsaa giorde han de to Smaating meget godt, hvor han drak af Kittmans Glas, medens denne skiænkede i hans; og hvor han, medens denne snakkede med Kørbel, listede sig af sin Stoel, og hen paa den, der stod Flasken nærmere, hvorved han da siden kom til at sidde i Midten, som han skulde. Ogsaa hans Scene, hvor han var stolt af at være Staldmester, har mere end een competent Dommer erklæret for mesterlig. Derimod forekom det Anm., som Mad. Clausen i Søstereus Rolle et klædde saa godt ved Siden af denne Broder, som tilforn ved den forrige. Maaskee giorde hun vel i, at nedstemme sit Spil lidt efter Lindgreens.

Conversations Scenen i anden Act forekom ei Anm. at gaae med al den Runding og Natur, den udkrævede. Det, der behagede ham meest, var den Maade, hvorpaa von Werten converserede den unge Prechtheim, saa han gandske naturlig altid afskar ham Veien til Wilhelmine, og nødte ham til at tage en anden Cours; meget godt sagde og i mine Tanker Hr. Due sine Sarcasmer. Philippine maae Anm. gjøre den liden Anmærkning, at naar hun siger: Tarok, Pachat, Ultimo, vil dette Ultimo sige, at Pachaten var det sidste Kort, hun havde paa Haanden; hun maa altsaa ei spille ud, i det hun siger Ultimo. End videre maae han indstille til hende, om Philippine ei giorde bedre i, hun ei loe af de Urimeligheder, hendes døve Fader siger i næste Scene? Ifr. Fredelunds Forfægter har forbuden Anm. at sige

Ifr.

Jfr. Astrup, hvor megen Priis han sætter paa at høres af hende, og hvormegen Ære hendes Opmærksomhed for Critik gisr hende selv; ja han tør af Frygt for denne Herre ei engang sige Hr. Preisler, hvormeget han bundrede ham, som Lord Bratzen; denne Herre vilde vist ellers give ham Sted blandt Anm. Yndlinger. Derimod kan han ei fortie Hr. Schwarts, at han ønskede et Dække over et Par alt for utilgivelige Smudsigheder i denne Scene; den ene er med Ordet drille, den anden med Fransoſernes Angreb. Ogsaa burde nok de Ord, Præſidenten hører Feil af, baade været bedre valgte, og bedre sagte, naar denne Scene skulde være naturlig.

Mandagen den 6 Februar opførtes Landsbyepoeten, Comoedie i 3 Akter af Destouches. Dette Lystspil fortiener i høi Grad den Daddel, som findes om det i Lessings hamborgske Dramaturgie, at Forf. comiske ei er af det ægte Slags, som fornøier os saa meget hos Moliere; men at hans Narre i Almindelighed ere af de Klodse, som Affectationen frembringer, og der ere mere kolde, end latterlige. Dette gielder fornemmelig om Landsbyepoetens egen Rolle, som ogsaa Lessing udtrykkelig nævner, og som virkelig i Anm. Tanker gandske er skabt til at sætte en god Skuespiller i Forlegenhed. Hr. Knudsen gav den efter Anm. Meening for meget i samme Caracter, som Baronen i honette Ambition; det var snarere en Tiener, der vilde give sig fornem Vigtighed, end en Landjunker. Yderlig stiv og stram, fuld af Complimenter, mangvert Levemaade, og Prætensioner, skulde nok Herren af Masures være, for at svare til Digterens Idee, men om han endda vilde behage, tør Anm. ei afgisre. Han haaber, at ingen kan tvivle om hans ærlige Agtelse for vor brave Knudsens priisværdige Flid, store Brugbarhed, og lykkelige Talenter; og derfor troer han frit, uden at frygte for at miskiendes — ikke af sin Ven Knudsen, men af dem, der saa gierne uden Fuldmagt

magt ville antage sig de formeent fornærmende Skuespilleres Sag — at kunde yttre det Ønske, at see denne Rolle given af en Preisler, der meer end eengang i slige Roller har viist sit Talent til at giøre det umuelige mueligt. Den Rolle, der skal hæve Stykket, og for hvis Skyld det uden Tvivl er skrevet, er Angeliqves; og efter elleve Aars Savn havde Anm. da omsider den Glæde, at see denne Rolle igien af Mad. Claussen, og høre Publicum med levende Bifald stadfæste, hvad han saa ofte havde sagt til hendes og dens Roes. Som sande Mesterscener maae han anmærke den med Herren af Masures, især hendes forskiellige og skiønne Nuancer af hendes: **Ja min Herre!** besynderlig den sidste ondskabsfulde og betydende Gientagelse. Overalt kan man med Sandhed sige til Mad. Clausen selv for denne Scene, hvad Peter i tredie Act siger til Angeliqve: der hører megen Forstand til at spille en eenfoldig saa fuldkommen. En anden Mesterscene af hende, og den sande Contrast hertil, er Philosopheringen for Retten; hun debiterer dette dybsindige Snikksnak med en Præcision, og en Fynd, som om hun havde tilbragt sin hele Levetid ved en Cathederphilosophs Fødder. For nu — efter Konstdommeres Vedtægt — ikke at ofre hende ublandet Rosgelse, maae Anm. tilføie, at hendes Latter i denne Scene forekom ham mindst heldig.

Dette Tillæg koster tilligemed Morgenposten 2 Rdlr. — Subskription modtages hos S. Poulsen, Antonistræde No. 324 og 325.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 7.

den 17 Februar 1792.

Nor should the actor think himself above condescending to hearken to their advice, and to attend to their reprehension, or suppose himself, or his art injured by their free Examination of his merits.

Davies's dramatic miscellanies.

Den almindelige Stemme har erindret Anm., at han i at omtale Forestillingen af Landsbyepoeten, ikke burde have forbigaaet den liden Pige, som gav Lises Rolle med saa meget Bifald. Virkelig havde hun overmaade lykkelige Gaver, et heldigt Organ, et tækkeligt Udseende, og mere Frihed og Liv, end man af en Pige paa hendes Alder kunde vente, eller fordre. Saa vel fornøiet imidlertid Anm. var med hende selv, og saa kier den Opmuntring var ham, som Publicum med saa rund en Haand tildeelte hende, saa lidet billiger han i det hele Foredraget af hendes Rolle. Hendes Læremester stak i hans Tanker for kiendelig igiennem; der var for megen Fiinhed, for megen Kunst i hendes Diction til, at den skulde være naturlig for et Barn, hos hvilket Naivetet maae stedse være en Hovedegenskab. Hertil kom endnu den liden Omstændighed, at disse lærte Tonebøininger ikke altid blev sammenknyttede ved de fornødne Overgange, hvilket giorde det kunstlede deri endnu mere kiendeligt. Naar man har Børn for sig, og især af saa decidert Talent, som denne lille Pige synes at være, bør man meget før lade dem sige Rollen efter deres eget Hoved, og blot hielpe og rette paa de urigtige Stæder deri, end declamere dem Rollen for; en Methode, som endog med voxne

vorne kun sparsomt maae bruges, men som syntes at være anvendt med hende.

Til Landsbyepoeten gaves Balletten Dido. Anm. opsætter med Fliid at tale om dens Forestilling, indtil han kan blive saa bekiendt med den, at han kan anstille en Sammenligning mellem den og Metastasios Didone abbandonata, hvorfra vor Galeotti uden Tvivl har taget sit Æmne. Dette vilde deels sætte denne fortiente Kunstners Genie i saa meget des større Lys, da man vilde see, med hvormegen Smag han har bortkastet alle de fremmede og upassende Episoder, hvormed Digteren af Fsielighed imod den italienske Operas Constitution havde belemret Æmnet; deels vilde det og give Anledning til en bestemt Carakteristik af Dido selv, og forskaffe Konstelskeren den Fornsielse at sammenligne Mimik og Poesie med hinanden, og at veie ved sig selv, om Metastasio har skildret Didos Kierlighed for Æneas, og hendes Siælekamp, hvor hun tvinger sig til at give Jarbas sin Haand, mere levende og rørende, end de male sig i Kunstnerindens Ansigt, i hendes Die, og Spil. Reent skulde man dog ei lade den danske Terpsichores gyldne Dage, en Galeottis, Frølichs, Biørns, og Stuarts Epoke svinde hen, uden dog at søge at bevare nogle Mindesmærker deraf til Fremtiden.

Tirsdagen den 7 Febr. De forstilte Utroeskaber, Comoedie i een Act af Barthe. Disse fine franske Conversations Stykker ere ei mere for vor nærværende Gane, der forlanger engelsk Rostbeaf, for at pirres. Gandske bør de dog nok uden Tvivl ei forvises af Skuepladsen, da de ere den bedste Skole for Skuespillerne, der i vore nymodens Stykker vænnes til saa megen baade tragisk og comisk Carricatur. Hertil blev givet Syngespillet Kiøbmanden af Smyrna, og en Entree.

Torsdagen den 9de den Tienstfærdige, Comoedie i tre Acter efter det franske. Af sit gandske Hierte underskriver Anm. Schinks Dom, der i sine dramaturgiske

turgiske Fragmenter kalder det en høist maver og tør Tingest, en Esqvisse til en Comoedie, men ingen Comoedie. "Enkelte gode Træk, siger han, enkelte "Indfald, hist og her en Situation, der kunde have "blevet noget af, men der er intet blevet. Ikke een Ca"racter er udført, lutter halvmodne Skabninger, som "Skuespilleren kommer i Forlegenhed med, hvad han "skal gisre af. Selv den meest udførte Caracter i "Stykket, den Tienstfærdige selv, er kun et Frag"ment af en Caracter. De andre, især Baronesse Vieux"bois, er slet aldeles intet." Det, der især gisr dette Stykkes Mangler, er, at den Tienstfærdiges Tienstfærdighed hverken sætter ham eller andre i latterlige Situationer nok; den eneste med Bertac er nogenlunde godt anlagt, skiøndt langt fra ei nyttet nok; og her er virkelig et godt Æmne endnu ubrugt for den comiske Digter, der har Talent til at betiene sig deraf. Han maa for alting lade den Tienstfærdige komme selv i yderste Forlegenhed ved sin Tienstfærdighed, han maae lade ham paasyde Folk af gandske modsat Interesse sine Tienester, og hvert Øieblik komme i ny Forplumring, og rive ned med den ene Haand, hvad han bygger op med den anden. Det engelske Theater eier et Lystspil af Mistr. Centlivre under Navn af the busy body (den Stundesløse); Marplot, Hovedpersonen deri, er en Dosmer, der deels af Nysgierrighed og deels for at gisre sig vigtig, skal blande sig i alting, og overalt gisr Fortred, og kommer galt afsted, hvilket giver Anledning til meget moersomme Situationer. Indtil en dansk Digter behandler selv hiint Æmne, var det at snske, at en heldig Omarbeider vilde give os en localiseret Oversættelse af det engelske Stykke; det vilde i det mindste more en Hob mere, end det franske.

Hvad Schink siger om Dervieux Rolle, samtykker Anm. aldeles; den eneste Maade at hæve denne Caracter paa, synes ham, at give den en stærk Tilsæt-

sætning af Stundesløshed og Selvklogskab. Men det forekom ham, som Hr. Schwarts ei noksom udtegnede denne Caracter. Hr. Musted var Commandeur Bertac; uagtet denne Rolle langt fra ei er bleven eller har virket, hvad den kunde, er dog hans Scene med Florival een af de moersomste i Stykket; ogsaa blev den i det hele overmaade vel givet, kun eet eeneste Sted forekom det Anm., som Florival tog en Tone, der vel ei saalet er hørt mellem Folk af Stand og Opdragelse. I øvrigt er Florivals Rolle, skiøndt den længste, tillige den tommeste i Stykket, og den eneste Fornøielse, man kan have ved den, er den Fiinhed og Rigtighed, hvormed den — hiint enkelte Sted undtagen — siges, og udføres af Hr. Rosing. Baronesse Vieuxbois Caracter er heller ei udtegnet. Imidlertid synes Anm., at den trættekiære Kierling, Rappenskrallen er det, der fornemmelig ligger til Grund deri. Den dumme Tiener blev overmaade godt givet af Hr. Ibsen, ogsaa er hans Rolle den, der morer mest af dem alle, skiønt den er en episodisk, og med det hele aldeles usammenhængende Scene.

Efter Stykket Le diable a qvatre comisk Ballet af Hr. Galeotti.

Fredagen den 10de Lilla.

Mandagen den 13de Menneskehad og Anger. Endnu stedse beholder dette Skuespil sit Tilløb og sit Bifald, og selv de, der ofte have seet det, see det bestandig med ny Fornøielse. Hr. Ibsen havde i Aften rettet den liden Ting, der sidste Gang var erindret imod ham, og margverte saare nydelig Overgangen fra Glæden, da han fik Brevet, til Forundring, da han saae, hvem det var fra. Endnu et Sted af ham, som fortiener at udmærkes, var det fortroelige Tonefald, hvori han meddeelte Mad Møller sit Forslag, at hidse Gaardhundene paa Tobias. Ogsaa er Fortællingen om den vaade Excellence, og Monologen om Piberne overmaade god. Hr. Rosing Meinau. Der

er

er en Simpelhed og en Sandhed i hans hele Foredrag af denne Rolle, som i mine Tanker er den sandeste Kunst. Anm. vil blot erindre om den Maade, hvorpaa han i sin første Scene gaaer hen imod Hytten, og medens han gaaer derhen, siger sine sidste Repliker til Frants. Det er ei Theatervæsen, ei Spil, det er Natur. Ligeledes den Maade, hvorpaa han betiener sig af den Bog, og hans Die, der vogter paa Dørren, medens han giver Tobias Pengene. Den Gradation, hvormed han siger den Replik: **naar man maae have den Ære at spise med dem**, og de to følgende, har megen Energie; men hans sandeste Mesterscene er dog uden Tvivl den med Horst. Skulde Anm. giøre nogen Anmærkning om denne Scene, var det, at han i det mindste heller ønskede det bittre Smiil, end den høie Haanlatter paa adskillige Stæder i den, da den sidste ei sielden har en ufordeelagtig Indflydelse paa den følgende Replik's Tone; overalt foragter Meinau Menneskeligheden formeget til at lee lydelig af den. Hans Fortælling er i øvrigt et Mesterstykke af Diction, især var det Sted om Vennerne særdeles heldigt. I hans sidste Scene rører, synes Anm., Eulalia ham for kiendelig, man forudseer Udfaldet for meget. Mellem hans mesterlige Scener maae man derimod anføre den med Frants, efter at Horst er gaaet; lidt mere Enthusiasme skulde dog maaskee Beskrivelsen af Bisnapore have havt. Meget simpelt og naturlig siger Hr. Knudsen sin Frants, kun burde maaskee det Sted: "Ja de har!" i tredie Act, været sagt mindre vreedt. Saasnart Meinau rækker ham Haanden, og spørger: **Har jeg giort dig Uret?** er Frants strax god igien. Hr. Due Tobias, havde fulgt den ham giorte Anmærkning, at han burde prøve paa, at gaae efter Meinau. Anm. giør sig en Glæde af at anføre hver af vore Skuespillere, der giør ham den Ære, at høre hans Anmærkninger, for at overtyde Publicum om, hvorlidet vore agtværdige Kunstnere have agtet paa den

giorte

giorte Opfordring til et Korstog mod Dramaturgen. Mad. Rosing Eulalia. Maaskee var denne sande Kunstnerinde ei gandske saa heldig i at udføre alle de første Scener's fineste Skatteringer, som forrige Gang; maaskee havde Overgangene i Scenen med Horst ei al den Qvindekunst, og Qvindefiinhed, som han sidst med Beundring blev vaer; men man maae ogsaa maale hende med sig selv, for at savne dette; thi om Anm. endog først havde seet denne Rolle af hende i Aften, var hun dog stedse den beste Eulalia, han havde seet. Særdeles stort var det Sted, hvor hun bøiede sig need, for at kysse Drengen, derpaa knælede, som for ret at give sig i Snak med ham, og nu saa pludselig, og med saa megen Smerte kom op. Det, der især giør hendes energiske Stæder saa giennemtrængende, er den Siels Fasthed, hun siger dem med; man mærker, hun kiæmper med sin Smerte, og man kan af den Styrke, hvormed hun nedtrykker den, dømme, hvor stor den maae være. Saaledes hendes: Jeg var gift. Særdeles heldig var Scenen med Grevinden, især Bekiendelsen; det Diebliks Krampestyrke f. Ex. ved: "Jeg er det Creatur!" og nu den kolde Fortvivlelse, hvormed hun taler om sin Mand, sine Børn, og sin Fader. Endnu et Sted, som maae anmærkes, er hendes: "O Gud bevare Dem derfra!" Dette kommer saa gandske ubetænkt ud af hendes Siæl; Tone, Gebærde, og alting viser, hvordan det — saa at sige, brister ud, uden at hun er i Stand til at holde det tilbage. Hendes Scene med Lotte er et Mesterstykke af Conversation og simpel Værdighed.

Mad. Rosings sidste Scene er et Mesterstykke, som det imidlertid er tilgiveligt, om Anm. ei kan udvikle, da Konstnerinden vel ei selv kunde giøre reede for den. Hun lader her blot sit Hierte tale; de Taarer, hun afstørrer, ere virkelige, og de Pauser, disse aftvinge hende, ere ufrivillige. Vi høre her, hvordan den sande rørte taler; denne Bestræbelse for at ned-

nedtvinge sin Graad gior langt anden Virkning end den fremkunstlede Hulken, og det Flæberie, som Dørklædes Actricerne — for at laane det Navn af Lessing — i de pathetiske Scener hiemsøge os med.

Blandt Stykkets øvrige Personer maae man endnu udmærke Hr. Elsberg, hvis General, saa meget den end altid har behaget Anm., dog denne Aften forekom ham besynderlig skiøn. Særdeles var han saare god i de tvende Scener med Bittermann; ogsaa siger han sin Fluemonolog meget godt; men denne vilde maaskee endnu tage sig bedre ud, hvis han slog Fluer i det, han talte, og ei blot i Monologens Pauser.

Anm. har i No. 5 af disse Blade lovet et Udtog af Eulalia Meinau, et borgerligt Sørgespil i 4 Acter ved Skuespilleren Ziegler. Denne Forf. har rigtig indseet, at Eulalia og Meinau ei kunde, og ei maatte leve lykkelige med hinanden; men han har ei vidst at holde Maade med deres Ulykke. Otte Aar have de levet sammen, men endnu blødde Eulalias Vunder, ja stærkere end tilforn; hun seer, hun har forgiftet sin Meinaus Dage, myrdet hans Fryd. Amalie, hendes Datter, Sophie, hendes Pige, Meinau selv oprive hvert Øieblik uforvarende hendes Saar. Oven i Kiøbet har Wilhelm, der er en trodsig Dreng, havt Klammerie med en af hans Jævnaarige, der har ladet ham høre hans Moders Feiltrin. Derover beslutter Meinau at bringe ham et andet Sted hen, dog uden at sige Eulalia den sande Aarsag. Horst kommer, hans Svoger og Søster ere døde; dette har giort ham menneskefiendsk. Meinau aabner ham sit Hierte, tilstaaer ham, at han seer Eulalias Brøde endnu fra en sortere Side end fordum. Horst raader ham at rive sig fra hende, og paatager sig at forberede Eulalia dertil. Imidlertid skal de samme Aften paa Bal hos Commendanten, der ogsaa har indbuden Horst, men inden de tage derhen, skal denne tale med Eulalia; han giør det, fortæller hende Meinaus Beslutning og dens Aarsag,

sag, og han afsøder hende hendes Samtykke. Nu gaae de til Commendantens; der treffer de en fremmed General, og denne er — Eulalias Forfører, der for at undgaae Meinaus Hævn har udgivet sig for død, har taget Krigstieneste, svinget sig i Veiret, og er bleven en fortreflig Mand. Eulalia kiender ham, og daaner. Meinau kommer til, erkiender ham, kalder ham sin Æres Mørder, og bringer Eulalia bort. Generalen og han skal nu slaaes. Han gaaer til Valpladsen med Horst. Eulalia faaer det at vide af et Brev, han efterlader sig, og iiler efter ham. Generalen er den første paa Stædet, med det Forsæt at lade sig skyde af Meinau. Meinau og Horst kommer; Tvekampen gaaer for sig; Meinau fælder, og tilgiver ham; i det samme kommer Eulalia med sin Datter, seer Generalens Liig, kiender det, og styrter ned ved det. Midlertid iler Meinau bort; Eulalia kommer til sig selv, finder Generalens ladte Pistol, vil skyde sig med den, men da man brydes med hende, for at hindre det, gaaer den af i Luften. Herved gaaer Eulalia i sig selv, og beslutter at leve gandske for sin Datter.

Foruden alt det græsselige og usandsynlige, her er sammendynget, og som den nymodens Dialog endnu gisr modbydeligere, er her endnu en Episode med en gal Musikus Richter, hvis Kone er løbet med hans Modeskriver, og som bidrager til at gisre Meinau hans Skiendsel end søleligere. Mod denne Episode er Lenzes og Klingers meest affindige Scener, raciniss correcte og raciniss delicate.

En anden Fortsættelse af Eulalias og Meinaus Historie, skisndt ikke i dramatisk Form, har en dansk Forf. alt nogentid havt under Arbeide; Tiden vil vise, om han er heldig nok til at undgaae de Skiær, hvorpaa hans Formænd stødte an.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 8.

den 24 Februar 1792.

Nor can we hope, he will a ſtranger ſpare
Who gives no qvarter tc his Friend Voltaire.

Churchill.

Til Menneskehad og Anger blev Mandagen den 13 Febr. givet en Entree.

Tirsdagen den 14de De tvende Sedler, de tvende Gierrige og en Entree. Om Foreſtillingen af tvende Sedler er ſagt saa meget, at det maaskee vilde være Læserne interessantere at see noget om Stykket selv. Det egentlige Original er af Ridder Florian. Hovedpersonen deri er Anders, som i Originalen hedder Arlegvin, men denne Arlegvin er ei den tydske plumpe graadige Hansvurst; denne Person skal, saaledes beskriver Florian ham, være god, from, aabenhiertet, ligefrem, uden at være taabelig, tale reent, og udtrykke med Naivetet et meget ømt Hiertes Følelser. Denne Arlegvins Roman har han videre udført i tvende andre Skuespil, der ere at ansee, som en Fortsættelse af dette, og som fremstille Digterens Helt i Livets meest interessante Stillinger, nemlig som Ægtemand og Fader, ligesom de to Sedler viiste ham som Elsker, disse tvende nydelige Stykker, der ingenlunde staae i Værd under dette, hedde le bon menage (forandret af Anton Wall under Navn af die gute Ehe) og le bon Pere; *) Stammetræet, som ogsaa er en Fortsættelse af de tvende Sedler, er gandske af Anton Wall, og deri har Florian ei mindste Deel. Han har selv i sin Fortale givet Tilladelse til at forandre denne Arlegvin i de

to

*) Af Florians samtlige Værker kan med det første paa Boghandler Poulsens Forlag ventes en Oversættelse.

to Sedler og det gode Ægteskab til Lubin, og saaledes har Anm. ogsaa for 10 Aar siden seet det første Stykke givet paa fransk af den pinsartske Børnetrup. Anton Wall har naturligviis heller ei ladet ham beholde Navnet Arlequin, men derimod har han forsøget Rollens comiske Side, ja vel endog hist og her giort Arlequin mere taabelig, eller rettere mere barnagtig, end han efter Florians Mening skulde være. Gandske lykkelige ere heller ei de Forandringer, han har foretaget med Florians Scapin, som han her har giort til en Barbeer. Dersom man altsaa ei har i Sinde at give os **Stammetræet**, som dog uden Tvivl er et Stykke af megen theatralsk Virkning, og der, spilt, som det her vilde, og maatte blive, sikkerlig endnu giorde mere Lykke end **Sedlerne**, havde det været at ønske, at man aldeles ei havde givet sig af med Anton Walls Omarbeidelse, men gandske holdt sig til den franske Original. Det eneste, de to Sedler i Anm. Tanker har vundet i Forandringen, er, at Scenen er henlagt paa Landet, i Stæden for den i Originalen er i Hovedstaden; thi unægtelig ere baade Grethes og Anderses Caracterer meget mere landlige, og gandske i samme Smag, som Steffen og Lise, Annette og Lubin, og andre deslige. I Fortalen giør Florian Undskyldning for den Scene, hvor Argentine narrer Seddelen fra Scapin, og tilstaaer, han her burde have anvendt et vigtigere Middel. Uden Tvivl er han for streng mod sig selv; eet kunstigere Anlæg for at fange Skielmen havde uden Tvivl stukket ilde af mod disse Personers saa gandske ukunstlede Sæder. Ogsaa er denne Scene just den, der — vist nok og for sin ypperlige Forestillings Skyld — altid har giort det meest levende Indtryk paa vort Publicum.

Torsdagen den 17de Skotlænderinden, Skuespil i 5 Acter af Voltaire. Man veed, at Voltaire, deels for at giøre mere levende Indtryk paa Publicum, deels vel ogsaa for at unddrage sig Frerons Tiltale, og dog tillige kunde giøre Angrebet paa denne hans personlige

Fiende

Fiende saa meget mere mærkeligt, udgav dette Skuespil for at være skrevet af en Skotlænder ved Navn Hume, Forf. til Sørgespillene Agis og Douglas, og navngav en opdigtet Person, Jerome Carre, som Oversætteren deraf. Denne listige Opfindelse nyttede han end ydermere til at sprede blandt Pariserne et meget vittigt Brev under den foregivne Overs. Navn, hvori han endnu gav den omtalte Freron, hans uforsonlige Fiende, og Originalen til Frelon, nogle gandske ubarmhiertige Stød; ogsaa kunde han under denne Maske fremdrage Stykkets Fuldkommenheder, og yde sig selv den Rosgelse, han var saa kiær efter, og derpaa har han da ei heller sparet. Saaledes siger han gandske ligefrem i sin Fortale: "Dette Stykke synes os af dem, der kunne lykkes i alle Sprog, fordi Forf. maler Naturen, der er eens overalt." I denne Tone bliver han da ved at udbasune Stykket, under Skin af at lade dets navnkundige Forf. vederfares Ret. Men den Roes, som endda falder Anm. allermærkeligst, er denne: "Det som har opvakt vor levende Forundring i dette Stykke, er, at Stædets, Tidens, og Handlingens Enhed; der saa punktlig ere iagttagne." Anm. vil ei her undersøge, hvorvidt de tvende første Enheder virkelig ere Fortieneester, for saavidt de ei staae i nødvendig Forbindelse med den tredie; eller om de ei skulde være en Vedtægt, optaget efter det græske Theater, hvor Chorets Forblivende paa Scenen havde indført den, og som vi uden Grund blot for dens Ældes Skyld holde Hævd over; men er end Stædets Enhed en Fortieneste, da har dog neppe Voltaire Grund til at giøre sig meget til af den i dette Stykke. Scenen begynder i Caffestuen; Lindanes Værelse er ved Siden deraf, men saaledes at man ei kan see det. I første Act kalder Verten Polly ud i Caffestuen, det gaaer an; men strax derpaa kommer Lindane selv ud af sit Værelse, for at snakke under 4 Øine fortroelig med Polly; giorde hun ei dette sikrere i sit Værelse? Er det sandt, at man

mere

mere bør see paa Stædets Rigtighed end dets Enhed, da er allerede her det første opofret for det sidste; thi unægtelig er den offentlige Skienkestue ei det rigtige Sted at tale om sine hemmelige Anliggender i. Det samme kan man sige om anden Act, hvor Ladi Alton banker paa hos Lindane; uden Tvivl var det her meget rigtigere, at hun gik ind, end at den beskeedne frygtsomme Lindane kom ud til hende, da hun dog kunde vente, at deres Scene vilde blive af det Slags, som det er høist ubehageligt at have Vidner ved. Men endnu værre er det i 6 Scene. Freport kommer ind i Skienkestuen, og taler med Fabricius, han hører tale om Lindane, og falder paa at vilde drikke sin Chocolade inde hos hende, han støder Dørren op til hendes Værelse, og gaaer ind. Da han altsaa forlader det Værelse, han er i, og gaaer ind i et andet, maae dog vel Stædet forandres. Ogsaa hører man, at Fabricius vil først have Lindanes Tilladelse til at bringe ham Chocolade der, ogsaa klager hun over, at han kommer saaledes ind til hende; altsaa er de jo dog nu ei i Skienkestuen! hvor bliver her Stædets Enhed af? der siges vel i en Note til Originalen, at der paa Theaterne i Lyon, Marseille, og andre Stæder, var paa Theatret et Kabinet ved Siden af Kaffestuen, saa man altsaa har kundet see begge paa engang; men dette maae Anm. tilstaae, han ei saa rigtig kan forestille sig. Paa vor Skueplads bevares rigtig nok Stedets Enhed, thi der kommer Lindane kiønt ud, og sætter sig i Skienkestuen; men dette er dog vel i høieste Grad at synde imod Sandsynligheden, og desuden kan man da aldeles ei begribe, hvad alt det er, hun klager over, at han er kommen til hende, da hun tvertimod kommer til ham. Virkelig vilde en Machinmester faae meget at giøre, hvis han skulde iagttage Stædets Rigtighed i dette Skuespil.

Hvad Handlingen angaaer, da er der nok for faa Situationer i dette Stykke til, det skulde giøre megen Effect. Lindane klynker, og klager nok, men man

seer

seer hende ei i nogen synderlig Ulykke, naar man undtager den ene korte Situation i femte Act, hvor hun er i Kamp mellem en Datters og en Elskerindes Følelser. Den Fattigdom, der skulde gisre hende interessant for os, kan neppe udrette det, da vi intet see dertil, og ei mærke, at den i nogen Henseende trykker hende. Fattigdom selv er overhovedet en temmelig utheatralsk Ting, naar man ei veed, at gisre den rigtig ved sine Følger. I Troe ingen forvel, tage vi Deel i Frue Dormins tunge Kaar, fordi de udsætte hende for Verdens Grovheder, og — hvad endnu er værre — nøde hende at modtage Hielp af en Thorek. Det eneste, Lindanes Armod her udretter, er, at den giver Freeport Anledning til at vise sin Ædelmodighed; ogsaa er Freeport virkelig den interessanteste Person i Stykket. Han har ogsaa, som Lessing fortæller, givet Anledning til, at de Engelske har omplantet dette Stykke paa deres Grund under Navn af **den engelske Kiøbmand**, hvor denne Rolle endnu er bleven betydeligere. En italiensk Oversætter har derimod giort ham til en venetiansk sød Herre, en Forandring, som ei kunde tænkes uhældigere. Freeports Rolle var i Anm. Tanker ogsaa den, der lykkedes allerbest ved Forestillingen. Hr. Gielstrup sagde den med en jævn tør Ærlighed, som var gandske fortreffelig, og som gandske yperlig caracteriserede den Mand, der var underlig, uden selv at vide, han var det. Han var baade Humorist og veldædig uden Støi, uden Prætensioner; kort sagt, det hele giorde Hr. Gielstrup uendelig Ære, han var naturligere, end hans danske Forgienger, og havde meer Energie, end Desessarts, af hvem Anm. saae denne Rolle i Paris. Een eeneste ubetydelig Ting maae Anm. imidlertid indstille til Hr. Gielstrup selv: om ei Begyndelsen af den Replik: "Jeg har giort en Reise til Jamaica" ligesaavel som Slutningen, burde henvendes til Lindane. Frelons Caracter gior hos os ei den Sensation, som i Frankerig. Deels gielder det om os, hvad Lessing siger om de Tydske,

at

at vi overhovedet ere for ligegyldige mod alt, hvad der angaaer vor Litteratur, til at bekymre os meget om dens Spyefluer. I det mindste skulde saadan en Carakter, for at interessere os, være dansk; være med eet Ord, som Skriver i Harlequin Patriot. Ogsaa havde den vel i Frankrig selv giort mindre Opsigt, havde man ei erkiendt Freron deri, og hvad endnu er det værste, havde han ei selv havt den Ubesindighed at gienkiende sig deri. Om imidlertid Freron virkelig havde været den foragtelige Karl, Voltaire vilde udskrige ham for, kan man dog nok ei undskylde den utilladelige Hævn, at bringe ham personlig paa Theatret. Om endog den afbildede Person fortiener Ræveselsen, er det dog at fornedre Theatret, naar man saaledes bruger det til en Gabestok; og fremfor alt maae man frygte for, at Raden ogsaa kunde komme til Folk, som ingen anden Brøde havde, end at mishage en Digter eller Skuespiller. Lessing troer, at Voltaire havde taget denne Caracter af Goldonis Caffehuus, hvor der rigtig nok er en Don Marzio, som ligner ham meget; ogsaa omtaler Voltaire i sin Fortale Goldoni paa en Maade, som vel kunne bestyrke denne Mistanke. Da imidlertid Goldoni i sin Biographie intet melder derom, hverken hvor han taler om sit Caffehuus, og heller ei i Anledning af hans egen Oversættelse af Skotlænderinden, maae han dog ei have troet, at den franske Digter her havde begaaet noget Plagiat.

Anm. har yttret sin Meening om Lindanes Rolle; han maae tilføie, at Jfr. Astrup især i de første Scener ei fyldestgiorde den Forventning, hvortil hun har berettiget ham. Hendes Tone forekom ham især i første Act noget sørgmodig og slæbende, hvortil vel Rollen i høi Grad frister, men som man af en af vore beste og smagfuldeste Actricer dog ei venter sig. Skiønne vare derimod især hendes Scener med Ladi Alton. Endnu maae han giøre hende opmærksom paa en Oversættelses Feil, som findes i hendes Rolle. "Et ædelt Hierte" siger hun i 7 Acts 2 Scene, kan være ubedrageligt

mod

mod 1000 Anfald" Dette giver slet ingen Mening. "Et ædelt Hierte holder Stand" skulde det i det mindste hedde, for nogenlunde at udtrykke Originalens Mening. Anm. er saa vis paa, at Jfr. Astrup optager hans Erindringer vel, at han med Svarsmandens gunstige Tilladelse ei engang vil giøre hende en Compliment for det.

Det er andensteds erindret, at Ladi Alton vel burde være i en ung Actrices Hænder. Er det ei en Dame, som Grandisons Olivie, en Mandinde, hvis Skiønhed kunde fængsle i første Øieblik, men hvis voldsomme Carakter afskrækkede siden, da falder der et meget slet Lys paa Murrays Caracter. Den Scene, hvor Monrose erkiender Murray, burde der i Anm. Tanker være mere Liv i; baade burde den gaae Slag i Slag, og tillige alle Personer være i Bevægelse; Monrose trække, Lindane i samme Øieblik kaste sig for ham, Fabritius løbe ængstlig imellem ham og Murray, Freeport haste hen for at trække ham igien til Side, Murray rolig, men hurtig lægge Papiret fra sig, trække og kaste Kaarden, alt det maae skee i en Haandevending. Det er uden Tvivl i Følge en gammel Tradition, at Polly, naar Freeport spørger: er Lindane da Jomfrue? svarer med en betydende Langsomhed: ja! og jeg saamænd ogsaa. Ved dette tilsatte saamænd, og ved denne Tone faaer denne Replik en med Pollys Caracter høist upassende Tvetydighed, thi hendes Mening er blot, at ingen af dem er gift, og jo lettere, jo flygtigere det siges, jo rigtigere er det.

Litteratur.

Adskillige af Tillæggets Læsere have spurgt Anm., hvad det var for et Skrift til Jfr. Fredelunds Forfægtelse, han nogle Gange havde omtalt. Han holder det altsaa for sin Pligt at underrette Publicum, at der allerede for nogen Tid siden hos Bogtrykker Christensen er udkommen et Product kaldet: Velfortient Svar til Kiøbenhavns Dramaturg o. s. v. Forf., der synes en stor

For-

Forfægter af Jfr. Fredelund, er egentlig vreed, fordi Anm. havde beklaget hende, at hun havde maattet vise sig i en Rolle, som udsatte hende for en ufordeelagtig Sammenligning med en gammel og fortient Actrice, der for ei saa meget længe siden med almindeligt Bifald havde spilt denne Rolle. Gierne vilde Forf. indbilde Publicum, at Anm. af Partiskhed for Jfr. Astrup ei gierne havde seet denne Rolle givet af Jfr. Fr.; men uden at tale om, at den første, hvis hendes Værd ei nokſom var erkiendt, nødvændig maatte vinde ved, at kunde lignes med en aldeles usvet Actrice, ligger en Afhandling i Lommebogen skreven 1787 for Publici Øine, hvoraf man kan see, at det er ei blot i dette enkelte Tilfælde, Anm. ugierne saae en god Kunstnerindes Mesterrolle betroet en Begynderinde, men at det hos ham er Grundsætning grundet paa Erfaring, at det er den største Ulykke, man kan giøre Begynderinden, enten denne saa er Jfr. Fr. eller hvo det er. At han imidlertid har erklæret det en uforsvarlig Forvovenhed af denne at spille Louise, er med Sparskriverens Tilladelse ei sandt; han har beklaget, ei bebreidet hende; thi det staaer dog vel ei til hende, hvad hun vil spille eller ei? Iøvrigt behager han at lade Anm. høre, at Louise ei er sværere, end Eugenie, og at Jfr. Fr. som Eugenie har afvunget Anm Taare. Herved er blot den liden historiske Omstændighed at anmærke, at Anm., da Jfr. Fredelund spilte Eugenie, var i Hamborg; saa langt kunde da vel hendes Spil ei virke; ligesaa sikre ere flere af hans Efterretninger. Saaledes bebreider han Anm., at han hverken har tordet tale om vor nuværende Ariadne eller Emilie, fordi begge disse spilte efter en Actrice, der fortiener hans Høiagtelse udeelt. Imidlertid findes begge disse Roller anmeldte i sidste Aars Morgenpost med al den Frimodighed, Anm. troer, at skylde tvende Actricer, der have Fortieneſter nok til at kunde taale Sandhed. Endelig opfordrer Forf. vor Skueplads Zir til offentlig at forsvare de af Anm. dadlede Begyndere, og smigrer sig med, hans Exempel skal formaae Skuespillerne til, offentlig at frabede sig dennes Rettelser; da denne som en blot Theoretiker ei maae bedomme Skuespillernes Udvortes, uagtet Forf. som erklærer sig for en fuldkommen Lægmand, erkiender sig competent dertil. Qviescat in pace.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 9.

den 2 Marti 1792.

For me, by Nature formd to judge with phlegm,
I cann't acqvit by wholeſale, nor condemn.

The Rosciad.

Til Skotlænderinden, Kierligheds Magt, Ballet.

Fredagen den 17de Foregivne Hexerie og Balletten Lina og Walwais.

Mandagen den 20de Jeppe paa Bierget og Balletten *le Diable a qvatre.*

En udførlig Udvikling af Hr. Gielstrups Mesterspil i dette Stykke findes i dramaturgiske Samlingers tredie og fierde Hefte, hvortil Anm. saa meget hellere vil henvise, da han ei blot har den af sine egne Jagttagelser, men og af Kunstnerens egne skriftlige Anmærkninger, og altsaa kan være des sikkrere paa dens Paalidelighed. Det var høilig at ønske, at flere af vore tænkende Konstnere vilde optage Hr. Gs. Skik, at gisre sig en skriftlig Caracteristik over sine vigtigste Roller: ei allene stode de da ei Fare for at forvildes igien fra det rette, naar de engang havde fundet det; men disse deres Anmærkninger vilde tillige blive en sand Skat for Skuepladsen, og de vilde dermed, naar de engang forlode Banen, kunde efterlade deres Eftermænd deres Aand, og ei blot deres Kappe.

Tirsdagen den 21de Landsbyepigen, og en Entree.

Torsdagen den 23de Stregen i Regningen, Lystspil i 4 Acter af Jünger. Endelig synes da den tunge Skiebne at formildes, som ei har vildet, at man skulde kiende denne næst bedste af de nulevende tydske comiske Digtere, uden netop af hans sletteste Arbeider.

Ende-

Endelig saae vi da eet af hans virkelig gode Lystspil opført, og nu vil det da vel ei vare længe, førend hans aabne Brevveksling, og hans Kiole fra Lyon ogsaa ville komme paa vor Skueplads. Dette, saa megen Vittighed, saa mange sande comiske Scener det end indeholder, bærer dog kiendelig Præget af, at det er mellem hans første Arbeider. Saaledes er unægtelig 4 Act den tommeste i Stykket; saaledes burde nok ogsaa Lieutenantens Heltegierning været noget omtalt i de foregaaende Acter, hvortil der maaskee havde været Leilighed i Tienerens Monolog, hvor han sammenligner sin Herre med Epicur og Alexander; saaledes gaae, og komme Personerne nok undertiden uden synderlig Anledning. Forestillingen var i det hele meget moersom; da Stykket er gientaget Mandagen den 27 Febr., vil Anm. her tage begge disse Forestillinger under eet.

Stykket aabne Charlotte, Oberste Hizzigs Niece (Anm. holder i øvrigt ei af, at en hidsig Oberst hedder Oberste Hizzig, dette ligner saa meget den gamle Hansvurst-Comoedies carakteristiske Navne) og hendes Pige Nette (Mad. Preisler og Mad. Gielstrup). Charlotte seer længselfuld og begierlig ud af Vinduet, Nette staaer bag ved hende med en Hat, hun skulde have paa, men er løbet fra. Da Anm. her træffer paa to Actricer, som formodentlig maae være af dem, det hedder, han ei tør laste, siden de ere af dem, han alleroftest har Anledning til at rose, maae han dog her give en Prøve paa det modsatte. Er Charlottes Vendinger for det Vindue naturlige? og bør Nette vel kaste Hatten fra sig, før hun siger: Saa kan hun sætte den paa selv? Var overalt Charlotte ei mere den overgivne Pige end den vittige Frøken? Anm. havde den Fornøielse at see Stykket i sin Nyhed spilt i Leipzig af det bondiniske Selskab, som det var skrevet for; meget mueligt, at Mad. Reinekes Caracteristik i denne Rolle har bestemt hans Ideer derom; imidlertid troer han i Følge den sande Agtelse han har for den danske Kunstnerinde, ei at burde tildageholde dem. Den,

Char-

Charlotte ventede efter, var Assessor Brandt, Hr. Kohne, som hun ved sin Faders Testament er bestemt til at ægte. Han kommer, og nu høre vi, hun ei vil have ham, og han heller ei hende, og at hun egentlig længtes efter ham, for at faae dette aftalt. Efter nogle Omsvøb og Complimenter komme de begge ud med Sproget; og her maae Anm. atter spørge Mad. Preisler, om ei den Repl. "finder de ei Hr. Assessor, at det var den dummeste Streg, min Fader kunde gjøre, at bestemme os for hinanden! maae siges meget hastig, og komme gandske ovenbukkende paa ham, naar hans: O jo! skal blive naturligt? der var i øvrigt nogen Forvirring i denne Scene, som gior, at Anm. ei troer, at burde gaae videre i Detail af dens Udførelse; han kiender Mad. Pr. forvel til, at troe at behøve at sige hende, at just det, der gior Vittigheder, og især qvindelige Vittigheder interessante, er, at de siges uden Prætension, uden Vægt; og at hun allermindst behøver at give dem Vægt, hun, som kan være saa vis paa, at intet Ord af hendes Mund falder til Jorden. Charlotte og Assessoren eenes end videre om, at han elsker hendes Cousine Henriette. Hun lover at hielpe ham i denne Kierlighed, og i sin Glæde slaaer han sine Arme om hende. I det samme kommer Obersten (Hr. Musted) til, og seer dette Favnetag, og tiltroer det naturligviis en gandske anden Aarsag. I sin humoristiske Jovialitet vil han, for ei at have forstyrret dem, at de skal kysses i hans Paasyn; Assessoren staaer forlegen, og den skalkagtige Charlotte, som har sin Glæde af at forplumre ham, om det saa skulde koste hende et Kys, siger sit skielmske: "Han vil ikke, Oncle!" som Mad. Preisler sagde gandske deilig, (Mad. Reinecke forberedede det ellers ved at gisre en Tour rundt om Assessoren), Assessoren kysser hende da, og i det samme kommer Henriette (Jfr. Morthorst) til, som Obersten i sin Glæde maae fortælle den i hans Øine ubegribelige Ting, at Assessoren havde havt Betænkeligheder ved at kysse Charlotte. At han har kysset hende, er naturligviis Henriette slet ikke tilpas. Om hun imidlertid

ei

ei røbede sig her noget for kiendelig, om ei baade hendes første Replik var for stærk, og hendes Overgang, da hun spurgte: De maatte nøde ham til det? formarqvert, vil jeg indstille til Jfr. Morthorsts egen Bedømmelse; hun giver i øvrigt denne Naturens elskværdige Datter med den hende saa egne Sandhed, og Uskyld. Obersten gaaer for at føie Anstalter til Charlottes Forening med Assessoren; denne, som allerede i Obersteus Nærværelse ei har kundet holde sine forelskede Øine fra Henriette, staaer nu efter hans Bortgang stum, ligesom hans Elskede. Charlotte betragter dem, vinker ad Henriette, tager hendes Haand, lægger i Assessorens, og gaaer leende bort. Denne stumme Scene udfører Mad. Preisler gandske ypperlig; hendes Munterhed er forenet med saa megen Ynde; — dog — det er af det, man maae see; beskrive det kan man ei. Assessoren og Henriette er ene, og Henricttes ingenu Caracter udvikler sig. At Jünger her lidet har rystet paa Haanden, at hun hist og her er snarere en enfoldig og barnagtig Pige, end en uskyldig, tør Anm. ei saa gandske nægte. Dobbelt Tak være derfor den Skuespillerinde, som ei alene saa ypperlig udfører, men endog ved sit Spil berigtiger denne Rolle. Deriblant maae jeg især nævne det i hendes Mund saa nydelige Sted om hendes Haand, som han klemmer. Overalt er denne hele Scene fra hendes Side saa skiøn, hendes Ingenuitet saa interessant, at man vel kunde fristes til, som Assessoren i følgende Monolog, at anbefale de Damer, som altid skal maskere sig, at laane Uskyldigheds Maske, hvis man ei af idelig Erfaring lærte, at der ingen Maske er, som lettere af ublændede Øine erkiendes for det, den er.

Scenen forandres nu, og vi see et andet Kammer i samme Vertshuus, hvor Opv. Conrad bringer den fraværende Lieutenant Hizzig en tarvelig Frokost, som Lieutenantens Tiener Johan i hans Fraværelse modtager. I Anledning af Conrads pæne Topee (hvor Anm. havde ønsket ei at gienfinde samme Frisure, som i Nysgierrige stødte ham) erfare vi, at Obersten tilligemed de

de to Frøkener og Kammerpigen er kommen forrige Dag, og at Conrad er forliebt i Kammerpigen. Som de tale om hende, kalder hun uden for paa Conrad, hvorpaa Johan inviterer hende ind. Her maae Anm. først erindre, at Hr. Lindgren nok accentuerte urigtig, da han sagde: "Conrad er her" i Steden for: "Conrad er her." Nette kommer ind, men løber strax igien. Johan bliver ogsaa forliebt i hende; Conrad gaaer, og Johan beslutter at prøve sin Herres Froekost, samt at drikke først Kammerpigens, og siden sin Herres Skaal. I det samme kommer hans Herre til, tager Flasken, og takker for den sidste Skaal. Han studser over, at finde alting indpakket (hvilket Johan under sin første Monolog giorde, og hvor man fristes til at troe, at Stole og Borde ere indpakkede med; thi i Værelset findes intet, uden det Bord, Conrad kommer med) og gienkalder sin forhen givne Ordre, at reise bort, siden han i Nat har vunden 240 Ducater paa Hierterdame. Uagtet Hr. Preisler behagede Anm. mere anden Aften end første, forekom han ham dog endnu for blød, for lidet den raske Vagabond og Soldat. Han begynder nu at tale om en kiøn Pige, han har seet her i Huset; Johan, som troer, det er Nette, bliver i Begyndelsen gandske studs, til han endelig kommer efter, det er hendes Frøken, Lieutenanten har seet i Vinduet. Hr. Lindgreen giver denne Scene, som overalt sin hele Rolle, med megen Lune og Sandhed, skiøndt man ei kan nægte, han er for smækker, og for ung af Ansigt og Stemme, til at have tient i ti Aar hos Lieutenanten. Gandske ypperlig siger han det Sted om de Talemaader han frabeder sig. Et Sted som Anm. derimod, skiønt ei formedelst nogen Brøde af Hr. Lindgreen, gierne ønskede udeladt eller formildet, er det om Konerne og Pigerne i det fiendtlige Land. Lieutn. gaaer atter paa Kaffehuset, for at fortsætte sine Operationer med Frøkenen i Vinduet, og Johan i Stalden, at tage Sadlen af Hestene, der stode sadlede til deres Bortreise.

Anden Act aabnes atter paa Lieutn. Værelse, hvor han sidder ved et tarveligt Middagsmaaltid, hvor han efter Sigende hverken har spiist eller drukket, skiøndt han

sidste

sidste Aften efter Maaltidet tog sig et Glas Viin for vore Øine. Han og Johan philosopherer om deres Forliebelse, (disse Repl. saavelsom de om Philantropinerne for Fædre, ere blandt dem, Hr. Lindgreen siger udmærket godt). Carl gaaer igien til sine Operationer. Anm. tilstaaer gierne, at han i Almindelighed ingen Elsker er af disse Tienerscener, de smage, som Hr. Heiberg i sin Heckinborn anmærker, for meget af den gamle Comoedie; imidlertid ere de her baade moersomme og nødvendige til Stykkets Udvikling; thi her lære vi, at Carl for 11 Aar siden er forskudt af sin Fader, for en italiensk Dandserindes Skyld, med hvem han tilsatte for mange Penge. Scenen flyttes nu efter en Monolog af Johan hen i Oberstens Værelser, hvor Charlotte kommer ind tankefuld over det, hendes Oncle vil gifte hende med Assessoren. Hun sætter sig ved Vinduet for at tænke, men neppe sidder hun der, førend hun siger: det tænkte jeg nok, sidder ei alt Officeren lige over for igien? skulde der da ei være noget i Charlottes Adfærd, som røbede os, hun gik derhen i den Forventning. Overalt var denne Scene den, der mindst behagede Anm. af Mad. Preisler. Hun adresseerte i hans Tanker sine Mellemrepliker alt for meget ud til Parterret.

Obersten kommer til, og beklager, han ei var funden sin Advocat hiemme, der kunde opsætte Charlottes Ægteskabs-Contract, og at han altiaa maae udsætte Brylluppet til næste Dag. Dermed er Charlotte meget vel tilfreds, og yttrer det Ønske, det endnu længere maatte forhales, om det saa var for evig, hvorved bliver Obersten bidsig, fortæller hende, han kan ei give sit Minde dertil, siden han efter Testamentet skal have de 3 fierde Dele af hendes Formue, hvis hun ei tager Assessoren, og at han ei vil berige sig paa sin Cousines Bekostning; og ved denne Leilighed kommer han til at sige: den Fader skal endnu fødes, der skal giøre sine Børn tilpas. Hvorved kommer Charlotte til at lade ham høre hans eget Forhold mod sin Søn; om disse Repl maae Anm. giøre den danske Charlotte samme Anmærkning, som han forduin giorde den dresdenske: Medlidenhed taler i anden Tone, end egen Smerte; begge talte Carls Sag for heftig og for haardt. Endelig yttrer Charlotte den Formodning, at Assessoren maaskee ikke vil have hende; herover bliver Obersten opbragt, seer Assessoren komme, sætter sig for paa en god Maade at lokke det ud af ham, men tager, som Ordsproget siger, mod ham, som Fanden mod Hollænderen, hvorover denne forbløffes, og

lover

lover at tage bende. Nu gaaer han bort, møder Henriette, som kommer ind gandske forfærdet over hans vrede Udseende, og uden at see Assessoren løber hen til Charlotte, og spørger om Aarsagen; Charlotte siger hende da, at hun skal have Assessoren, derover bliver Henriette meget ilde tilmode, men saaer i det samme Øie paa Brandt, og flyver med et Skrig gandske forskrækket og undseelig om paa den anden Side af Charlotte. Dette Stedgiør Jfr. Morthorst særdeles nydelig. Charlotte stiller hende nu tilfreds ved at sige bende, hun ei vil tage ham, og nu skal de gaae i Raad, hvordan dette Giftermaal kan undgaaes. Men Henriette og Assessoren synke hen i forliebte Betragtninger, hvilket Charlotte endelig bliver vaer, og efter at have giort sig lystig over dem — hvilket især sidste Akten var et Mesterstød af Mad. Preisler — raader Assessoren at bortføre Henriette. Denne hele Scene er maaskee hendes allerbedste i Stykket. Saare skiønt giver Henriette og sin Deel deraf, og bialp hun med sit Foredrag ypperlig paa det Sted om Tyrkerne, hvilket ellers er saare overdrevet. Charlotte lover Assessoren nøiere Ordre, og sender ham bort at giøre Anstalter. Neppe er hun ene, før Carl af en forsætlig Vanvare kommer ind i Værelset, lader, som han troer, han er paa sit eget, kaster Hat, Stok og Kaarde fra sig, og kalder paa Johan. Hun mærker snart hans List, og her følger den vittigste Scene i hele Stykket; imidlertid maae Anm. tilstaae, den gik ei efter hans Hoved, da Charlotte gav sig for kiendelig blot; rødede for kiendelig, hun var indtaget i ham. Vist nok tilstaaer hun selv, hun frygter for at røde sig, men Fruentimmerne vide for vel at forstille sig, til at kunde dølge det for vedkommende, endog naar de have tilstaaet det for sig selv. Mad. Reinecke plaisanteerte meget friere og lettere, og lod Rosen mere, ligesom uforvarende falde. Ogsaa var Hr. Preisler mig for blød, for smægtende, ei rask Karl nok til at behage en Charlotte. End een Anmærkning er, at han bad om et Baand, en Sløife, en Traad at hendes Manchette, og hun havde hverken Baand, Sløife eller Manchetter paa.

Med Rosen gaaer Carl hen at drikke sig et Glas Champagne Viin — ei Champagner Viin, som Hr. Pr. siger — for at overlægge hvad her er videre at giøre.

Tredie Act aabner Nette med Conrad; hun har et Brev fra Charlotte til Assessoren, som Conrad skal gaae med. Conrad vil have et Kys for det, og accorderer saa ivrig om det, saa han ei hører, hvor han skal hen med Seddelen. Hun gaaer, og nu staaer han der da, som et Fæe. Disse Scener imellem Conrad og Nette gaae mesterlig fra begge Sider. Conrad vil nu have fat paa hende igien for at faae ret Beskeed, men træffer paa Obersten, som mærker Uraad, narrer Brevet fra Conrad, og sender ham bort, medens han læser det; her maae Anm.

nævne

nævne den Omærksomhed af Hr. Musted, at han anden Aften blev nede ved Lyset for at læse dette Brev, en Ting, som ellers paa Skuepladsen sielden iagttages, og som Hr. Rohne i næstfølgende Scene forsømte. Af Seddelen erfarer Obersten, at der foranstaltes en Bortførelse, og at Assessorens elskede Kl. 12 venter hain i næste Kabinet. Han giver Conrad Brevet igien, og beslutter at være selv i det omtalte Kabinet. Assessoren komme Kl 12 til Flugten, faaer Sedlen af Conrad, gaaer til Kabinettet, og treffer Obersten, denne lader, som han undrer over dette Rode, og noder ham op med sig paa sit Kammer. Nu kommer Lieutn. med en drei Champagne Vins Perial, er, uden selv at vide af det, kommen ind af Bagporten, hvor Assessorens Vogn holdt, og skiændes med Conrad, som har lovt Assessoren at holde Veien roddelig, og at tie med ham, men rober dog saa meget ved sin Dumhed, at Lieutn. beslutter at bie, for at faae Øier, og neppe har han kiørt Conrad ud, førend Charlotte kommer, tager ham for Brandt, og leverer ham Henriette. Den paatagne Tone Hr. Pr. i denne Scene betiener sig af, forekommer Anm. en stor Feil, da den nødvendig maae røbe ham; naar han derimod blot hvidsker, er hans Røst mindre kiendelig. Nevpe er de borte, før Obersten og Assessoren, mellem hvilke alt er begyndt en Forklaring, komme ind i Skienderie. Charlotte kommer til ved Tummelen, og seer, Henriette er i urette Hænder. De komme alle i yderste Fortvivlelse. Obersten siger Brandt Grovheder, som denne besvarer ved at modtage hans Udfordring. I denne Replik hørte Anm. med Fornøielse, at Hr K. anden Aften havde dæmpet sin Tone; dog var den vel endnu for stærk for den sande opbragte og modige. Ved en Scene mellem Conrad og Nette erfarer hun, at Carl er den, der er løbet bort med Henriette. Johan kommer til, og under Paaskud, at hans Lys er gaaet ud, giver sig i Snak med dem; heraf følger ellers, at han under Begyndelsen af Samtalen maae beholde Lyset i Haanden; denne Scene, især det Sted, hvor han narrer Conrad med Kysset, gaaer fra alle Sider overmaade godt. Han og Nette holde Raad om at forelske sig i hinanden.

Nu følger en Scene paa Landeveien, hvor Vognen er gaaet itu, og Henriette seer, i hvad Hænder hun er, og erfarer, at hendes Ransmand er hendes Broder. Undtager Anm., at de maaskee ei skulle komme ind fra Skoven, men fra den Side, hvor Huset er, og at hun ei bliver glad nok, da hun hører, det er hendes Broder, gior Jfr. Morthorst denne Scene gandske yperlig. Hr. Pr. er mig derimod ei rask nok.

I 4 Act erfarer Obersten af en gl. Vagtmester Evald, at Carl er hans Søn, og en brav og ædel Karl, som for sin Bravoure er bleven Capitain. Denne Evald spiller Hr. Knudsen mindre som en gl. brav Soldat, end som en Eisenfresser. Nu komme de igien, Henriette faaer sin Assessor, Carl erkiendes af sin Fader, og faaer Charlotte, og Johan Nette.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 10.

den 9 Marti 1792.

Our scene precariously subsists too long
On french translation, and italian song.
Dare to have sense your self; assert the scene.

Popes Prologue to Cato.

Til Stregen i Regningen blev givet Balletten Vaskerpigerne og Kiedelflikkeren.

Fredagen den 23 Febr. Sværmende Philosoph.

Tirsdagen den 28de forstilte Utroeskaber af Barthe, en Entree, og Lotte og Johan, Operette.

At den 40 Aars gamle Mondor i ingen Maade, er en Rolle for en Skuespiller af Hr. Frydendals Udseende og Bygning, vil neppe nogen kunde nægte; og unægtelig taber Stykket en heel Deel ved det, at denne Medbeiler seer i det mindste lige saa ung ud, som de tvende Elskere. Hr. Kohne er ei lykkelig i Dormilles Rolle, hans Sprog har ei den Smidighed, og hans Gang og Bevægelser ei den Lethed og Frihed, som den høiere Comoedie saa nødvendig udkræver. Hr. Rosing Valsain, undtager jeg den første Scene, hvor hans Tone ei ret vilde staae mig an, da var han gandske fortreflig i denne Rolle, særdeles var Scenen mellem ham, Dorimene og Angelique, fra alle Sider en Mesterscene. Angelique var Jfr. Astrup, og gav efter Anm. Tanker saavel Elskerinden, som Damen, overmaade vel. Dorimene Mad. Rosing; den høiere Comoedie er længe erkiendt for det Fag, der vilde være nok til at stadfæste denne Konstnerindes Roes, om hun end

end ei var vor første Sørgespillerinde. Den eneste Erindring, Anm. havde at giøre imod hende, var den Anmærkning, at hun i de første Scener tillod sig vel mange og vel stærke Bevægelser af Overkroppen, en Feil, som hun i de muntre Roller ei altid er fri for.

Torsdagen den 1 Martii Stregen i Regningen. Fierde Act har rigtig skilt dette Stykke ved det Bifald og det Tilløb, de trende foregaaende maatte have erhvervet det; thi med Scenen uden for Værtshuset mellem Henriette og Carl er sikkerlig Knuden løst, og alt hvad der endnu staaer tilbage, kunde været sagt og giort i to Minuter. Hr. Prof. Baden har i sine Anmærkninger til Horatzes Digtkunst forkastet Capt. Abrahamsons Udtolkning af det bekiendte Sted:

Neve minor, neve qvinto sit productior actu
Fabula, qvæ pesci vult, & spectata reponi;

at dette Sted nemlig skulde saaledes forklares, at Stykkets Fabel (dets Handling) ei bør endes førend med sidste Act; Hr. Professoren mener, at det i saa Tilfælde var det samme, Horaz havde sagt tilforn: denique sit qvodvis simplex duntaxat & unum. I Anm. Tanker kan just nærværende Exempel vise Forskiellen derimellem; thi sidste Act indeholder ingen ny Handling (Carls Avancement er saa uvæsentligt, at det ei kan komme i Betragtning) men den udstrækker kun en Handling, som allerede er til Ende. Her havde vi da altsaa et Exempel paa en fabula minor actu ultimo, uden at derfor Handlingens Eenhed er forstyrret; vi fattes heller ei Stykker, hvori Handlingen ei er til Enden ved Knudens Opløsning, hvor endnu adskillige Hovedpersoners Skiebne er ubestemt (f. Ex. Victorines og den unge Vanderks i virkelig Viise). Dersom altsaa ingen philologiske Vanskeligheder modsætte sig Hr. Capitain Abrahamsons Fortolkning, forekommer den Anm. at være fuldkommen antagelig. Hr. Prof. Baden, der veed, jeg ærer ham, som min Mester, skiønt jeg ei har den Lykke at kunne hædre ham

som

som min Lærer, vil ei miskiende min Hensigt med denne Anmærkning; jeg fremsætter mine Tvivl ei for at omstøde hans Mening; men for at give ham Anledning til at berigtige min.

Forestillingen af Stregen i Regningen var i øvrigt efter Anm. Mening heldigst denne Aften. Mad. Preisler gav sin Charlotte — skiøndt han ei er gandske eenig med hende om Rollens Caracteristik — endnu med mere Liv, Ynde og Natur denne Aften, end de foregaaende. Blandt andet gav hun et Par Gange de Ord: Hr. Assessor! en høist energisk og caracteristisk Accent; overalt var Scenen med ham, saavelsom den i anden Act med Charlotte og ham, særdeles heldige i Aften. Derimod var i Scenen med Obersten den Repl. "der gives og Fædre" meget for haard til en gammel Mand og en Oncle, der staaer hende i Faders Sted. Det er i Anm. Tanker af de Repl., der bør formildes ved en dæmpet Stemme og nedslagne Øine, og især ei understøttes ved nogen Gebærde. Mad. Gielstrup, som Rummet i sidste No. nødde Anm for kort at ile forbi, da hendes bedste Scener ere i de sidste Acter, giorde af sin Rolle alt, hvad der kunde gjøres. Hendes Scene med Conrad om Kalvhovederne, hun helst seer paa Fadet, om, at han ei vilde mangle Gjester, om hans Gudfader Sæbesyderen, var gandske mesterlig, saavelsom den følgende med Johan. En gandske naragtig Virkning gjør det i sidste Scene, hvor Obersten siger: Nette har vel og sin? at i det Johan svarer, Conrad bukker tilligemed, og Johan nu skyder ham af Veien; imidlertid fortiener Hr Lindgreen Tak, fordi han de tvende sidste Aftener havde den Opmærksomhed ei i sit Herskabs Nærværelse at gjøre saa mange Løier med Conrad, som første Aften. En Mesterreplik af Mad. Gielstrup var den i fierde Act: Johan! dersom det gamle Ordsprog er sandt! med saa Ord, saa kort, som denne Rolle var, saa interessant vidste hun at gjøre den. Til de Erindringer, Anm. har

har giort Hr. Lindgreen, maae han endnu tilsie hans Udtale af Ordet Amor! Denne Maade at udtale Ord galt paa, kan finde Sted hos dem, der lære fremmede Navne af Bøger, men aldrig hos dem, der kun snappe dem op i daglig Tale, og for Johan, der er vant til at see godt Selskab hos sin Herre, er den aldeles unaturlig. Jfr. Morthorst spilte sin Henriette overmaade godt; imidlertid kan han ei gandske billige hendes to første Repl.; vist nok er Henriette for uskyldig til, at kunde forstille sig; men hun er tillige for frygtsom til at røbe sig saa kiendelig. Scenen med Assessoren sagde hun med den elskværdigste Ingenuite, især det, Jeg er saa gierne hos dem, med en indtagende Ærlighed. De første Repl. i anden Act leed maaskee lidt under det, hun kom for seent ind, men det Sted, hvor hun seer Assessoren, var, som de forrige Gange, og Scenen, hvor de glemmer at overlægge for at see paa hinanden, meget nydelig. En skiøn Omstændighed er det i den Scene, hvor Lieutn. gaaer bort med hende, at der ei alene paa Scenen hersker den underligste Blanding af Lys og Mørke, men at Udgangen er saa fuldelig oplyst, at Tilskuerne see baade Henriettes og Carls Ansigter i det fuldeste Lys, i det de komme hen mod Coulissen, medens der er gandske mørkt bag dem; saa at Anm. Naboe meente, de maatte, inden de gik, have sagt, som det hedder i de gamle Herehistorier: Lyst for, og mørkt bag! Jfr. Morthorst Scene med Carl uden for Værtshuset, er maaskee den skiønneste i Stykket, og gik særdeles godt i Aften, da Carl mindre hang over hende. Overmaade nydelig gav hun det Sted, hvor han efter at have faaet Kysset, springer tilbage, og leer hende ud; ogsaa viiste hun i Aften nogen mere Deeltagelse, da hun gienfandt sin Broder; gandske skiønt blev hun undseelig, da han nævnte hende hendes Assessor.

Da Ewald kiendelig er en Copie af Paul Werner i Minna, kan Anm. endnu ei finde Smag i den

ellers

ellers saa heldige Knudsens Behandling af denne Rolle. Endnu maae han gisre sin Ven den liden Anmærkning, at det Sted: "han har med Tilladelse været her i ti Dage" betyder "han har været her i ti Dage med Permission fra Regimentet, i hvilken Mening Hr. Knudsen efter hans Tone ei syntes at tage det.

Balletten Kiedelflikkeren og Vaskerpigerne.

Fredagen den 2 Martii Chinafarerne, Syngestykke i to Acter af Hr. Heiberg, componeret af Hr. Concertmester Schall.

Jeg nægter ei, siger Digteren i sin Fortale, at Syngespillet er et ufuldkomment Drama, men at det er skadeligt troer jeg ei, saalænge som det finder Liebhabere, der paa en uskyldig Maade more sig derved. Anm. finder sig næsten fristet til at besvare denne Periode med det Spørsmaal: men hvo har heller nogentid paastaaet det? Kun de Syngespil, der lade Forstand og Hierte have Sondag, der vænne os til at gabe paa Optog og blændende Pragt, i Stæden for at betragte Scener af det menneskelige Liv, eller at mores ved Fiellehyttestreger og Gøgleværk, istæden for at fornøie os ved Afbildningen af vore egne Daarligheder, kun Alinerne og Orpheerne, Landsbypigerne og Haandværksfolkene, disse og deslige Syngespil er det, man har erklæret for dramatiske Landeplager. Men hvor er den følesløse, der regnede, jeg vil ei engang sige Fiskerne og Høstgildet; men Steffen og Lise, og 3 Forpagtere, Skovbyggeren og Rosenbruden, Deserteuren og Kiøbmanden i Smyrna til denne Classe?, og hvor var den frække vankundige, der i dramaturgiske Ting torde yttre sin Mening, og dog ei vidste, at de gamles Dramer, disse evige Mynstere, vare samtligen Syngespil? nei saa langt er det fra, at man kan gisre Hr. H. det til en Brøde, at han skriver Syngespil, at man tvertimod bør være ham forbunden, at han stræber at bringe den comiske Operette under Fornuftens Herredom, ligesom Hr. Thaarup har giort ved den rørende.

Fa-

Fabelen i dette Stykke er meget simpel. Merian, en Mand, der eier Viinhuset paa Toldboden, har en Datter Wilhelmine, der er forlovet med en Capt. Bergstrøm, som er ude paa China; Faderen, som selv intet eier, vil ei tillade, at disse to saae hverandre, hvis Bergstrøm ei har lagt sig noget til Bedste, ja han har endog ei havt ilde Lyst til at gifte hende med en gammel riig og styg Kancellieraad, hvilket dog Moses, en gammel ærlig Jøde, Merians og Bergstrøms Ven, ved sine Raad meget har hindret. Bergstrøm kommer hiem, og har det Indfald at prøve sin Kiereste, ved at give sig ud for fattig; Merian troer det, og siger ham reent ud, han i saa Fald ei kan faae Wilhelmine; Ascher en anden Jøde, der har Penge paa Bodmerie hos Capt., faaer Nys om det, og vil sætte ham i Slutteriet; Moses hører dette, vil udbetale Bodmeriebrevet, og sætte Wilhelmine i Stand til at tage Bergstrøm, men nu aabenbarer denne, at han er en holden Mand, og Knuden løser sig selv. Egentlig er der ei nogen ret Knude i dette Stykke, og da Tilskuerne fra Begyndelsen af veed, at Bergstrøm og Wilhelmine uden Vanskelighed faae hinanden, interessere de sig ei synderlig for nogen af dem; ogsaa er denne Deel af Handlingen — om jeg saa maae sige — kun Indfatningen for de comiske, og disse ere egentlig de, Stykket skylder sit Bifald og sit Værd. Bergstrøm har nemlig en Boutteleer, navnlig Jost, som er forlovet med Kielderpigen, eller, som hun i vore Dage hedder, Jomfruen paa Viinhuset, Birgitte; han, som overalt er en naragtig Person, og som intet har tient paa sin Reise, sætter sig for at prøve sin Donna paa modsat Maade ved at give sig ud for at være riig; og hun som venter sig noget stigt af ham, beslutter at revse ham for denne og andre Narrestreger, ved at indbilde ham, hun er gift. Disse Scener ere fulde af Lune, og især — hvad vel enhver fremfor alting venter sig af en Heiberg — vrimle af satyriske Træk. Især er deres Scene i første Act, hvor hun underviser ham i

det

det nymodige Sprog, særdeles vittig og morende, skiønt Critiken — der ved Hr. Heibergs Stykker overalt synes særdeles aarvaagen, maaskee af Frygt for, han skulde give den et Rap, hvis han fandt den sovende — ytrede nogen Tvivl, hvoden hende kom al denne Viisdom. Imidlertid troer Anm., at disse Scener ved deres Moersomhed, og vel tillige og ved deres mesterlige Udførelse fra Skuespillernes Side, giøre de alvorlige Skade; i det mindste kan Anm. ingenlunde nægte, at han, saasnart han savnede disse to Personer, uophørlig længtes efter at see dem igien. Saare vittig og pudseerlig er saavel Aschers Romance om Slutteriet, som det første Jødechor. Derimod forekomme Wilhelmines Lovtaler over Moses i første Acts fierde Scene Anm. temmelig indtvungne; ligeledes troer han ei, at de alvorlige Arier, som han overhovedet finder for lange, allevegne ere vel anbragte; blant andre synes ham Bergstrøms første Arie at staae paa et upassende Sted, da denne nødvendig maae have Hast med at finde sine Foresatte, for dessør at komme til at opsøge sin Pige. Et godt Coup de Theatre frembringer derimod i Anm. Tanker Wilhelmines Romance, som Bergstrøm afbryder, kun skulde hun nok ei gaae frem paa Bredden af Scenen, og synge den ud til os, naar den udtrykkelig bliver siungen for at fornøie Moses og Merian, som sidde bag ved paa Altanen; den Maade at synge alting til Parterret tager overalt en vederstyggelig Overhaand paa Scenen. Tvende Numere, som synes Anm. særdeles heldige fra Hr. Heibergs Haand, ere Duetten mellem Wilhelmine og Birgitte, og Duetten mellem Birgitte og Just. Da Anm. reent ud erkiender sin muskalske Ukyndighed, vil det vel ei interessere Hr. Schall meget, at høre, at Musiken i disse særdeles glædede hans ulærde Øre. Ligeledes erkiender Anm. sig ogsaa for ukyndig i den egentlige Dands, til at torde bedømme den med saa meget Bifald optagne Mellemact, saa meget endog Dandsen deri, blandt andet

Mad.

Mad. Biørns og Hr. Dahlins Fandango behagede hans Øie. Imidlertid kan han dog ei undlade at anmærke den meget naturlige og tillige comiske Maade, hvorpaa dette Divertissement benoueres, ved det alle disse Mennesker tilsidst ei kan komme til rette om, hvem der skal dandse. Derimod maae han erindre, at han troer, dette Divertissement havde bedre været henlagt efter Stykket, end mellem Acterne, hvor det afbryder Handlingen, og enten kiøler eller opholder Tilskuernes Nysgierrighed. Anm. maae i det mindste tilstaae, han fornøiede sig mindre over dette Divertissement, end han uden Tvivl vilde have giort, naar han ei havde havt Jost og Birgitte i Vente.

Blandt de spillende Personer vil man af det foregaaende let slutte, at han sætter disse tvende øverst; Mad. Preisler var Birgitte, og jeg vilde erklære denne Rolle for det skiønneste Pendant til hendes Lisette i Syngespygen, hvis ei Rollen selv havde saa store Fortrin for den anden. Hun gav den med alt det Liv, den Munterhed, og den Tækkelighed, der er hende saa egen, og — hvad der især giorde den elskværdig — var frie, ja overgiven, uden nogensinde at blive gemeen. Hendes: jeg beder mangfoldig! hendes saa saare comiske Foredrag af Duetten med hain; hendes: Man taler Folk! dit Fæe! hendes: at lære paa Hr. Philosophen, saa meget som han behøver, og jeg ønskede, var Mesterstykker af Lune og Munterhed, men især hendes jeg slipper dig, og vædder dog, du ikke kan gaae; det blev saadan sagt, at man følte, hun kunne gierne vædde, for hun vandt vist; saare godt gav hun ogsaa sin følgende Vise, Med eet Ord, den hele Rolle var Hr. Heiberg og Mad. Preisler fuldkommen værdig. Ligeledes var Hr. Saabye, som Jost, sin Digter og sin Medspillerinde værd.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. II.

den 16 Martii 1792.

The genuine repreſenter of nature on the ſtage, is as rarely to be found, as the fine painter of manners in a dramatic ſtory.

The Life of Dav. Garrick by Davies.

For ei at ſkille den høiſtmorſomme Joſt fra hans henrivende Medſpillerinde, maatte Anm. i Slutningen af forrige Blad, nævne hans Meſterſpil; uagtet Rummet der ei tillod at ſige mere derom. Anm. har med Længſel ventet paa Gientagelſer af dette Stykke, i det Haab, at kunde ſanke Jagttagelſer til dette Pars nøiere Caracteriſtik, at kunde ſige, ei blot hvormeget, men og hvorfor de behagede ham. Tirsdagen den 6 Martii, da det anden gang blev givet, kunde han ei være tilſtæde, og var — ſiden der var Syngeſpildag — heller ei udtrykkelig forpligtet dertil; efter den Dag er det ei ſpilt; han kan altſaa her blot tilføie den almindelige Anmærkning, at Hr. Saabye i Gang, Stilling og Adfærd havde med ſaa meget Held, og ſaa ſmagfuld en Troeſkab copieret den nyelig hiemkomne Chinafarers Væſen, at endog de, der vare meeſt bekiendte med denne Menneſkeklaſſe, beundrede hans Fremſtilling deraf. Den ædle retſkafne Jøde Moſes, blev ligeledes overmaade vel givet af Hr. Knudſen; med en Smag, ſom Anm. med Fornøielſe i lige Tilfælde ofte har lagt Mærke til, vidſte han at nedſtemme Dialecten, ſaa at den beholdt ſit caracteriſtiſke, uden at falde i det latterlige. En ſærdeles ſkiøn Replik af ham var-

den,

den, hvor det giorde ham ondt, at Bergstrøms Velstand betog ham Leiligheden til at vise sin Erkiendtlighed. Hr. Gielstrups Ascher giorde en meget skiøn og stærk Contrast til denne Moses. Han var den sande Stockjude; som Lessings Nathan kalder dem.

Mandagen den 5 Martii Feiltagelserne, Comoedie i 5 Acter ved Goldsmith. Dette overmaade morsomme, og i det hele særdeles vel spilte Stykke, havde et saare maadeligt Tilløb; desmere Roes fortiene vore Skuespillere, at end ei denne Omstændighed kiølede deres Iver for at give Stykket saa got mueligt. Tony Lumpkin, atter en overmaade lykkelig Rolle af Hr. Gielstrup. Han giver den i Anm. Tanker med alt det caracteristiske af et naturligt got Hierte og got Hoved, kun forstemt og forsøint ved Opdragelse. Hans Scene, hvor Juvelerne er borte, er især en ganske ypperlig Scene af ham. Særdeles skiøn er ogsaa Mad. Preislers Trine; den Elskværdighed, det Liv, den Lethed og Sødhed i Diction, som er hende saa egen i dette Slags Roller, har her fuld Leilighed til at vise sig, særdeles i hendes Kielderpige Scener; disse giver hun overmaade nydelig. Jfr. Astrup, der giver sin Constance al den Interesse og Sandhed, denne noget tørre Rolle er i Stand til at modtage, maae Anm. blot gisre den Anmærkning, at det uden Tvivl er en Overs. Feil, naar der i hendes Rolle spørges: om den sidste Tidende har været for rørende? Novell hedder ei Tidende, men Roman, Fortælling; hvilket og enhver ved første Diekast vil see at være mere passende; thi hverken er Tidender Damelecture, heller ei det gierne deres Feil, at være for rørende. End videre maae han erindre — hvilket dog ei egentlig angaaer hende — at den Scene, som hun forresten giver særdeles vel, hvor Tom faaer Brevet fra Hastings, taber særdeles i sin Sandsynlighed ved det, Ladi Hardcastle holder sig for meget op i Baggrunden, og vender dem Ryggen under Begyndelsen deraf; thi saa paapassende

og

og snedig en Pige, som denne Constance viser sig at være, maatte i den Tiid hundrede gange have faaet Leilighed til at give Tom den nødvendige Advarsel. Hr. Preisler gav sin Hastings med megen Fiinhed og skiøn Conversations Tone. Efter Stykket en Entree.

Tirsdagen den 6 Chinafarerne med tilhørende Divertissement.

Torsdagen den 8de, Greven af Olsbach, Skuespil i fem Acter af Brandes. Dette Stykke, som Anm. maae tilstaae at være ham det kiereste blandt denne Digters, og det lykkeligste blandt dem, der have behandlet samme Æmne, har ei beholdt det Bifald, dets første Forestillinger syntes at love det, og som dets virkelig, i det hele, meget gode Udførelse fortiente. Unægtelig har det fra Konstens Side betragtet sine Feil, saaledes er det Coup de Theatre, hvorved det opdages, at Frue Orlheim er Olsbachs Emilie, saa skiævt og usandsynligt som mueligt, overalt er den hele Plan kun maadelig anlagt; men mod Schlensheimerne og Henrietterne er det dog et sandt Mesterstykke, og man kan heller ei negte det interessante Characteerer, og ganske lykkelige, skiøndt ei saavel indledte Situationer.

Hovedrollen i dette Stykke, Grev Olsbach, havde Hr. Rosing. Mænd af Stand og den store Verden ere overhovedet de Roller, hvori Anm. allerhelst seer denne fortiente Konstner; han har en vis simpel Noblesse og en ophøiet Nedladenhed, som er meget caracteristisk i disse. Hans Minister Scener, den første med Kulpel, den med Wernin og Stornfels, og især de med Baronen, fornøiede derfor Anm. overmaade meget. Den Superioritet, han havde over den vilde og opbragte Yngling, den venlige, men tillige værdige Tone, hvort han i Almindelighed talte med ham; den Følelse af sin Superioritet, der dæmper hans Bebreidelser, selv, naar han er vreed, f. Ex. ved: "De maae skamme Dem, og især sidste Acts 8 Scene, vare uendelig

skiøn-

skiønne; mindre tilfreds var Anm. med Olsbachs sære Syn i 1ste Acts ottende Scene, om hvilket han imidlertid maae tilstaae, det er lettere at sige, hvordan det ei skal gjøres, end at udfinde et passende Foredrag dertil; dette var Anm. for declamatorisk og kunstlet; saaledes var han heller ei gandske fornøiet med hans Fortælling af sin Historie i anden Acts 8 Scene, især med det Sted: **Min lastværdige Omsorg.**" Hr. Saabye Baron Birkvig; da dette Stykke først kom paa Skuepladsen, erindrede Minerva, at denne Rolle blev taget for meget, ei blot fra den foragtelige, men og fra den latterlige Side; dette havde Hr. Saabye i Aar aldeles rettet; han var virkelig den, vel forvildede, men i Grunden elskværdige Yngling, som en Olsbach med Ret kunde holde af; især gav han sin Scene med Greven i femte Act overmaade skiønt. Scenen med Stornfels, som især foranledigede hiin ovenmeldte Anmærkning, var denne Gang stemt i en meget rigtigere Tone, naar man kun undtager den eneste Repl., det var som Fanden, hvor Hr. S. maaskee drev det ham i Rollen foreskrevne Anstød af Frygt en Smule vel vidt. En slem Omstændighed var det, han kom til at kalde Stornfels en gammel Esel, i Steden for en gammel Ørn.

Minerva erindrede ligeledes den Gang, at Hr. Preisler tog Stornfelses Caracteer fra en alt for latterlig Side. Denne smagfulde og tænkende Kunstner havde, rimeligviis uden at erindre sig hiin Erindring, denne gang valgt en langt rigtigere og mere passende Characteer for Rollen, og behagede Anm. særdeles deri, skiønt han maae tilstaae, at Schrøder og Reinecke have indprentet ham et andet Ideal for de gamle militaire Roller, end det stærke og vægtfulde Foredrag, hvormed de gives paa vor Skueplads. En tør skiødesløs Tone synes ham mere karacteristisk, for disse mørke menneskefiendske Humoristers, end denne understøttede Recitation. Dette være imidlertid sagt uden

i mind-

i mindste Maade at vilde dadle Hr. Pr., der saa overmaade vel udførte den Maneer, han havde valgt sig. Det eneste, der var at erindre imod ham, var, at hans Uniform langt fra ikke havde det slette Udseende, som han og alle de øvrige snakkede saa meget om; en gammel sammenknappet Militair Frakke vilde maaskee have været det bequemmeste til at svare til den saa meget omtalte Armod, uden dog at blive anstødeligt for vore Øine.

Den Indvending, Anm. her har giort i Henseende til Obersten, maae han ogsaa gisre om hans Datter; uden at torde give sin Mening om, hvad der vedkommer Damernes Toilette, forekom hun ham saaledes klæd, at hun uden den Betænkning, som hun i 3 Acts 9 Scene yttrer, overmaade vel kunde lade sig see for Standsperſoner, han veed endog ei eengang, hvordan hun i sin dybe Sorg kunde være mere standsmæssig klæd. En simplere huusligere Dragt, og et huusligere Hovedtøi vilde i hans Tanker bedre have vedligeholdt Begrebet om den Fattigdom, der i Stykket tales saa meget om; thi virkelig begriber man ei, hvorefter Emilie har klæd sig, da hun ingen venter, og skal ei tænke paa at komme til Olsbachs. Da Anmælderen for 9 Aar siden i Leipzig saae denne Rolle given af den hulde Mad. Koch, og henreves af hende til blide Taare, forudsaae han; hvad den vilde blive i en Mad. Rosings Hænder, og ønskede fra det Øieblik af Stykket paa vor Skueplads. Virkelig kan den danske Kunstnerindes Fordrag af denne Rolle fremstilles som et Mønster for alle dem, som langvarige eller sammenstødende Lidelser have lært at bære deres Ulykker. Uden at klynke, uden at jamre, veed hun netop at opvække vor Deeltagelse ved den Styrke, hvormed hun bærer den, og ved at lade os føle, hvad denne Styrke koster hende; den simple, men noget langsomme og vægtfulde, derhos noget bittre Tone, hvori hun siger sine første Scener, giør en ganske anden Virkning,

ning, end det Flæberie, man undertiden vil sælge os for Lidenskab. Overmaade got forberedede hun ved sine foregaaende Repliker den, hvor hun endelig maae ud med, at Mad. Wandeln plager hende. Meget got stak hendes Forhold mod Wernin af mod det i Scenen med Kulpel; her var en kold Høflighed, som alt mere og mere gik over til Mistroe; som fik alt mere og mere afskrækkende, især efter den afsides Repl.: "Den nedrige Bagvasker!" som tillige satte hende i Stand til at sige hendes havde De maaskee med en Kulde, der kunde lokke ham videre, og nu først, da han havde givet sig blot, brød ud i det stolte: Afskye dig vilde jeg. Men det, som særdeles viser hendes Kunst i sit fulde Lys, er det, hvor hun pludselig bliver Liigheden mellem Julie og hendes Orlheim vaer, trækker sig tilbage, betragter hende; dette hele Sted gav hun med saa megen Lidenskab, man saae saa kiendelig, at hendes heele Siel var hos hendes Orlheim, at Anm. tvivler, endog den koldeste Tilskuer fik Leilighed til at anmærke, at denne Julie just ei lignede denne Orlheim synderlig. Ikke mindre mesterlig gav hun det Sted i 13 Scene, hvor Grevinden bringer hende, og hvor Forf. atter har frembragt en vindskiev Situation, ved at lade det vare saalænge, inden hun samles med ham; dette Mellemrum opfyldte hun saa ganske mesterlig med sit stumme Spil, at man glemte at lægge Mærke til det skieve i Situationen, for at dele hendes længselfulde Glæde. Hun har Roller, der tilveiebringe et mere stiende Bifald; men i den tænkende Kunstelskers Øine gior maaskee denne Rolle hende ei mindre Ære, end adskillige af disse. Mad. Wandeln er een af de Roller, hvori Mad. Knudsen har Leilighed til at vise sig i al sin Storhed. Denne Aften syntes ei at være saa lykkelig for hende, som nogle af de foregaaende Forestillinger af dette Stykke vare; men hun var dog i al Fald kun mindre, end sig selv, og havde mange skiønne og herlige Steder; deriblandt

maae

maae f. E. Anm. nævne det om vore Officerer nu omstunder, og det, at hun saa hiertelig gierne gad hørt fortælle om fornemme Herskaber. — Anm. erinorer i dette Øieblik, at han ovenfor glemte at sige, at Stornfels nok burde sagt det: Herre det maae de ei sige! noget mere haardt og hidsig til Wernin, da han strax derpaa angrer det saa levende. Wernin var heller ikke heldig i at blive af med det Papiir til Frue Orlheim. Om Mad. Preisler, som Julie, maae han henholde sig til det, der den Gang blev sagt i Minerva, især var den Repl.: Er jeg ei mere Deres Veninde! til Wernin, og For mig gierne med de to følgende i 5 Acts 11 Scene, saare nydelige. Han har ogsaa der sagt sine Tanker om Hr. Gielstrups Kulpel, og Rummet nøder ham at henholde sig dertil; kun maae han tilføie, at hans Ansigt under Forslaget til Emilie giorde ham den lykkeligste Tieneste.

Efter Greven af Olsbach en Pas de qvatre med Pantomime.

Fredagen den 8 Martii Steffen og Lise, Operette i to Acter. Om denne nydelige Fortsættelse af de tre Forpagtere, og om dens heldige Udførelse, er allerede tilforn sagt saameget; den elskværdige Naivetè i en Jfr. Morthorsts, og Saabyes, og den sande comiske Styrke i en Gielstrups og Madam Gielstrups Mesterspil, anpriist saa ofte, at det i Aften kan fortelig gaaes forbi; efter Stykket havde de Balletten le diable a Qvatre, eller Forvandlingerne. Dette Æmne, som uden Tvivl er af engelsk Oprindelse, og først bragt paa Scenen i Carl den andens Tid af en Skuespiller ved Navn Jevons, siden forandret af Coffei, og endelig bearbeidet af Theoph. Cibber, har saavel i Engelland, som i seenere Dage i Tydskland, giort særdeles megen Lykke i Form af en comisk Opera. At imidlertid det Hexevæsen, der findes i, fornemmelig giør det skikket for det orchestiske Drama, der altid kan tilstæde sig mere, end det reciterte, synes

Anm.

Anm. ustridigt. Det har, saavidt Anm. kunde erfare, ogsaa giort megen Lykke i denne Form, og fortiener den uden Tvivl saavel fra Compositionens, som fra Udførelsens Side. Den arrige Frues Rolle er i Mad. Biørns Hænder; den Flid og Styrke, hvormed hun udfører den, giør hende uendelig Ære, og vidner, hun er over den almindelige Fordom hos hendes Kiøn, der gemeenlig anseer de uelskværdige Roller for at være sig uværdige. Altid kunde hun imidlertid med Grund forlade sig paa, at denne Rolle ingenlunde vilde skade det Indtryk, hendes Dido, hendes Lina, hendes Rolle i unyttig Hexerie, og saa mange andre Mesterroller i hendes rette Fag havde giort paa os, om endog den sidste Scene heri ei havde fremstillet os hende i hendes naturlige Skikkelse. Overmaade nydeligt er Skoemagerkonens Partie, og Jfr. Jensen giver det med en høist indtagende Ynde og Naivitet; særdeles elskværdig er hun i den Scene, hvor hun er vaagnet, og finder sig i sin Herlighed. Skulde noget ved Enden af denne Ballet være at ønske, var det, at det havde været mueligt, at Baronessen var kommen i sin forrige Herlighed, uden at Skoemagerkonen havde tabt saa meget derved. Blandt de øvrige maae Anm. udmærke Hr. Weile, hvis Skoemager har den Sandhed og den comiske Styrke, som denne Dandsens Gielstrup i saa høi Grad veed at lægge i sine forskiellige Roller. Da det imidlertid er første Gang Anm. har seet denne Ballet, maae han udsætte en udførligere Anmeldelse af den, til han har havt Leilighed, at blive nøiere bekiendt med den.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 12.

den 23 Martii 1792.

Placere bonis
Qvam plurimis, & minime multos lædere.

Terent.

Løverdagen den 10 Martii Benefice-Concert til Fordeel for Jfr. Winther.

Den rige Benefice-Høst synes at være forbi, og de, som nu komme, faae efterhaanden en alt mavrere og mavrere Efterslæt. Et mærkeligt Særsyn er det imidlertid i en Epoke, da hele Verden gior sig til af at være Enthusiast for Musik, da Club- og Privatconcerter formere sig, som Græshopperne i Ægypten, og da især vor beau Monde er saa erkemusikalsk, at see den Mængde af ledige Loger ved en Concert, givet af een af vore bedste og meest roste Sangerinder, og hvor Schultzes med saa megen Rette beundrede Hymne blev givet, og hvor den saa tilbedede Mad. Berthelsen sang. Skulde kanskee en vis Forf. have Ret, naar han paastaaer, at Musiken aldeles ei er det, vore Damer stimle til Concerter for?

Mandagen den 12te Det gavmilde Testamente, Comoedie i 5 Acter af Regnard.

Et Beviis paa den Forandring, der er foregaaet med Smagen i Skuespil, er blandt andre dette Stykke, som engang har været optaget med særdeles Bifald, og som for nærværende Tid er i saa liden Ansеelse, at en Skuespilelsker i Betragtning af det og et Par andre af Ugens Skuespil anmærkede, at Directionen lod os

holde

holde aandelig Faste. Unægtelig er dette Stykkes Fabel høist anstødeligt og uinteressant; uden at forfalde til Jean Jacqves overdrevne Strænghed, kan man dog vel sige, at et Menneske, der for at tilvende sig Rigdomme, som han ei engang trænger til, og rane dem fra trængende Slægtninge, kan anvende eller lade anvende slige Trækker, maae stedse blive en høist modbydelig og forargelig Person. Gerontes Rolle er ligeledes af dem, der ei let i vor Tid kunne behage paa Scenen; fremstilles han saa affældig, som han efter Stykkets mangfoldige Vidnesbyrd maae være, er han en Persona miserabilis, paa hvem vor Medynk falder; men som ei kan opvække vor Latter; er han derimod mere rørig, taber Stykket al Sandsynlighed. Anm. har ei seet en Clementin i denne Rolle; men efter den dramatiske Journals Vidnesbyrd manglede han det dødtruende Udseende, og denne Omstændighed tilskrives det sammesteds, at han ei behagede saa meget deri. Dette torde Anm. efter sine Grundsætninger ei saa let antage; tvertimod vilde han heller sige med Æschin i Terenzes Adelphi: In hanc partem peccato potuis. Hr. Ahrends saae meget vel ud efter Rollen, havde ogsaa iagttaget, hvad Journalen bebreidede Hr. Cl. at have forsømt, at bære sin Arm i et Bind; men just derved fik Geronte desmere Ynkværdighed; thi det er virkelig intet mercnde Syn at have en Døende for sig hele 5 Acter igiennem. Hvad da Skuespilleren skulde gjøre? jeg veed det ei; det, der egentlig var at gjøre ved dette Stykke staaer ei i hans, men i Skuespildirectionens Magt; og dette var at henlægge det i nogle Aar, og da at prøve, om det maaskee kunde gjøre mere Lykke i den gotterske Omarbeidelse, der under Navn af die Erbschleicher for nogle Aar siden er udkommet. Det eneste, der kunde friste Directionen til at hiemsøge os med denne Farce i sin nærværende Tilstand, var Mad. Gielstrups Mesterspil og herlige Diction i Lisettes Rolle. Selv i Aften gav hun,

uagtet

uagtet hendes Sygdom, denne Rolle meget vel, og var — uden Sammenligning — den bedste i Stykket; hendes affides Repl. f. Ex. jeg er hverken Doctor; ligeledes det Sted i fierde Act, hvor hun tog Crispin for Geronte, det var mesterligt. Anm. kan saa meget mindre fortie den Selvopofrelse og den Kunstiver, hvormed denne store Kunstnerinde sin Sygdom uagtet, udførte saavel denne Rolle, som hendes Moder Grethe i Stephen og Lise; da vor Skueplads ellers har været temmelig berygtet for indbildte og selvgiorte Sygdomme; dog de sande Kunstnere, blant hvis lidet Antal der unægtelig tilkommer Mad. Gielstrup et meget høit Sted, have altid for megen Følelse af den sande Ære, til at kunde nedlade sig til sligt. Hr. Knudsen var Crispin; Poisson, som først indførte denne saa kaldte Caracter, bestemte tillige saavel Dragten som Spillemaaden for den, og begge bære kiendelig Stemplet af de Scarronske Gøglespil, hvor de toge deres Oprindelse. Anm. skal vel vogte sig for at sige, at de ere under den sande Comoedies Værdighed, og egentlig kun burde taales i de omflakkende Fielleboder. Det stod ei i Hr. Knudsens Magt at forandre dette; den urimelige Dragt fører de øvrige Urimeligheder med sig; men i det mindste krydrede han dem med mangfoldige virkelig comiske Tirader i Spil og Foredrag. Han er den bedste Crispin, Anm. har kiendt paa vor Skueplads (thi om Londemann maae han sige, som Ovid om Virgil: vidi tantum), maatte han og blive den sidste! thi uagtet hans ellers saa sikre Smag, og hans Kierlighed for det naturlige, fristet Dragt, og Rolle, og Tradition, og Exempler ham dog til mangfoldige overdrevne Træk d: til Crispinader.

Balletten det unyttige Hexerie.

Tirsdagen den 13de Cecilie, Operette i 3 Acter. Da dette atter var een af de mavre Dage, uagtet Mad. Berthelsens Arie deri er blandt de Ting, hvis Roes er paa alles Læber, synes det at bestyrke den Mis-

Mistanke mod vort Musikelskerie, der i det foregaaende blev yttret.

Beverley Tragoedie af Saurin blev givet Torsdagen den 15 Martii. Publicum samledes temmelig talriigt til dette Stykke, for at gisre sig noget tilgode efter denne strænge Faste, det nogle Gange havde maattet holde, og den endnu strængere, der forestod det næste Dag. Men desværre var denne Aftens Beværtning i det hele ikke den beste. Dog inden Anm. begynder at tale om de Spillende, maae han først erindre, at man ei allene havde husket, billiget, og fulgt den Anmærkning, han i Fior havde giort angaaende de Stole, hvoraf de betiente sig i Stykket, men endog sat Scenen i tredie Act og endeel af anden i Stuen, i Stæden for den tilforn, til Trods for al Sandsynlighed, foregik paa Gaden; ja man havde endog med saa meget Overlæg giort denne Forandring, at man lod de første Scener af anden Act spilles paa Gaden, hvor de rigtigst henhøre, og først midt i Acten gav os Stuepræsentationen, som her kom gandske og aldeles paa sit Sted. Det vilde være en sand Glæde at være Recensent, naar man saaledes ofte kunde see Erindringer prøvede og berigtigede.

Jfr. Astrup begyndte Mad. Beverleys Rolle meget vel. Især var hun meget heldig i at udtrykke de forskiellige skuffede Forventninger af hendes Mands Hiemkomst. Ogsaa hendes første Scene med Stukely behagede Anm. meget. Ligeledes var han saare vel tilfreds med hendes Scene i anden Act, sær med: tie stille Tomi! Hendes følgende Scene, hvor hun tilbyder Beverley sine Demanter, havde og baade den Lethed af Foredrag, og den Sødhed af Tone, som den kræver for at være naturlig og interessant; og aldrig spille mere — havde den indtagende Venlighed og Ømhed, som var nødvendig for at forsøde Bebreidelsen, som ligger deri. Hendes Scene med Stukely i tredie Act var især i Slutningen meget god, kun den Repl.:

Kan

"Kan noget sættes i Ligning" havde en ubehagelig Tone, som undertiden undslipper Jfr. Astrup. Derimod var det Sted: Misbruger de saaledes, overmaade godt, og den følgende Replik havde al den Høihed og Stolthed, som her var nødvendig; især var Begyndelsen af den, og det Sted, hvor hun gav ham Valget mellem at være Forræder og Bagvasker, ganske fortreffelige. Hendes sidste Scene i tredie Act var god, kun det Sted: Du kommer mig til at skielve, var mig fra Foredragets Side for konstlet, og burde uden Tvivl faldet hurtigere og lettere ind.

Med fierde Act var Anm. ei saa gandske fornøiet. Hendes Gang med den Lygte, som hun forresten blev bedre af med, end jeg nogentid har seet, var ei naturlig nok, hendes Smerte for declamatorisk, især i den Replik: Allerkiereste Ven! jeg maae dø; mod hendes Bøn i samme Scene maae Anm. ligeledes gientage den Erindring, han giorde forrige Aar, at den burde have mere Varme og Inderlighed; heller ei maae Enden af denne Scene gives med jamrende Tone; tvertimod vil jo Mad. Beverley trøste sin Mand, og Kunstnerinden kiender vist bedre, end Anm. kan beskrive hende den, sit Kiøns mageløse Konst til at oplive deres Venner i Ulykken med en Trøst, de tit selv ei føle, og at gyde Balsom i de Lidendes Saar ved Blidhed og Freidighed. Overalt var det at ønske, Jfr. Astrup vilde vogte sig for den klynkende Tone, hun i sine ældre Roller nu og da forfalder til, som er ligeubehagelig for Øre og Hierte, og som støder dobbelt hos een af de meest correcte og sinagfulde Actricer, vor Skueplads besidder. Uden Tvivl ligger det deri, at Jfr. Astrup tvinger sin Stemme, for at giøre den mere pathetisk, da dog Anm. synes, Erfaring maatte have lært hende, at hun ingen Følelse behøver at fremkunstle, at hun behøver kun at tale og spille, som i Husfaderen, værdige Fader, og Fætteren fra Lissabon, for at vække vor inderligste Deeltagelse.

Anm.

Anm. har engang for alle erklæret, at han vilde troe sig uskionsom mod Jfr. Astrup, hvis han ei med den strængeste Aabenhiertighed fremsatte endog den allermindste Indvending, han havde mod hendes i Almindelighed saa giennemtænkte og kunstrigtige Spil, og dobbelt holder han det for Pligt ved en Feil, som saa let kunde forplante sig, og blive en Mode hos vore yngre Skuespillerinder, naar de saa den hos een af de faa, man med Rette anpriste dem til Mynstre. Hendes femte Act var i Anm. Tanker heller ei frie for samme Feil. Mad. Preisler Henriette. Anm. erindrede i Fior, at den raske og varme Pige, som Mad. Pr. viste os, var den rigtige Caracter for Henriette, og det samme maae han gientage; kun forekom det ham, som om Skuespillerinden tabte lidt for meget af Syne, at denne raske Pige tillige skulde være god. At det ingen Meening giver, naar hun i første Act bebreider Stukely, at han maaler Dybet af det Svælg, hans Ben styrter i, men at det burde hedde: at udhule den Afgrund, er allerede tilforn erindret. Tom blev givet af en liden Pige, der hedde Jfr. Staal; det er urigtigt, naar man lærer hende i femte Acts femte Scene at slaae Armene om sin Fader; Tomi er meget for forskrækket her til at giengielde sin Faders Favnetag. Hr. Preisler Stukely; denne Rolle blev i Fior nævnet som en Mesterrolle af denne fine Konstner. Det er deres udtrykte Billede! det er et deiligt Barn; siger han overmaade indsmigrende. Men i den næste Repl., som han i øvrigt siger saa skiønt, var det at ønske, han vilde forandre det upassende Ord Forundring til Beundring. Gandske ypperlig var siden hans paatagne Forvirring. Scenen med Leuson begynder han med Skielmens Politesse, og gaaer saa overmaade godt over til Niddingens paatagne Kiekhed og høirøstede Trodsighed ved den Repl.: Hr. Leuson! slige Spørgsmaal. Scenen med Beverley i anden Act begyndte han ei gandske efter mit Sind, især syntes mig, han sagde det for haardt: Du har

skilt mig ved alt det. Stukely vil nok lade Beverley føle de Tieneſter, han har giort ham; men ei saa juſt lade ham høre dem; dette bør altsaa nok ligesom slippe ham ud af Munden. Gandske fortrefſelig, med een saadan inderlig Længsel efter at spille, siger han derimod det Sted om de gunstige Forvarsler. Scenen med Mad. Beverley i tredie Act havde ligeledes al den Kunst, der kan optænkes, fornemmelig, da han lader, som ham ei vil ud med det. Om den sidste Repl. blev sagt saa afsides, som Bogen kræver, kan Anm. ei med Vished bestemme. Saare skiøn er hans Scene i samme Act med Beverley; hans Tone paa: der regner lutter Guld ned, var saare forføriſk, og endnu mere: det er sandt, Lykken er ei altid grum. Og Slutningen af denne Scene, især det Sted, hvor han afslaaer Papirerne, var ligeledes gandske ypperligt. Hans Scene med Beverlei i fierde Act kræver mindre Konst, men var ei mindre heldig, især de tvende sidste Repliker; overhovedet har Anm. aldrig seet nogen, der har forstaaet at give det Slags Bedragere, hvorom Hamlet skriver i sin Tegnebog, at de kan smile, og atter smile, og dog være Skurke, med den Fiinhed og Konst, som Hr. Preisler. Hr. Frydendal Leuson. Hr. Frydendal gav den første Scene af sin Rolle gandske fortrefſelig; han behandlede Stukely paa den allermeest ydmygende Maade, og man erkiendte i ham Beverleys ærlige Ven, der havde sit Hierte paa sine Læber. Saare vel giorde han især det Sted, hvor Stukely anstilte sig, som om han paa et bequemmere Sted vilde kræve ham til Regnskab; her tog han ham meget rask paa Ordet. Han giorde ligeledes sine Scener med Beverley vel, særdeles var Anm. meget vel tilfreds med det Sted: Stik din Kaarde ind.

He. Elsberg Beverley. Anm. har ved dette Stykkes sidste Foreſtilling forelagt et Udkast af, hvorledes en stor Kunstner har vant ham til at tænke sig denne Rolle spilt. Uden al Tvivl var denne Beverley ogsaa mere Engelskmand, naar hans Lidenskaber mere

brændte

brændte indvendig, end blussede saa heftig ud. Desuden er det en meget farlig Ting for Kunstneren at give sig af med at fremstille Lidenskaberne i deres heftigste Udbrud, og der er kun faare faa, der slippe vel derfra. I de fortvivlede Scener var Hr. Elsberg i Aften nok ei heldig. Ved den Heftighed, hvormed han vilde tale, tabte Foredraget ofte af sin Fynd og Betydning, den saaledes anspændte Stemme forslog ei overalt, og den jagende Tunge løb Surr. De øvrige Stener gav Hr. Elsberg derimod i Anm. Tanker med mere Held. Især var den, hvor han kommer i femte Act ind til Jarvis, og sender ham bort, uden Tvivl overmaade skiøn. Det var denne Stilhed, der skiuler et voldsomt Forsæt, dette Havblik, der er Forbud paa de vildeste Storme. Hans tredie Act var iligemaade lykkelig.

Det har været en gammel Tradition ved Theatret, at alle Rettens Betiente, Underfogder, Arrestforvarere, o. d. l. skulde gisres latterlige, hvilket i rørende Stykker, som dette, undertiden frembragte den afskyeligste Virkning. Hr. Knudsen har giort Ende paa denne Uskik; han var her den haarde ubarmhiertige Exeqverer, men uden at vilde forstyrre Stykkets meest rørende Scene ved utidig Latter.

Balletten **unyttige Hexerie.**

Fredagen d. 16de Soliman den anden; atter her har da den sunde Fornuft vunden Seier over et Stykke, som kun anbefalede sig ved Klingklang og Optog. Soliman den anden, der een Tid var Mængdens Yndlingsstykke, har nu funden sin Grav i Lethe, og derved viist Alinerne og Orpheerne, og deres øvrige Sødskende, den Vei, de tidlig eller seent skulle vandre; Lykke paa Reisen! nogle af dem synes alt at pakke ind.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 13.

den 30 Martii 1792.

Documento ſunt vel ſcenici actores, qvi vel optimis poetarum tantum adjiciunt gratiæ, ut nos infinite magis eadem illa audita, qvam lecta, delectent, & vilisſimis etiam qvibusdam impetrent aures, ut qvibus nullus ſit in bibliothecis locus, ſit etiam freqvens in theatro.

Quint. Inſtit. Orat. Lib. XI. 3.

Mandagen den 19 og Torsdagen den 21 Martii, Kun ſex Retter, Comoedie i 5 Acter af Hr. Grosmann.

Faa Stykker have vel giort og vedligeholdt den Lykke paa vor Skueplads, og imidlertid er dog dette i det høieſte et godt Theaterſtykke, og ingenlunde et godt Skueſpil, hvilket Hr. Grosmann ogſaa ſelv ſynes at have følt, da han — uden Tvivl for at kunde nedlægge en Formalitets Exception mod de Kunſtdommere, der vilde bedømme ham efter Dramets Regler — har givet ſit Foſter Navn af et Familie Malerie. Men dette er, ſom Beaumarchais kalder ſligt, kun en uſſel Procurator-Chicane. Et Stykke, der opføres paa Skuepladſen, er et Skueſpil, og maae altſaa bedømmes efter Skueſpillets Regler, under hvad Navn det end vil forſtikke ſig. Det hedde, ſom det vil, er man dog ſtedſe beretiget til at fordre ſaavel Handlingens, ſom Caracterernes Eenhed og Sandſynlighed deraf; lutter Egenſkaber, der aldeles ei findes i dette Stykke. Hvoraf det da kommer, det giør ſaamegen Lykke? Det har en gandſke levende Dialog, det er rigt paa frapperende, ſaavel alvorlige ſom comiſke Situationer, og naar et Stykke, der beſidder diſſe tvende Egenſkaber, treffer

paa

paa Skuespillere, som vore virkelig i dette Skuespil næsten alle viiste sig at være, kan det ei andet end behage. Vore Skuespillere have overalt mere end eengang givet Prøver paa, at de ei ere uvillige og uskikkede til at tænke for Digtere, der have taget sig den Frihed at skaane sig for denne Uleilighed. Anm. har havt Leilighed til at see sex forskiellige Forestillinger af dette Stykke; han har seet det i Hamborg, Dresden, München og Mannheim; han har paalidelige Efterretninger om dets Forestillinger i Wien og Berlin, og han tør frit sige, at det ei nogensteds i Tydskland spilles saa godt, som paa vort Theater, hvilket uden Tvivl er Tilfældet med flere tydske Skuespil.

Hofraaden er, som Hr. Bonin i sin berlinske Theaterjournal meget rigtig anmærker, at regne blant de meest udarbeidede, men ei til de rigtig vedligeholdte Caracterer. Hvo der vil erkiende de store Fremskridt, Hr. Schwärts har giort i sin Kunst, sammenligne blot hans nærværende Maade at udføre denne Rolle paa, med den, hvori han fra Begyndelsen — skiønt alt da med megen Bifald — gav den. Virkelig har denne Rolle saa mange Sider, at Skuespilleren har al sin Konst nødig for at faae Eenhed ind i den, og at mellem 10 Skuespillere virkelig hver vil tage den paa sin Maade. Hr. Langerhans, af hvem Anm. for 3 Aar siden saae denne Rolle paa Schrøders Theater, hvor det virkelig var den allermaadeligste Forestilling, spilte den, just som han nogle Dage efter spilte sin Skomager Riegel i Fyrstepligten af Brandes; i de humoristiske Scener var det sandt om ham efter Bogstaven, at han talte, som den gemeeneste Pøbel, i de alvorlige Scener var hans sædvanlige prækende og syngende Tone. I München saae Anm. denne Rolle af en berømt tydsk Skuespiller ved Navn Marchand; han giorde en fransk flæbende pere noble af den; det var da vel saa omtrent det ulykkeligste Indfald, en Skuespiller kunde have. I Manheim blev den præket af Hr. Bøck, ligeledes en navnkundig tydsk Skuespiller. I Dresden blev den derimod til en høi Grad af Fuldkommenhed gi-

givet af den afdøde Reinecke, og efter den Beskrivelse, Anm. har læst om Schrøders Maade at tage denne Rolle paa, maae disse temmelig have stemt overeens med hinanden. Reinecke spilte den ædle, muntre, gode Mand, der havde Opdragelse uden just at besidde fiin Levemaade; der vel var Roturier, men derfor ei gandske Parvenu. Han fattedes de fødde Stores Raffinement af Anstand og Politesse, men det var en artig Mand; Scenen med Fridrich nedstemte han, saa det var kun et Lynglimt af Hidsighed, hvori han slog denne paa Døret; med den langsomme ironiske Tone gav han Parodiescenen med Frue v. Schmerling, indtil: tilbyde! her kom den heftige stødende Tone frem; hidtil havde han kun talt med Eftertryk. Især giorde han det Sted ypperligt, da han faldt fra sin sædvanlige Tone til en langsommere og mere dæmpet ved: "Jo det er sandt, for et gammelt Slot." Hans sidste Scene i første Act havde al Glæde og Ømhed. Replikerne i Vunderligs Sprog i tredie Act havde den finere Verdens Spot; da Obersten havde kastet Seddelen paa Gulvet, og Frue Schmerling vilde have den, bukkede han sig, tog den op, og rakte hende den med en dyb Compliment; de to Repl.: det hører jeg, og jeg maae contraminere, sagde han saa tørt hen, med Smiil og dæmpet Stemme. I Scenen med Obersten talte han med Fynd og Vægt om Dueller, derpaa med dæmpet Stemme og jævnere Tone: tag deres Hat af. Og Enden af denne Scene, hvor Hofraaden saa let kan blive modbydelig, med al muelig Venlighed, især hans Punctum. Scenen mellem ham og Kammerherren var noget af det skiønneste, Anm. har hørt, hans Tone stemte saa gandske med Vilsdorfs, var høi, understøttet, hastig, langsom, dæmpet, ligesom dennes, stedse fast, uden at være grov: "Jeg ønskede, det blev ei, havde skiøn jævn Vægt; skulde egentlig hænges, mere Eftertryk, og det om Donna Valletti megen Værdighed. Scenen med sin Datter og Lieutn. begyndte han med megen Godmodighed. overalt udmærkede han sig især ved en humoristisk Munterhed, saasnart han

var

var mellem sine. Et Træk af samme Jovialitet var at han i Scenen med Herredsfogden giorde sig den Spøg at lade denne hente Klokken til sig; denne samme Munterhed forskiønnede ogsaa den Scene, hvor Kammerherren bringer ham hans Afskeed, og giorde saavel det haarde om visse Ting, som om de smidigere Folk, mindre anstødeligt; ved denne lette og leende Tone vandt ogsaa det følgende om den lyse Skov. I femte Act havde han Levemaade mod Frue Smerling og Artighed mod sin Kone, og hans gode Lune betog saavel *Fugæ suspecta*, som: du er en Nar sit anstødelige. Længe ansaae Anm. denne for den rigtige Maade at tage denne Rolle paa, skiønt han vel saae, at Reineke for at kunde spille saaledes, maatte forandre eet og andet; han rev f. Ex. ingen Servietter itu, han havde ingen Nathue paa, o. s. fr. Men der gives unægtelig endnu een Maade, som uden Tvivl er den eeneste rigtige, og som Anm. troer, Hr. Schw. ei ugierne vil see angiven her. Denne Maade er, at tage Hofraaden som en Parvenu, der har tient sig op, og altsaa formedelst sine Forretninger ei har faaet Tiid at erhverve sig den høie Grad af Politure, hvortil man kun kan afslibes ved idelig at være i de finere Cirkler. Herved bliver hans Vrantenhed begribelig; herved behøver han ei at have det Anstrøg af butte Velgiører, som Grosman ved sin første Scene ellers saa let forleder til, heller ei bleve hans Særheder andet end Følger af et Øiebliks Fortredenhed. Hans Forhold maae være en skikkelig Mands, skiønt han ei har en fornem Mands Levemaade. Paa denne Maade kan hans Heftighed mod Frue Schm., hans Bitterhed mod hans Kone og hans Opfaren mod Fridrik foreenes med den Bonhommie, han saa mange Steder viser. Den første Scene maae da gives med en Art Distraction; og den følgende med hans Kone med Bitterhed. Scenen med Frue Schmerling, som Reinecke giorde til Persifflage, faaer da virkelig Vrede, kun maae Hofraaden iagttage skikkelige Folkes Adfærd; jo mere forbittret han bliver, jo mere og kiendeligere maae han tvinge sin Tone og Stemme; saaledes tør jeg vel vædde

paa

paa, at han under den Replik: Og de — taler som den meest forhaanede Prakkerstolthed, efter en næsten umærkelig Pause falder i en sagtere Tone, og gaaer fra hende i det samme; saaledes vil de Ord forbøie o. d. l. her faae en meget let og jævn Vægt. En fornuftig Mand kan i sin Hidsighed besvare Plattituder med Plattituder, men han maae selv føle det platte deri. Tredie Act begynder atter med en Distraction. Scenen med Sadelmageren maae gives med Alvorlighed; men uden at blotte sig formeget, og den med Frue Schmerling med Kulde; nu hans Alvorlighed tage til, alt som Scenen med Obersten nærmer sig; denne Scene foredrages med en fat og bestemt Tone, indtil det gandske jævne om Hatten, og Enden af denne Scene med al den gode Lune, Velgierninger bør ledsages med. I Scenen med Willsdorf bliver denne Hofraad Embedsmand, jevn og fast, uden Heftighed; Undersaattens Ærbødighed maae høres giennem Patriotens Misfornøielse. Scenen med Frits gaaer Slag i Slag. Om Scenen med Carl og Wilhelmine er der kun een Mening; i Scenen med Herredsfogden og Geheimeraaden er han atter Embedsmand; Scenen med Kammerherren krævet det blideste Lune, og tillige en let Tone til at formilde de Rodomontader, som her lægges ham i Munden. Denne Tone maae ogsaa høres i femte Act. — Anm. maatte meget miskiende Hr. Schwartses Kunstneraand, hvis han kunde tvivle, at denne vidtløftige Caracteristik vil være ham kierkommere, end den meest smigrende Bedømmelse. Anm. tilstaaer ærlig, at saa meget han beundrer Hr. Schw. især i Rollens rørende Scener, savner han dog hist og her den Eenhed, som Caracteren alene kan faae fra Skuespillerens Haand: ogsaa forekommer det mig, som han tog de comiske Scener over for grov en Læst; dette er især Anm. Mening om Scenen i første Act med Frue Schmerling, hvor han virkelig ei paroderer hende, men skiændes med hende. Især vilde de to Steder: Og beholde Slaabrokken paa, og hans Naadige Frue! hvor de saae hinanden i Øinene, aldeles ei behage mig.

Saar

Saare skiøn er derimod hans følgende Scene, især hans tree sidste Repliker. Pige! dersom du ei var — hvor er din Broder? havde vel krævet en mere mar qvert Overgang. Om de følgende Scener har Hr. Schw. seet Anm. Tanker; i den med Obersten sagde han efter Anm. Følelse det: tag deres Hat af for haardt. En Mesterscene af Hr. Schwarts var den med Carl og Wilhelmine, især hans: giorde han det! hvor han kastede ham hen til hende; og hans følgende Velsignelse over dem. Hans Scene med Frits var ligeledes meget god. Med faa Ord; Hr. Schwarts giør meget mere af denne Rolle, end Digteren er berettiget til at fordre; men af en Konstner som ham venter man alt det, den strængeste Kritik kan ønske; jo mere han giør, og kan giøre, jo mere troer man sig berettiget til til at haabe af ham. En ei mindre fortegnet Rolle i dette Stykke er Hofraadindens. Af alle dem, Anm. har seet, er Mad. Rosing den eneste, der har vidst at bringe Enhed og Interesse i denne Rolle, ved det Anstrøg af Dame-Forfængelighed, hun veed at give den, og som Hofraadindens gode Hierte idelig kiæmper med. Selv Tydskelands store Mad. Schrøder, som i øvrigt i Hamborg var den bedste i hele Stykket, gav os kun den gode Kone, og lod Damen reent være ude. Det samme gielder om Mad. Koch, der spilte den hos Reinecke. Unægtelig er denne Rolle, saa liden den endog er, een af Mad. Rosings Mesterstykker i det høiere comiske. Hendes udbrydende Stolthed ved: de er utaalelig; hendes saa særdeles huuslige Spil, f. Ex. den Maade hvorpaa hun standser, da hun hører om de ser Retter; hendes høiadelige: derfor er den Karl Kok. Og nu hvor hendes Tantes Insolence bringer hende til at gaae i sig selv, hendes fem og tyve tusind Rigsdaler med den skiønne Vægt; "Tante! det er min Mand! med megen Fynd. Og Men min Mands Taalmodighed meget betydende. "Ja! det var det just!" Hofraadinden begyndte allerede kiendelig at skamme sig ved sine gamle allierede. Hendes sidste Scene i første Act er saare skiøn ved sin Inderlighed. "Du er dog vel ei

vreed

vreed paa mig? saa indsmigrende. Under Scenen med Sadelmageren begyndte hun første Aften lidt for tidlig at vise Deeltagelser. Skiønne var derimod de to Repl.: Mine! jeg kunde! og den følgende. Man hørte Hofraadinden følte dybt, at hun havde spildt sin Indflydelse; og med en saare skiøn Høitidelighed sagde hun: Kom Mine! og derpaa med den Vægt: Hr. Oberst det er min Mand — og De er min Oncle. I sidste Scene i fierde og første i femte begyndte den høiadelige Stolthed at røre sig igien, indtil Tidenden om hendes Mands Afskeed gav hendes Kierlighed Seiren. I de sidste Scener udmærkede hun sig ellers ved den skiønne Forundring i Mine og Tone, da Philip talte om Wilhelmine. Men en slem Feil var det af tree blandt vore meest tænkende Konstnere, at Wilhelmine, Carl og hun — især første Aften — under Kammerherrens og Hofraadens Samtale, slog en lang Passiar af, da de endelig ei maae komme hinanden i Tale før de bede om hendes Velsignelse. Jfr. Astrup Wilhelmine, vel vil Anm. ei nægte, at han med endnu større Fornøielse saae denne Rolle for 8 Aar siden i München af en Mad Lang, der gav den som den naive aldeles ukunstlede 16 Aars Pige, og som var virkelig lille Mine, da derimod Jfr. Astrup er Frøken Reinhard; ei desmindre er Wilhelmine en ypperlig Rolle af den danske Konstnerinde, og især kan i anden Act Diekastet til Lieutn. under hendes Erklæring, det Sted, hvor hun kaster Viften, Vinket til at lade den ligge, hendes Ilen tilbage, og hendes Standsning, da hun seer Lieutn., saavelsom hendes hele Scene med ham, neppe tænkes, eller siges sødere og elskværdigere; under Kammerherrens Tilbud kunde maaskee nogen mere Forlegenhed været paa sit Sted. I 3 Acts 8 Scene var hendes Tone mig for klynkende. Derimod var hendes Scene i fierde Act overmaade skiøn, især hendes: du vil reise! med Begyndelsen af næste Scene var Anm. derimod ei saa tilfreds; men hendes Besvimmelse og den følgende Scene var overmaade deilig. Hr. Rosing Carl. Denne Rolle er altid forekommet mig den første blandt denne brave Konstners Elskerroller, og blandt alle

de

de Altdorfer, jeg har seet, hvoriblandt dog var tre berømte og fortiente Konstnere — Opitz, Beck og Klingmann, har ingen opnaaet ham. Hans Carakter er betegnet med den mørke Fasthed, som er en uafbrudt Række Vanhæld given et ædelt Hierte. Denne Fortrydelse giør hende Ære, og det er min Cousine, har kiendelige Præg af denne Carakter, derimod var Anm. ei glad ved den Passiar, han og Obersten holdt affides under en Deel af denne Scene. Hans Scene med Wilhelmine var skiøn. Her trykker det og piner, med en ubetalelig Vægt. Hvo der vil lære, saare skiønt; og den lange Repl. med Værdighed og Varme. Lev vel Wilhelmine! meget caracteristisk, og lad deres Datter tale, med megen Festhed. Det skal jeg, med skiøn Inderlighed; derimod den frygter jeg ei, alt for pralende. Repl. til Majoren med skiøn sindig Fasthed. Brevet læste han saare godt. Hr. Lindgreen Philip; han er unægtelig for ung og smæk. ker til denne Rolle, som uden Tvivl havde været bedre i Hr. Knudsens Hænder. Det er ellers en tung Rolle, naar man vil redresser la sottise de l'auteur; især maae man give den Scene om Osten saaledes, at man seer, det skeer for at fordrive hans Herres mørke Lune, og især det om Tørklæderne, som en Pudseelighed, sagt for at forvinde sin Smerte over at miskiendes af sin Herre. De comiske Scener sagde i øvrigt Hr. L. meget godt. Hr. Preislers Kammerherre er en Mesterrolle, især Scenen med Hofraaden. I anden Act staaer et Sted, i hendes Selskab. i Steden for Deres, hvilket han herved ombedes at rette. Saaledes ønskede Anm. og, at Geheimeraaden, der ligeledes spiller sin Rolle mesterlig, ei vilde sige: han havde kastet een ud af Vinduet, hvilket han nok hverken kunde gjøre eller komme vel fra; men som det i Originalen hedder: skruppet ham af, revet ham ned. Hr. Elsberg er som Majoren sin ypperlige Forgiænger fuldkommen værdig; hans militaire Jovialitet er høist karakteristisk og moersom. Hr. Gielstrups Sadelmager hører blandt de Roller, der fornemmelig have befæstet Stykkets Bifald.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 14 og 15.

den 20 Aprill 1792.

But more then juſt, to other countries grown,
Muſt return baſe apoſtates to our own.
In ſtates let ſtrangers blindly be prefer'd
In ſtate of letters merit ſhould be heard.

Churchills Rosciad.

I ſit Motto til ſidſte Nummer anførte Anm. et Sted af Quinctilian, der tillagde Skuespillerne den Roes, at de ikke blot skaffe adskillige slette Skuespil Gehør, saa man endog seer det meer eengang med Fornøielse, hvad man ikke gad læst, men endog give de bedste Digteres Værker saa megen ny Tække, at det fornøier os uendelig meer at see end at læse dem. Den første Deel af denne Paastand haaber Anm. ved Foreſtillingen af 6 Retter (der, om ikke et slet, dog sikkert er et maadeligt Skuespil) tilstrækkelig er beviist, hvis det ellers efter det Bifald, hvormed Waltron, Schlensheim, Strelitzerne o. fl. d. ere optagne, endnu trængte til at beviſes; den anden halve Part havde han haabet at godtgiøre med Foreſtillingen af Emilia Galotti, dette den største tydske Digters ypperste Mesterstykke, der hos os gives til en Grad af Fuldkommenhed, som nu omstunder intet tydsk Theater kan gisre Paastand paa. Anm. vil her ikke engang tale om de tvende Theatre, hvor han har seet dette Sorgespil, Berlins og Schlesvigs; thi disse tvende bør ikke engang nævnes, naar der tales om Tydsklands Skuepladse; men selv ved de virkelig gode tydske Theatre, ved en Schrøders, Bondinis, ved Viens, og ved Mannheims vare

der

der allevegne langt betydeligere Mangler end hos os. "Saa utallige Gange, af saa forskiellige Skuespillere, jeg end har seet Emilia Galotti forestilt, siger Schink, har jeg endnu aldrig seet Prindsen, Marinelli, Appiani, Orsina og Conti givne med den hele Sandhed, og kun eengang i min Livstid seet Claudia, Emilia, og Orsina spilt rigtig."

Inderlig ønskede Anmælderen, at have havt denne sin gamle Ven og Medvandrer paa den dramaturgiske Bane ved sin Side i Aften, for at have den Glæde, at høre Tydsklands nu levende beste Dramaturg, i Danmark, gienkalde en meget stor Deel af den Klage, de tydske Skuespillere havde aftvunget ham, og at kunde lægge hans Vidnesbyrd i Vægtskaalen mod hine udanskes, der foredrage Tydsklands slette ste Fielebode for vor Skueplads, der, saa skiændig den er mishandlet, saameget den ogsaa har tabt, og er paa Veie til at tabe, dog har endnu Levninger nok af sin forrige Storhed tilbage, til ikke at vige, uden maaskee for Schrøders allene; og maaskee kun vige for denne, fordi den i sin Directeur eier en Kunstner, som af de nu Levende ingen kan opveie.

Anm. maae indskrænke sig til at nævne Forestillingerne af Chinafarerne og Landsbypigen, givne Tirsdagen den 20, og Fredagen den 23 Martii, samt de Entreer, der ledsagede s.r Retter og Landsbypigen, for desfør at naae hiin omtalte Forestilling af Lessings Mesterværk. De Roller, som Schink angav, som mislykkede overalt i Tydskland, vilde næsten alle her have særdeles fyldestgiort ham; thi just disse vare tillige med Odoardos, de, der fornemmelig udgiorde Forestillingens Værd. Hr. Rosings Marinelli Rolle er i Morgenpostens forrige Aargang nævnt, som et Konstværk, der var Lessings fuldkommen værdigt; og efter Anm. Følelse overgik Kunstneren i Aften sig selv deri. Vilde det lykkes at udtegne en fuldstændig og nøiagtig Caracteristik af hans Spil i denne Rolle, maatte

maatte dette blive den skiønneste Commentair over Lessings ypperlige Mesterværk; men om end Anm. ikke føler sig dygtig til at lade Digter og Kunstner vederfares al den Ret, de fortiente, om han endog maae beklage med Conti, at man ikke kan skildre med Dinene, vil han dog her meddeele saa meget, han kan; uagtet alt, hvad der er tabt, vil dog det overblevne blive et ligesaa interessant Studium for Kunstneren, som Emilies Portrait efter Contis Angivelse for Maleren.

Strax fra det allerførste af havde han den badinerende Tone, der forkyndte Favoriten, det persifflerende: O min Prinds! den lette Spot om Appianis Giftermaal, det bittre i: at jage Steengieder og afrette Murmeldyr; det haanlige med en vis Emilie; man kunde høre, at Favoriten gottede sig over, hans Uven giftede sig med Datteren af en Mand, der var i Unaade; og hvordan da denne Haan lidt efter lidt tog af, indtil det sidste faste, just hende; og med hvilken Opmærksomhed hans Øie her vogtede paa Prindsen, hvor ombyggelig han var for at læse i hans Sicel! Dersom De ogsaa vilde, sagde imidlertid Hr. Rosing neppe rigtig Men nu med saa god forstilt Nidkiærhed indtil det persifflerende: Rede dem! og især det om Varene fra anden Haand; hvor han atter saa godt gik over til den alvorlige Tone, og især lod det Ord Herre ypperlig lyde. I Scenen til Odoardos maae Anm. især giøre Kunstelskeren opmærksom paa den fiine Pli, i hans Abord til Claudia, og hans Haandkys, som han anbragde just i det Øieblik, han paa en vis Maade viser hende ud. Nu den forbindtlige Begyndelse med Appiani, og derpaa det Øiebliks bittre Vægt: "Jeg indseer min Forseelse, min utilgivelige Forseelse", som dog igien strax gaaer over til den lette Embedstone. Og nu igien det persifflerende: De skiemter — og derfor! Det er overalt en stor Idee, at tage denne hele Scene saa gandske i den spøgende Tone; thi i Spøg kan man baade sige og høre meget, som i en alvorligere Samtale ikke taaltes; nu det bittert persiflerende: Datteren her af Huset? det characteristiske Hmhm! disse 5 Replikker, som her følge oven paa hinanden, vare ubetalelig tørgende; og nu Voltronnens høirøstede Udfordring! Første Scene i tredie Act er atter et

Mester-

Mesterstykke ved den Maade, hvorpaa han — som man siger — gaaer ind og ud af Prindsen; og dreier ham efter Tykke for at faae hans Minde til det smukke Foretagende mod Emilie og Appiani. Her maae man især udtegne det bittre: man skulde vide det; og det haarde: og kan gaae. Jo nødvendigere han blev Prindsen, jo dristigere blev han. Og nu i Monologen det nidonde: hvo lærte dem saavel at kiende Aber; og nu i næste Scene det begierlige Spørgsmaal er han død? der viiste den bøpngierrige Riddings hele brændende Længsel, og hvor vigtig Grevens Død var ham; og især følgende Monolog. Noget af det, der især bovede mig i denne Forestilling var, at Marinelli i saa høi Grad viiste os Appianis Fiende, hvilket især er fornødent for at giøre denne Caracter menneskelig og sand. Hans Compliment til Emilie havde megen Galanterie, og den troeløse Styrke paa: Han har ladt sætte efter var ypperlig. At han holdt sig i en ærbødig Frastand, som opvartende Cavalier, hver Gang der var nogen hos Fyrsten, var uden Tvivl efter den sande Hofetiqvette, og overmaade kient, da han desuagtet aldrig tabte det, der foregik, af Syne. Følg os! det vil sige, følg os ikke, havde al Hofsnogens Persifflage, og nu hele Enden af denne Repl. i samme Tone, saavelsom det følgende om Moderen, der vilde gloe, og at være saa omtrent en Fyrstes Svigermoder; altsammen ledsaget med meget caracteristisk, og velanbragt Latter. Ogsaa denne Letsind er saa særdeles nødvendig til at vinde Marinellis Caracter. Han begyndte Scenen med Claudia med yderste Levemaade, sagde et ubetydeligt Mundhuggerie, saa let, nu med al den impoli Politesse, der viiste, hvor nor Vrus han satte paa sin Byrd og Titel: Marchese Marinelli. Nu kommer de herlige Gradationer, først den Bestyrtelse, da han horte Grevens Død, derpaa med venskabelig Veemod, og nu med en ærekiær Mands Vrede, og siden med den bydende Embedsmands Superioritet: De raser. Første Scene i fierde Act er blandt dem, hvor Marinelli viser sig — for at bruge Hamlets Udtryk — en Mester i at spille paa Prindsen. Hvor han begynder med at badinere, og nu da denne Tone ikke vil lykkes, Overgangen til: Hvilket, naadige Herre! og nu det kolde, som om det ikke i mindste Maade vedkom ham: "At Angelo derpaa", og da heller ei det vil lykkes, nu med den fornærmedes Styrke "Meget vel", og nu med stigende Varme, som

gaaer

gaaer indtil Haardhed, og hvor han endog tilsidst lader, som han glemmer sig selv: dette er ganske mesterligt, kun savnede Anm. i den sidste Replik ugierne Ordet umistelige; og nu atter Overgangen fra denne paatagne Heede til den ei mindre paatagne, og stedse stigende Kulde, som bedvarer, indtil Prindsen i næste Scene tiltrygler sig Fred, da Marin. atter bryder ud i forstilt Enthusiasme, og nu slutter denne Scene med saa opmuntrende god Lune. I Scenen med Orsina staaer Marinelli kiendelig i Skygge. Saameget han end snoer sig, saa utrættelig han er paa Luur efter at gribe den rette Tone med hende, er hendes Ideegang dog alt for excentrisk til, hans Beregning skulde kunde slaae ind; og denne hans evige forlegne Uvished er det, Kunstneren med sit Spil og sin Tone i denne Scene saa upperlig caractiserer. I femte Act faaer derimod Marinelli nyt Spillerum. Atter her giver han den første Scene med Bedinage; man seer, hvormeget det er ham om at giøre, at Prindsen skal see alt det forefaldne an, som Smaating. I Scenen med Odoardo er der egentlig kun Leilighed til Politesse; men da han kommer ind igien med Prindsen, hvordan han efter at have luret efter det beleilige Øieblik, paa Odoardos Opfordring nærmer sig, taler med den dybe Rørelse om Appianis Død, hverken med en Tone eller Mine lader sig mærke med, han forstaaer, eller føler Odoardos Bitterheder, med den skaansomme Medynk paastaaer Forældres og Datters Adskillelse; virkelig gior han alt dette saa kunstig, og saa heldig, at man vel kan begribe, han, medens Odoardo staaer fordybet i Tanker, kan ønske sig og Prindsen til Lykke med den gode Fremgang. Hans Forfærdelse i sidste Scene, hans Ansigt og Stilling, da han maae tage Dolken op, og da Fyrsten river den fra ham; kroner endelig denne Mesterrolle; men at beskrive det, ligger uden for Dramaturgens Sphære; der udkrævedes en Maler, der var det i sin Kunst, hvad Digter og Skuespiller have vidst sig i deres, for at give et fuldstændigt og rigtigt Begreb om denne Scene. Blinde Zeloter vilde i Fior giøre Anm. det til et Crimen læsæ, at han vovede at yttre nogle Tvivl med Mad. Preislers daværende Fordrag af Orsinas Rolle. Konstnerinden har — maaskee uden at tænke derpaa — paa det fuldkommeste retfærdiggiort Dramaturgen, ved det hun selv i Aar gav Orsina, som han havde ønsket, og tænkt sig den given; og den almindelige Stemme forenet med de competenteste Dommeres stadfæstede det, ved eenstemmig at erkiende, at hun spilte til en høi Grad fortreffelig. Hun havde i Aften ned-

stemt

stemt Orsinas vilde Hæftighed, lod Melancholien være Hovedtonen deri, og brugte kun det Vilde til Skatterinder, og ei at tale om, at denne Maade i alle Henseender er den rigtigere og interessantere, er det ogsaa den meest fordeelagtige for hendes huldе Organ, og hendes Physionomie. Strax hendes første Repliquer bleve høist interessante ved denne Behandling; med megen Bestemthed og Fynd sagde hun den philosophiske Replik om Ligegyldighed, og saare interessant det om Tingenes alvorlige Side; kun havde jeg heller hørt den følgende Apostrophe til Himlen med Langsomhed og Høitidelighed. Under Scenen med Prindsen gjorde hun en Bevægelse og et Greb med Haanden efter Lommen, hvor Dolken var, der vare fortræffelige; og hendes følgende: har jeg virkelig hørt det? sagde hun saare skiønt. Thi Grev Appiani er — ifald De ei veed det — meget godt accentuert. Jeg gad kysset den Diævel, og "har De ingen Deel dexi" ganske fortræffelig, som det hele Sted, hvor hun seer ham skiævt i Øinene; ligeledes det: taus! taus! overmaade godt. I følgende Scene sagde hun de tre Ord: jeg venter ham med en Beiydning, som bragte mig til at gyse. En Feil, som hun altid har begaaet, er, at hun i næste Scene siger: det ulykkelige Barn er gierne det eeneste; i Steden for: stedse det eeneste; som er noget gandske andet. Dolken paatvang hun ham gandske fortræffelig. For Resten af den sidste Replik i denne Scene har Mad. Seiler givet mig et Ideal, som Mad. Preisler ei opnaaede. Hr. Preisler giver ligeledes sin Prinds i det hele overmaade godt. Bel behagede hans Stilling, da Dækket gik op, ei Anm. saa gandske, da hans Been, som laae ud ved Siden af Skriverbordet, gjorde den hele Figur overmaade skiæv; men hans gode Diction udslettede snart dette ufordeelagtige Indtryk, som maaskee ei engang var bleven mærket, havde det ei været det første. Hans Scene med Conti var saare skiøn, og virkelig meget caracteristk, kun det Sted: Det andet Portrait kan De tage med sig igien — og bestille en sattedes uden Tvivl den foreskrevne og nødvendige Pause. Hans Monolog var derimod skiøn; men det i Scenen med Marinelli: er der da slet intet nyt", forekom mig ei mærkvert nok. Scenen med Camillo Rota gik meget vel. En meget skiøn Scene af Prindsen var den med Odoardo i sidste Act, kun er det Diekast til Marinelli, naar han siger: hvor mange ønskede jeg ei denne stolte Beskeden-

heed,

denhed, aabenbar uriatiat; Prindsen trænger for meget til Marinelli i det Øieblik til at turde giøre ham en saa — haard Kiendt fortient Bebrebelse. Hr. Frydendahl Conti. Anm. har alt forrige Gange erindret, at det er den bedste Conti, han har seet. Især synes mig, han begyndte den godt i den ærbødige Forstand, en Audients kræver. Derimod ønskede jeg, han under den lange Repl. mere havde Øinene paa Maleriet end paa Prindsen, indtil mod Slutningen; heller ei havde nok hans: Jeg skulde snart frygte den Niskierhed, Prindsen i følgende Replik taler om; man burde her paa hans alvorlige og langsomme Tone kunde høre, at han i saa Tilfælde ei skiottede om Belønning. Odoardo Hr. Schwartz. En sand Mesterrolle af denne ypperlige Kunstner; Strax hans hele Udvortes er saa gandske den gamle ubøielige Soldats, der er bestig, men uden at støie. Saare got uden at lade sin Misforneielse for kiendelig udbryde, hørte han Claudias Fortælling, at Prindsen har seet Emilie, og især siger han sin sidste Replik overmaade vel, hvor man hører, hvormeget det koster ham, at holde sin Vrede tilbage. Han kom meget got ind paa Dosalo, man saae, han havde hastet. Meget energisk giorde han og det Sted, hvor han slog sin Kiole til Side, og søgte efter sin Kaarde. Fleks Blik og Greb til Lommen i det, han kaldte Orsina sin Velgiørerinde, vilde jeg vel have anbefalet Hr. Schwartz. Hans Monolog skatterede han overmaade got. Saaledes sagde han ogsaa: "hun skal ei mere til Guastalla" meget caracteristisk, og jeg siger dem jo, at Greven er død, ifald de endnu ei veed det; med en skion Skattering. Hans næste Monolog var især een af hans skionneste; den opstigende, og siden høiere blussende Vrede, og nu Forandringen i Tone og Stilling ved: Men see nu var overmaade skion. Hans: Nu min Herre! til Marinelli, var den gamle Krigers. Derimod var hans: Nei virkelig! skulde det ei? mig for ironisk. Det er tilforn bleven anmærket i Anledning af en anden blandt vore ypperste Skuespillere, at man i Sorgespillets rørende Roller og Scener vel maae vogte sig for at give sin Spot den høiere Comedies Anstrøg i saa høi en Grad; saa got, som han sagde det: særdeles forvaret, havde Anm. dog ønsket, at han efter sin store Forgiengers Exempel var traadt tæt ind paa Siden af Gonzaga, i det han greb efter Dolken. Scenen havde derved faaet mere Kraft og Sammenhæng. Begyndelsen af neste Monolog var atter særdeles skion; han afbrød sig saa godt, og saa vildt om efter den, der loe. Hr. Elsberg Appiani, spiller i Anmælderens

derens Tanker denne Rolle meget brav, hans raske Tone stikker især meget godt af mod Marinellis Politesse; det er den aabne frie Mand. Det eneste Anm. skulde kunde anmærke imod ham, er den lidt for haandfaste Slutning paa denne Scene. Det er mere en haanlig Fortrolighed, at han tager Marinelli i Haanden, end det er Forsøt at slæbe ham med sig; og om der endog staaer, at Marinelli slider sig løs, betyder det dog blot, at han river Haanden til sig igien; men ingenlunde, at de trækkes derom. Hr. Ibsen, som var Pirro, maae Anm. erindre, at han forstaaer en Replik urigtig. Han siger nemlig: der kommer ogsaa et Par Fremmede fra Sabionetta; dette tilsatte ogsaa, gav Lingen en gandske modsat Meening; thi det synes da, som de var med i Vognen; da Pirro tvertimod siger: der er ei flere i Vognen, da de toge Vidner fra Sabionetta.

I dramaturgiske Samlingers femte Hæfte, yttrede Anm. i Anledning af den berlinske Forestilling det Ønske, at kunde udvikle sine Tanker om Emilies Caracter, da de uden Tvivl kiendelig afvige fra den fortiente og tænkende Konstnerindes, i hvis Hænder denne Rolle er. Han troer nu ikke, at kunde lade denne Leilighed gaae forbi, uagtet han maae erkiende, at hun denne Aften kom hans Meening nærmere, end nogentid før, at hun især i femte Act, og i Scenen med Appiani i Haanden havde skionne herlige Steder. Emilie er en ung naiv 16 Aars Pige, en Halvsøster til samme Digters Recha, een af det Slags, som Lessing saa gierne skildrede. Hidtil har hun stedse vandret paa Roser, her møder hun de første Ulykker, hvorledes maae disse virke paa hende? Hertil maae vi føie, at hun er Italienerinde, og Religionsværmerinde, hvorledes vil dette end videre bestemme Caracteren? — Hun har været i Kirken, er der bleven tiltalt af Prindsen, hvis første Hylding til Grimaldis alt havde giort et Indtryk paa hende, som denne værmerske Siel ei kan tilgive sig, er siden bleven efterfulgt af ham, og flygter bid, saa forvirret, saa forvildet, at hun ei engang veed, om han har fulgt hende ligehiem eller ei; hun styrter altsaa ind, aandeløs, ude af sig selv; hendes Øine løbe vilde om, alle hendes Lemmer zittre; hendes første Repliker ile ud Slag i Slag, uden at hun selv ret veed, hvad hun siger, da hun endnu bestandig seer sig ængstelig og vild om; det første, hun nogenlunde kommer til sig selv igien, er ved det Suk, hvormed hun styrter sig i Claudias Arme, da hun mindes,

at

at Fyrstens Forseelse havde giort hende til sin Medskyldige. Alting maae her være syrigt, og sværmerisk; saaledes med andægtigt Sværmerie, med foldede Hænder, og det takkende Øie mod Himlen: saa dybt lod Maaden. Og nu den lange Replik frem for alting udstrømmende, og niere skatteret ved den levende Følelse mange Tonebøininger, nu med Raisonnementets vægtfulde Accenter. Dette kræver især det, som hun har saa ondt ved at komme udaf: Navnet — ikke af en Helgen — men Navnet — bliv ei vreed, min Moder — af deres Datter. Denne Forlegenhed kræver mange og meget fiine Toneafvexlinger; men tillige et meget let og hurtigt Foredrag. Ikke mindre den Replik: "Ja gjær" især maae det, jeg troede jeg skulde sunket slippe Emilia ud af Mund og Hjerte; det røber hende alt for meget til at siges med Forsættets Eftertryk. Nu tager hendes Skræk alt mere og mere af, hendes Tone bliver friere, mindre fremskyndet af Angest og Forvirring, men beholder sin naturlige Lethed. Forneminelig maae Nuancen ved det Sted: Det var den eeneste Betragtning være mærkelig, men dog let. Og nu maae denne Angest lidt efter lidt gaae over til Ømhed imod Appianis Komme. Thi vel synes Emilia saameget om Prindsen, at hun gior sig det selv til en Brøde; men hun holder dersuagtet af Appiani, som sin Brudgom; Erkiendtlighed, Pligt — thi Emilia er af de sieldne Fruentimmer, som troe paa begge Deele — hæfter hende til ham; efter at hendes beklemte Bryst har skaffet sig Luft i det foreskrevne dybe Suk, tager hendes Naivete Overhaand. I Scenen med Appiani kan jeg ei give Jomfr. Astrup noget skiønnere Mønster, end om jeg kunde skildre hende, som hun var. Ynde og Ømhed kan ei beskrives, og Overgange har Scenen ei mange af, naar jeg undtager den mørksværmerske Tone, som begynder ved: "Jeg kunde blive disse Juveler fiendsk" udbreder sig over næste Replik, viger for en paatagen Munterhed efter Claudias, og kommer tilbage med en langsom Vægt efter Appianis; og nu igien Overgangene til let Munterhed, som maaskee derved bliver saa meget stærkere, da den er fremdreven, om end et fremkunstlet. Scenen i tredie Act har deri nogen Ligbed med den i anden, at hun ogsaa her kommer aandeløs og angest; men her er hun ei mere bange for Forfølgelse, her er heller ei nogen Selvbevidsthed, der skatterer hendes Forlegenhed. Hendes Perioder ere korte, da Løbet har betaget hende Veiret, men de

ille

itle hurtig efter hinanden. Ogsaa er nok hendes Studsen, naar hun seer Marinelli, et Tegn til, hun ei troer Freden; hun kiender ham for Appianis Fiende, hun kiender ham for Prindsens Yndling; derfor vil hun bort igien; derfor bliver hun saa angst, da hun hører, Prindsen er der, at hun er paa hans Lyksalot, at han snart kommer. Derfor det ængstelige, hvilken Hændelse? som slipper hende af Munden. Derfor den hoerste Forlegenhed, og det Knæfald under Scenen med Prindsen; den ahner hende alt, den skrækkelige Hemmelighed, hun siden læser i sin Moders Øine; derfor den Uvillie til at efterfølge ham! — Og nu i tiende Act, hvor hun kommer ud med den fattede Fortvivlelse; hendes Stemme er langsom og dæmpet, men dyb og bitter; ingen Declamation, det roligste Foredrag; kun det Øiebliks mere Fyrighed: saa er det sandt! men nu igien med Fasthed og Styrke: Jo før jo heller og nu med stærkere Bitterhed de tre følgende Repliker; og nu med andægtig sværmerisk Fynd: dette Liv er alt, og rask og med Styrke: "saa kan Haarsnaalen", og den lange Replik med andægtigt Sværmerie; hendes Tone blive klarere og mere levende, men beholder sin Vægt; de to følgende Repliker med Ild; og nu de tvende om Rosen, med langsom tærende Bitterhed. Jemfr. Aftrup vil selv kunde domme, hvor jeg har abstrahert denne Rolles Ideal fra hende, og hvor vi afvige; hun prøve mine Ideer; den virkelige, tænkende og beskedne Kunstner er Kunstdommerens competenteste Overdommer.

Tirsdagen den 27 Martii. Aglae Operette i een Act, og Semiramis.

Onsdagen den 28 Martii. Chinafarerne Syngespil i to Acter med Divertissement, til Fordeel for Dister og Componist. Hvoraf det kan komme sig, at disse tvende faae den fierde Aften, i Stedet for den tredie, som ellers eengang er fastsat til Forfatter Benefice, og at de kun faae een Aften samlede, da andre have faaet hver sin, drister Anm. sig ei til at afgiøre Skulde Directionen virkelig holde det for en Brøde, at der var Menneskesands i en Opera?

Torsdagen den 29 Martii. Menneskehad og Anger. Saa ofte er nu dette Stykke givet, og endnu bestandig finder Anm. ny Fornøielse i at see det, og nyt Studium for sig som Dramaturg. Han har een af de forrige Gange anmærket, at det, der giør saa megen Virkning i Mad. Rosings Eulalia, er mere den Maie, Eulalia giør sig

for

lar at være Herre over sin Smerte, end Smertens eget Udbrud. Saaledes den til Fortvivlelse arændsende Styrke, hvormed hun siger: Jeg er dette Creatur. Saaledes ogsaa hendes store Scene i femte Act, som rører just ved det, man hører Eulalia stræber at tale roelig, for ei at paadrage sig Mistanken om, at vilde tilgræde sig hans Tilgivelse; Taare overraske hende, men hun kiæmper imod dem. Endnu et mærkeligt skiønt Sted er, hvor Følelsen af hendes forrige Lyksalighed kommer over hende ved Synet af Smykket, og nu Overgangen til den energiske Selvbebreidelse. Upperlig er den dæmpede Forundring, hun viser, da han sønderriver hendes Bekiendelse; hun beundrer ham, men det er for meget i hans Caracter til, hun skulde stuose meget derover. Hr. Rosings Meinau er der ogsaa i forrige Blade sagt saa meget om, og der var dog stedse saa meget at tilføie om simple huuslige Sandhed i hans Adfærd i Scenen med Horst, f. Ex. den Maade, hvorpaa han vender sig mod ham, og træder til ham, i det denne siger: han kan giøre hans Lykke. Et andet overmaade skiønt Sted er, hvor hans Haand saa ufortøvet udstrækker sig efter Smykket, inden hun endnu rækker ham det, saasnart hun siger: dets Syn vilde giøre hende grændseløse Bebreidelser. Gandske fortræffelig var ogsaa Hr. Eisberg; især var han saa saare skiøn i den leende Scene med Bittermann, hvor han vilde give denne et godt Raad; saa upperlig han end fra Begyndelsen af har spilt denne Rolle, har han dog aldrig fornøiet Anm. saa meget, som denne Aften. Et Mesterstykke af Simpelhed og Sandhed var ogsaa Hr. Knudsens, Frants; og især Scenen med Grevinden, og Horst; og de med Meinau: ligeledes sagde han sin Scene med Lotte meget godt. Om Jomfr. Kragh i Lottes Rolle er saa gandske paa sit Sted, tør Anm. ei afgiøre; i det mindste behagede Mad. Schall ham uendelig mere i denne Rolle; men at hun ei er paa sit Sted, naar hun i samme Act, hvor hun har været inde, og i samme Dragt sætter sig til Skue foran i Actricelogen, kan han dog ei andet end sige hende. Ogsaa maae han advare hende, at hun ei vel kan forsvare den stærke Accent, hun lægger paa: at dumpe ned af Lusten, med mindre hun kunde give Exempler paa Folk, der dumpede op af den.

Fredagen den 30 Martii. Syngespgen Operette i en Act, med Musik af Champein; Balletten Semiramis.

Blandt

Blandt de Forsætter, der ere blevne tilintetgjorte ved deres Udsættelse, hører ogsaa det, Anm. engang udlod sig med, at vilde give et detailleret Udtog af denne Ballet. Baade fortiente Semiramis Stuarts Spil virkelig en nøiagtig Anskuelse, ogsaa fyldte Anm. sig den selv, for paa denne Maade at kunde retfærdiggiøre de Tvivl, han havde yttret mod dette Æmnes, og især den sidste Scenes Bequemhed til at fremstilles for vore Øine. Dobbelt beklager han nu, at han den Gang saalænge opsatte det, indtil det ved Jomfr. Stuarts Sygdom tilintetgjordes; derved sættes han nu udaf Stand til at sammenholde Dandsens Dumenil, og dens Gaussin i deres Behandling af denne Rolle; et Foretagende der ei kunde andet end være høist lærerigt og interessant for den grandskende Kunstelsker, som holdt deres forskiellige Maneer imod hinanden, uden derfor at foretage nogen Sammenligning i Hensende til deres Værd, hvoraf man tilsidst ei vilde lære andet, end at Mad. Biern ei var Jomfrue Stuart, og Jomfr. Stuart ei Mad. Biern. At denne sidste tager Rollen paa en meget mere qvindelig Maade, at hun opvækker mere Medlidenhed, og mindre mork Rædsel, at hun, kort sagt, med megen Smag og Held følger den Vei, Naturen har betegnet for hende; og at ei blot den almindelige Dom, men og competente Kienderes Stemme sætter denne Rolle høit iblant hendes tragiske Partier, er alt, hvad Anm. efter denne eene Forestilling deraf — den eneste, han har havt Leilighed at bivaane, — seer sig i Stand til at sige.

Tirsdagen den 10 April. Vennen af Huset og Semiram s.

Torsdagen den 12 April. Strelitzerne. Anmælderen har strax fra dette Stykkes første Forestillinger af yttret sit Mishag, saavel med de fortegnede Caracterer, som med det sære Sprog, og den sære Philosophie heri. Nogle lykkelige Situationer, og et Par Rollers mesterlige Udførelse vare det, hvorved Stykket fra Begyndelsen af, vandt Bifald, og dette Bifald har det da og bestandig siden vedligeholdt, uagtet det skionne Foraarsveir i Aften havde kiølt det ved det sædvanlige, og ventede Tilløb. Paa det første Sted mellem dette Skuespils Forskiønnere har Anm. fra allerførst af sat Mad. Rosing, som Ossakova, og hun var sig værdig i Aften. Hun udtrykker den ædle Kone, som har det tilfælles med Mændene, at hendes Øine ofte er tørre, naar hendes

Hierte

Hierte bløder, med den allerhøieste Grad af Simpelhed og Sandhed. Saaledes strax i Skenen med Soukanin hendes: "Stille! stille!" hendes milde til Ivanof: "Jeg troer, Gamle." Og hvordan hun nu saaledes synker hen under Ivanofs Fortælling, at man kan see, de Scener, han beskriver, male sig for hendes Indbildning, saa hun bryder ud i det ufrievillige Udraab. Og nu under de følgende Repliker den moderlige rørte Tone! man kan her sige om Kunstnerinden og Digteren, som det gamle Indfald hedder om Virgil og Cunius; thi sikkerlig ere disse Repliker ligesaa usle fra Babos Haand, som de ere skiøre fra hendes. I hendes følgende Scene med Fedor, har Ossakovas høie Siel Anledning til at yttre sig, som i det Skionne: "Jeg havde intet at takke for, men meget, meget" med saa megen Styrke og Raskhed; og især den skiøre Opmuntring: føler du Mod, og ædel Stolthed. Den Blanding af Ærbødighed for Fyrsten, og Kiækhed mod Despoten, der udmærker hende i Scenen med Czar Peter, er ubeskrivelig skiøn. Den roelige og taste Tone paa: Deres Majestæt har sat og især det sidste: men hisset vil; den Kiækhed, hvormed hun siger ham det i Øinene om Livsstraffen for smaa Forbrydelser; den simple Vægt paa: og Ormen krympede sig. Og nu da ved Tanken om hendes Fedor, hendes Kiækhed gaaer pludselig over til moderlig Ømhed; — Anm. kan ei overtale sig til at ansee Maria Ossakova for den første blandt Mad. Rosings Roller, men at han aldrig har seet Mage til denne Scene, og aldrig venter at see den, kan han ei nægte. Om hendes Scene med Soukanin er i Morgenpostens forrige Aargang sagt det meeste og vigtigste, saavelsom om Scenen med Fedor og Czaren, hvor blandt andet hendes uartikulerede Klagetone, og hendes veemodige: "Jeg arme Kone — ei Moder, og hendes ei mig Forladte har den simpleste og sandeste Pathos. Saare skiøn var Scenen med Ivanof hendes fravendte Stilling, og bortvisende Gebærde under: Jeg kan ei hade, ei forbande dig. — Ved Siden af hendes Ossakova har Anm. de forrige Gange sat hendes Mands Peter Czar; men han maae aabenhiertet tilstaae, at han denne Aften ingenlunde kan indromme den saa høit et Sted. Efter Anm. Meening var han saavel i de raisonnerende, som i de hæftige Steder meget otte alt for declamatorisk. Vel kan man ei nægte, at Peter fra Babos Haand er en sælsom Blanding af en tydsk Professor,

og

og en russisk Matros, men Kunstneren har de foregaaende Gange med meget Held omstebt denne Blanding til en rask og ædel Naturens Søn. Just den Scene, hvori Anm. de forrige Gange meest har beundret Hr. Rosing, var den, hvor han var mindst fornøiet med ham i Aften, den med Ossakova; saaledes var strax: hvorfor ingen Russer! kam for hæftigt, men endnu mere hans: Kone! din Retfærdighed; heller ei kunde Anm. godt lide den stærke Ironie paa de følgende Repliker; alt dette forekom ham at afvige for langt fra det høiere Skuespils Tone. Skion var derimod Pausen før det Sted: Hvi bliver her pludselig. Ogsaa i Scenen med Ivanof var hverken: tal eller gaae! eller de følgende Repliker, der vare baanlige i Steden for kolde, efter mit Sind. Ogsaa vilde den lange Replik til Strelitzerne ei behage mig; her, syntes mig, Czaren søgte for meget declamatorisk Eftertryk. Overmaade skion var derimod den første Deel af Scenen med Fedor; den blev sagt med ædel simpel Superioritet, blandt andet fik Ordet: Gud! en skion og høist energisk Vægt. Med den følgende lange Replik var derimod Anm. ikke tilfreds, den vilde hverken behage hans Sandser eller hans Hierte. Hr. Knudsens Ivanof blev naturligere, og simplere sagt, end de forrige Gange, men om altid Oldingen vedligeholdt saa rigtig, er et andet Spørgsmaal. Ogsaa siges nok i Scenen med Czaren de Repliker til Ministeren for haardt. Urigtig declamerede han det Sted: For dette Pant opoffrer jeg jer mine Brødre; i øvrigt interesserede, og rørte han meget. Saare skion var Hr. Elsberg, som Generalen, den raske sande Soldat. Anm. kunde ei see ham, uden at erindre Peter Czars værdigste Yndling Le Fort, hvis sande Forest-Ung Hr. Elsberg synes at være Ilde var det, han i nætsidste Scene sagde: at Czaren viiste sig ligesaa gierne nærved for Venner, som for Fiender. Hr. Saabyes Fedor vilde i Aften ei ret behage Anmælderen; især kunde han paa ingen Maade forklare sig Gradationerne og Overgangene i Caracteren, blandt andet i Scenen med Soukanin og Strelitzerne i anden Act. Hr. Kehnes Soukanin syntes noget nedstemt i Aften, men er dog ei lykkelig. — Til Slutning en Entree.

Fredagen den 13 April. Grovsmeden Operette af Overani, med Musik af Philidor; Balletten Unyttige Hexerie.

Man-

Mandagen den 16 April Bagtalelsens Skole, Comedie i 5 Acter af Sheridan, med en Entree.

Dette Stykke er saa ofte og saa udførlig omtalt i disse Anm., at derom intet er at tilføie, uden at vi i Aften uformodentlig fik en nye Carelas i Hr. Bech, hvis Tienstvillighed i dette uventede Tilfælde fortiener Publici og Direct. Tak.

Tirsdagen den 17de, Ninette. "Jeg har altid været af den Mening, siger Forf. af Brevene fra en gammel Skuespiller til sin Søn, at Bondepigen ved Hoffet aldrig var bleven fordømt til at spilles i den overgivenste Slags Karacter, og at sidste Act aldrig var blevet saa overdreven, naar Fader Ekhof havde været tilstede ved en Opførsning deraf, og spurgt: snakker Fyrsten over sig, naar han siger, dette Bondepars simple og ukonstlede Væsen skulde stikke af mod Hoffets stive Tvang? Eller er dette ikke en Advarsel til Ninette og Lucas, ei at børe sig ad, som Colombine og Pierrot i et Italiensk Intermezza" Men Forf. af disse Skuespillerbreve var, som velbekiendt er, en underlig, en grov Karl, der vilde, at alle Skuespil fra det heroiske Sorgespil af indtil den comiske Operette, skulde være Naturens Afbildning, og Sædernes Skole; der allerede 1779, og 1782 sandt adskilligt at ønske, og klage over ved vor Skueplads; lad ham for alting ei mælde sig nu! — Dog maae Anm. erindre imod denne Forf., at dersom Fyrsten ikke vilde have Ninette og Lucas til Nar ved sit Hof, som han efter hin Replik ei vil, kunde han nok have ladet denne sidste klæde lidt mindre i Carricatur.

Fyrster er ei det Fag, hvori Anm. helst seer Hr. Saabye: han mangler en vis simpel ukunstlet Værdighed til dem, og — hvad der endnu er det værste, han synes at vide, han mangler det, og at vilde erstatte denne Mangel ved noget spændt, der slet ikke klæder til hans sædvanlige Tække. I Jomfrue Northorps Grevinde Emilie, savnede Anm. Grevindens Anstand, og den fortørnede Elskerindes Jalousie; overalt savnede han i Aften meget af det, der i Aarene 78 og 79 havde giort ham dette Stykke interessent, og fornemmelig — tilstaaer han — han savnede Walters Sang.

Til dette Syngespil blev givet en ser'eur, og en Demicaracter Entree, hvori Hr Bournonville, Dandser ved Theatret i Stockholm, viiste sig. Anm. har meer end engang erkiendt sin Uskyndighed i den egentlige Dands, saa-

saasnarti den ikke er mimisk; han bar altsaa især i Hensseende til den første Entree aldeles ingen egen Stemme, som Konstdommer, kun som et Medlem af Publico stemmer han den almindelige Beundring; han ønsker sig med Dorat ved en lige Leilighed Apelis Aand og Pensel, og udbryder med ham:

Qve tu melanges bien
La force avec la grace, & l'aisance, & l'adresse,
Tu sais avec tant d'art entremeler tes pas,
Qve l'oeil ne peut les suivre, & ne les confond pas,
Le Papillon s'envole avec moins de viteſſe,
Et pese moins, qve toi, sur les fleurs, qu'il careſſe.

Om det skionne, sikkre, runde, lette, blode i alle hans Bevægelser, tør Anm. ei indlade sig videre; men kun tilføie, at der herskede saa megen Energie og saa meget Udtryk deri, at Anm. inderlig havde ønsket, at see denne upaatvivlelig store Konstner i en Rolle af dette Slags.

Madam Biorn, som i denne Entree var hans Dandserinde, giorde efter den almindelige Dom vor Skueplads sand Ære ved Bournonvilles Side; den offentlige Stemme takkede hende lydelig derfor, og syntes at sætte en Stolthed i at viise, at den hverken var ligegyldig for Fremmedes Fortieneſter, eller uskiønsom mod Landsmænds.

Hans Demicaracter Entree horte til det samme nydelige pastorale Slags, hvori Hr. Dahléns nydelige Entreer ere. En liden høist simpel Fabel er Grundlægget deri. En Hyrde (Hr. Bournonville) er forelsket i en Hyrdinde (Jfr. Jensen), han bringer hende adskillige smaa Foræringer, en Blomsterkast, en Guirlande. en Krands; disse synes at være hende meget kiære, indtil hun faaer dem, men neppe har hun dem, før hun med Haanhed kaster dem bort. Hyrden mærker dette hendes Sindelag, og for at bringe hende derfra, anstiller sig kold og ligegyldig, hvilket Kunstgreb lykkes. Disse Scener udførte Hr. Bournonville med en Naivete, en Ynde, og en Sandhed, som meer end eengang gienkaldte mig Frankerigs Vestris, som jeg netop i en lignende Scene har seet. Jfr. Jensen gav sin saare qvindelige Rolle overmaade nydelig; blandt andet lykkedes det kolde og ligegyldige, naar hun havde kastet hans Foræring fra sig, hende gandske fortreffelig.

Hr. Dahlén, som erkiender Bournonville for sin Lærer, giorde sig hældig Umage for at giøre ham Ære; og den heele Aften herte unægtelig blandt Terpsichores Skionne Hoitider paa vor Skueplads.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 16.

den 27 Aprill 1792.

Der wahre Virtuose glaubt es nicht einmal, daß wir seine Vollkommenheit einsehen, und empfinden, wenn wir auch noch so viel Geschrei davon machen, ihn er nicht merkt, daß wir auch Augen und Gefühl für seine Schwäche haben. Er spottet bei sich über jede uneingeschränkte Bewunderung, und nur das Lob desjenigen kizzelt ihn, von dem er weis, daß er auch das Herz hat, ihn zu tadeln.

Lessings hamb. Dramat.

Enhver, som læser dette Motto, vil uden Tvivl deraf giøre sig Formodning, at det Critik, som derved forberedes, ei vil være den meest smiggrende for vore Skuespillere; og desværre — saa er det; saa meget godt og roesværdigt, der var at sige om Forestillingerne af 6 Retter, af Emilie Galotti, af Menneskehad og Anger, ja selv af Strelitzerne, saa lidet heldig var Opførelsen af det ulykkelige Ægteskab ved Delicatesse, eller Fortsættelsen af Ringen. Ligesaa aabenhiertig, som Ann. erkiendte vore Skuespilleres Fortrin for deres tydske Kunstbrødre i hine Stykker, ligesaa oprigtig maae han tilstaae, hvor saare dybt de i dette Stykke sank under den hamborgske Forestilling deraf, som han for 3 Aar siden havde den Lykke at see. Man har bebreidet ham, at han ei var skaansom mod dem, der mishagede ham; men det kan han i Følge de i Mottoet angivne Lessingske Grundsætninger heller ei være; tillige kan en saadan Critik tiene til en Prøvesteen, hvor mange sande Virtuoser, vort Theater har.

Uden Partiiskhed for sin Ven Schrøder, troer Ann. at kunde erkiende dette Lystspil for den beste og

fineste

fineſte ſande Comoedie, Tydſkland har at fremviſe; og vil man tilfuldé kiende og beundre Schrøders Kunſt, da ſammenligne man den med Farghars Sir Harry Vildair, Fortſættelſen af *the Conſtant Couple*, hvoraf den tydſke Digter tog Æmnet til ſin første Ring; dersom at ſkabe efter den almindelige Definition er, at frembringe noget af en ubeqvem Materie, da vil man ei kunde nægte Schrøder den Berømmelſe, at have aflagt her et ſtort Beviis paa ſit ſkabende Genie. Iſær har han af den gemene, lumpne Coqvette Ladi Lurevell ſkabt den elſkværdige, intereſſante Majorinde Selting, der vel ei er aldeles uſmittet af den ſtore Verdens Daarligheder, og derved giør en fortreffelig Mand høiſt ulykkelig, men dog endnu maae være en Engel mod vore ſædvanlige Modedamer; ſiden Klingsberg ſelv giver hende det Vidnesbyrd, ja endog tør vædde paa, at hun, hvis hun havde et Barn, vilde hænge ved det, og foretrække dets Selſkab for alt andet i Verden, en Skrøbelighed, ſom ingen vil kunde beſkylde diſſe for. Anm. vil begynde med denne Rolle, da den og Seltings mellem Hovedrollerne var de, der gik bedſt. Mad. Preisler ſpilte den, og var deri over ſin hamborgſke Kunſtføſter, at hun mere lod os ſee den Baronne de Schønhelm, ſom vi i det første Stykke havde lært at kiende; ogſaa gav den danſke Kunſtnerinde Rollen i det Hele med megen Tække og Sandhed. Saaledes ſtrax hendes første ſtudſende: God Morgen, Hr. Major! kun foreſkom det mig, hun nogle Gange for haſtig gik over til den muntre Tone; ſaaledes troer jeg neppe, at det Smiil, ſom ſkal ledſage den Replik: "Vær De ubekymret" kan være den virkelige, men nok den fremkunſtlede gode Lunes; derimod var hendes: "fordi hun er 68 Aar" ſkiønt; ſyvende Scene begyndte hun nok ei i den Tone, ſom kunde foranledige Carolines Spørgsmaal, hvad hun fattedes? Derimod var hendes ſidſte Repliker f. Ex. De gad nok været Grevinde; og den allerſidſte Replik ſaare tækkelige. Ligeledes

ledes læste hun i følgende Scene Carolines Brev fra Klingsberg ganske fortræffelig, og spurgde, hvem Seiervinderen var? saare Schønhelmsk. I første Scene i tredie Act maae Anm. derimod ærlig tilstaae Mad. Schrøder var ham kierere; der var saa megen indelukt, indædt Smerte i hendes Fordrag, og særdeles var hendes Opregnelse af Seltings Delicatesser (som virkelig Mad. Preisler behandlede lidt vel skiødesløs —) i hendes Mund et Mesterstykke af fiin og energisk Diction. Ligeledes var hendes: "Og for saa indelicat, holder den delicate Hr. Major mig" mere Udbrud af hendes Hierte. Saaledes sagde hun ogsaa sin sidste Replik med en Haardhed og Høihed, som baade maatte betage Klingsberg Lysten til at fortsætte en Scene, der incommoderede hende, og der desuden maatte overtyde ham, at han ei var i hendes Naade, som han troede. Overalt var der meget mere Alvor og Energie i hendes Behandling af denne Scene. Ganske fortreflig giorde derimod Mad. Preisler Scenen med Klingsberg og Selting. Særdeles var hendes lange Replik skiøn og rørende, saalænge den henvendte sig til Selting; det sidste deraf, som blev sagt til Klingsberg, var derimod for let, og havde langt fra ei det Høitidelige, den Sandhed, den inderlige Oprigtighed, som Majoren siden taler om, og som gior ham saa rasende. Derimod sagde hun det Sted: August! lad os være lykkelige! saare henrivende og sødt. Saare skiøn var ogsaa hendes Scene med Majoren i fierde Act. Overhovedet — havde alle i dette Stykke spilt, som hun, og maaskee to eller tre til, den kiøbenhavnske Forestilling var ei vippet saa høit i Veiret, som den virkelig giorde. Men af den anden halve Deel af Ladi Curevells Caracter, som Schrøder ei kunde bruge til sin interessante Majorinde, har han skabt en Mesterrolle i det høiere Comiske, Frue von Holm, en dydig Diævelinde, der troer, der ingen Lag ligger paa de andre 9 Bud, naar en Dame kun holder det siette; bagtalersk, falsk, spillesyg, begavet med den store Vers

dens

dens Politur, men uden virkelig Forstands og Hiertes Cultur; en aldeles nye Caracter, som, uagtet Schrøder nok egentlig har taget den ud af det vienske Noblesse, unægtelig vil findes allevegne, hvor der findes ligesaadanne Forhudlings-Anstalter, Assembleer, Spilleselskaber, o. s. v. for det smukke Kiøn. Denne Rolle var — den alvidende Direction maae vide, af hvad Aarsag — kommen i Mad. Schalls Hænder; og naar Anm. ei desmeere positiv havde vidst det, vilde det have været ham umueligt, at gienkiende, at det var den samme Rolle, der i Hamborg spilt af Mad. Gensicke var ham næst Klingsbergs den interessanteste i Stykket. Endnu erindrer han sig med inderlig Glæde, hvordan denne Kunstnerinde i Scenen med Birck lokkede for ham, og hele Veien forberedede det forehavende Pengelaan; hendes nydelige Scene med Klingsberg, den Fiinhed, den Dame-Anstand og Tone, hvormed hun bagtalte. Der være imidlertid langt fra Anm. at vilde sige Mad. Schall noget Ubehageligt, fordi hun her var kommen paa en ganske urigtig Hylde; denne Rolle er meget for langt fra dem, hun har opoffret sig, til man uden Ubillighed kunde fordre, den skulde lykkes for hende; og blot hendes Soubrette Udtale af Ordene burde have befriet hende fra den. Var der maaskee ingen anden til denne Rolle, naar de, der havde spilt i den første Ring, skulde beholde Deres? Maaskee! — men deels veed Anm. ei, om just denne Vedligeholdelse er saa fornøden; deels finder han det underligt, om det imod hans Formodning saa skulde være, at da Mad. Schall ei ogsaa har beholdt sin Mariane, som i første Stykke var i hendes Hænder.

Hovedrollen i Stykket er Grev Klingsberg. Denne Rolle, som kiendelig har været Digterens Skiødebarn, og som har her rigelig udstyret med alle muelige Gaver, blev i Hamborg spilt af Schrøder selv, og om den finder Anm. i sine Papirer følgende Beretning; "kunde man kalde nogen Rolle denne mageløse Kunstners Mesterrolle, da vilde jeg foreslaae denne dertil,

fordi

fordi den afviger saa meget fra hans naturlige Væsen, og øvrige Tone Den Lethed, den Bonhommie, den Jovialitet, den Ton de monde, hvormed han spiller den, er aldeles ubetalelig." Naturligviis maatte en saadan Forestilling af denne Rolle gisre Anm. kræsen ved at see en Schrøders Eftermænd; men endog uden Sammenligning med denne vor Tids Garrik troer Anmælderen ei, at Hr. Schwartses Klingsberg vilde behaget ham. Man erkiender vist nok bestandig i denne Rolle den tænkende Kunstner, der taler med Indsigt og Forstand; men Greven — Greven fattes. Det lette, flygtige, og badinerende i Tonen, saavel, naar han siger Vittigheder, som især, naar han siger bittre og haarde Ting; den Legerete af Pli og Væsen, som udmærker den fødde Store, der fra sin Barndom af er opvoxen i den fine Verden, savnede Anm. aldeles hos Hr. Schwarts. Al den Persifflage, den Conversations Vittighed, hvoraf hele Rollen er fuld, og som nødvendig maae løbe saa let over Tungen, tabte uendelig ved det langsomme og vægtfulde Fordrag, hvormed det især anden Aften blev givet.

Blandt Stykkets lykkelige Roller har Anm. alt nævnt Major Selting, der blev givet af Hr. Rosing, som virkelig især i de sidste Scener af denne Rolle var langt over den flæbende, tudende Zuccarini, i hvis Hænder den var i Hamborg. Det tørre, mørke, tvungende, ligegyldige i de første Scener, f. Ex. Saa? Allerede? til Holm, blev særdeles vel sagt, ligesaa den skiønne Betydning paa: "vel endog saa kaldede Hiertens Venner. Med Hr. Rosings næste Monolog, især Slutningen, og den Replik: Besynderligt! var Anm. ikke saavel fornøiet; disse havde den simple kunstlede Tone, som Anm. aldrig kan vænne sig til. Derimod begyndte han saare skiønt Scenen med sin Kone; paanødt Klingsberg" havde maaskee formegen Vægt; det forekommer Anm., som om man i den Stemning og slige Samtaler siger de haardeste Ting saa flygtig som muligt, og overlader det til

den

den andens trufne Samvittighed at give dem Vægt. Saaledes vilde han ogsaa foreslaae at sige det: om den endog er nok saa interessant; et flygtigt Blik og den følgende Pause maatte commentere det, men Tonen ei udhæve det. Med en skiøn Forlegenhed, just, som den Mand, der elsker mod sin Villie, og som det koster, at gisre det, der kan krænke hans Herskerinde, skiøndt han føler, han er sin Ære det skyldig, siger Hr. Rosing denne Scenes sidste Replik. Anden Acts syvende Scene begynder han overmaade godt; især siger han det saare skiønt: Denne Nødvendighed indseer. Derimod vare hans sidste Undervisninger til Caroline mig for grove, Selting maae for alting ei gisres til nogen Huustyran. "Har De skadret hende" en fortreflig Accent; sigter det til nogen? kiækt og bestemt. "O! dersom de kunde det." Med megen Energie. De to første Repliker efter Klingsbergs Brev med saare megen indædt Forbittrelse; men den om den blødende Næse med uskiøn Hæftighed, og nu de følgende alt mere og mere i denne Tone, indtil "Der giver De atter" Virkelig! denne Tone er mig ubegribelig af en Kunstner, der kan tale saadan, som han i følgende Act med Majorinden, og i sidste. Det heele følgende af hiin Scene med Klingsberg er sandt og skiønt. Saaledes ogsaa tredie Acts niende Scene blandt andet de Ord: og maaskee endnu een! Men fornemmelig den følgende tiende; dog maae Anm. erindre, at han af en ovenanført Grund ønskede de Ord om Dommeren, der kunde blive Part, henkastede i en skiødesløs Tone, som om han virkelig selv ei tænkte noget ved det, han sagde. Saare skiøn er derimod hans følgende Repliker, især den betydende Vægt paa: "og jeg er deres Mand!" Og nu den følgende lange Replik, hvor hans Tone fik mere Ild og Liv, jo mere hans Hierte udgiød sig, og nu hans skiønne ubetalelige Stilling under hendes følgende Repl., man saae, han var gienneintrængt, henreven, paa Veie at kaste sig for hen-

des

des Fødder. Ikke saa vel var Anm. tilfreds med hans Stilling under Repliken til Klingsberg; Overgangen forekom ham ei der saa rigtig og passende; ogsaa var trods min Kones Forbud nok med alt for uskiøn Bitterhed. Men især var de tre Repliker efter den ubekiendtes Skriig, ei efter mit Sind; hvad maaden tilstædeværende Birk tænke, om den Tone, og den Støi? skulde Hr. Rosing ei kunde lægge ligesaamegen Rasenhed i et Par Ord, sagte hvidskede til Klingsberg? Denne Scene oprørte mig særdeles. Blant de mærkelig skiønne Sæder i fierde Act maae Anm. nævne hans: **Klingsberg! handl oprigtig!** der hørte man den samme Mand igien, som i det første Stykke sagde med den Sandhed: "**er det Dem om en ærlig Karls Lykke og Roelighed at giøre.**" Men nu kommer hans ypperste Scene, den med Majorinden. Her hørte man hele Veien igiennem Manden:

Saa stolt, som kun den Dydige kan være,
For punktlig, næsten sær i sit Begreb om Ære.

Saare skiønt sagde han det: **Mennesker, og især disse Mennesker**; men hans største Replik var den "**Jeg vil bevise**" Anm. siger, som Majorinden, dette Sielens inderlige Sprog hørte han sielden, eller aldrig før; denne Replik var virkelig en herlig Krands paa et skiønt Monument. Caroline von Selting, var Jomfr. Northorst, Naturens Datter, der i denne og slige Roller behager ved sin Simpelhed og Sandhed; intet erindrer os hos hende om Actricen, hvert Ord, alt synes at komme af hendes eget Hoved, og hendes eget Hierte. Maaskee burde hun have begyndt sin første Scene lidt mindre munter, da det Forehavende, at bringe hende til Eichhelms ei kan være efter hendes Sind; derimod var den troeskyldige Glæde, hvormed hun talte om Klingsbergs Kierlighed saare naturlig og skiøn. "Fordi jeg kan læse" sagde hun ligeledes meget godt. Skiønt er ogsaa hendes glade: **Endelig?** i Scenen med Klingsberg og hendes Broder. Den Trykfeil i tredie Acts 5 Scene **Hendes Velgierninger**, rettede hun

hun anden Aften til Deres Velgierninger og gav det en saare skiøn Energie. Comtesse Wildheim er uden Tvivl en vanskelig og en temmelig utaknemmelig Rolle. At den ei virkede mere, er imidlertid vist ei af Mangel paa Mad. Clausens Flid, skiønt Damer dog vel overhovedet ei ere hendes sande Fag. Hr. Saabye, som over Hals og Hoved paatog sig Birks Rolle, spilte den i det Hele vel, og gav nogle Steder f. Ex. denne Ring, — og mit Æreord ligeledes Mig ogsaa i hans sidste overmaade vel. Derimod tog han feil af: at disse 400 Ducater er mine; hvilket vil sige, at de tilhøre ham med Rette. Ligesaa: "jeg spiller, naar jeg maae vove alt" ɔc. jeg spiller af Nød; heller ei behagede han mig under den Repl. "De har godt ved" ogsaa var anden Akten hans stumme Spil under Klingsbergs Repl. om Følelserne meget for stærkt. Mad. Rosing spilte i Jomfr. Astrups Sygdom Henriette, det affecterede Sprog hun havde paataget sig i de Scener, hvor hun skal tale med forvendt Stemme, var rigtig nok en troe og vel udholdt Efterligning af en Modetone, hvormed adskillige af vore Modedamer uden Tvivl troe at gisre sig elskværdige; men den forekom Anm. ei at have virkelig Tække nok, til en Scene, som denne. Hendes øvrige Scener ere ei af megen Betydenhed; imidlertid giorde hun af dem, hvad der var at gisre, især af de to stumme Seener, hvor hun flyede for Klingsberg, og hvor hun kiøs Frue von Holm. Hr. Gielstrup Hr. von Holm, vedligeholdt den Maneer, hvori han spilte denne Rolle i den første Ring; kun at han her var nogle Aar ældre. At han udfører den valgte Mancer med megen Held og comisk Styrke, er unægteligt, men om en Kunstner, som han, behøvede at give Rollen dette sære Anstrøg for at behage i den, derom er tilforn spurgt. Som en ypperlig Scene har man anmærket den, hvor han gienkiender Henriette, og den, hvor Gienfærdet har ladt sig see for hans Kone.

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 17.

den 7 Mai 1792.

Die grösste Feinheit des dramatischen Richters zeiget sich darin, wenn er in jedem Falle des Vergnügens und Misvergnügens unfehlbar zu unterscheiden weis, was und wie viel davon auf die Rechnung des Digters, oder des Schauspielers zu sezzen sey.

Ankündigung der hamburg. Dramaturgie.

Rummet forbød Anmælderen i sidste Nummer at nævne, at til første Forestilling af Ringen blev givet et Divertissement; men at anden Forestilling — hvilket ogsaa skeede med tredie, hvorom i det følgende skal tales — blev overskaaren ved det, Hr. Bournonvilles serieuse Entree blev dandset mellem anden og tredie Act — hans demicaracter Entree dandsedes efter Stykket. At man Fredagen den 20 April paa denne Maade havde overskaaret Syngestykket Elskovs Magt, derved var snarere vundet end tabt; thi her var Hr. Bournonvilles skiønne Dands, som en Kilde i Arabiens Sandørkner; en sød Vedergvægelse for den Arme, der vansmægtede i alt dette uendelige tanketomme Vaas; men at afbryde Handlingens Gang, kiøle Tilskuerens Deeltagelse, og adsprede hans Opmærksomhed dermed i et Skuespil, som Ringen, der oven i Kiøbet er en Intrigue Comoedie, det er een af de smagløseste Ideer, der kunde opkomme i nogen Theaterdirecteurs Hierne; og havde ei saavel Stykket, som Bournonvilles Dands været begge saa aldeles fortreflige, som de vare, de kunde sandelig kommet til at undgielde denne Smagløshed.

Tirs-

Tirsdagen den 24 April. Aline Dronning af Golconda.

Onsdagen de tvende Sedler, Skuespil i een Act af Florian, og Høstgildet til bedste for Arbeidsanstalterne. Det geraader vore Skuespillere til den sandeste Ære, at den almindelige Stemme har anmærket, man paa den Iver og Lyst, der herskede i den Aftens Forestilling, kunde kiendelig see, hvor det glædede dem at bidrage til deres trængende Medborgeres Vel.

Torsdagen den 26de. Ringen eller det ulykkelige Ægteskab af Delicatesse, tredie Gang. Adskillige Erindringer, som Anm. i sit sidste Nummer giorde i Anledning af dette Stykkes tvende første Forestillinger, kunde han have udeladt, dersom han havde seet denne med, inden han skrev sin Anmældelse; thi de fleeste enkelte Steder, han havde indvendt noget imod, vare ved denne Forestilling forandrede. Saaledes gav Capt. Selting den Scene, hvor han har hørt Skriget i Cabinettet, gandske paa den Maade, som Anm. havde ønsket det, og Virkningen deraf viiste, at dette Ønske var ei ugrundet. Saaledes havde ogsaa Baron Birk ændret de tvende Steder, som han i forrige Blad sagdes at have læst urigtig, hvilket i Betragtning af den Hast, hvormed han maatte lære Rollen, var meget at undskylde. Om Tonen i de meget hæftige Steder af Seltings Rolle er Anm. imidlertid endnu ei eenig med Hr. Rosing. Unægtelig har Lessing ret, hvor han siger: "naar Shakspeare forlanger, at Skuespilleren, selv midt i Lidenskabens Storm, Strøm og Hvirvelvind skal holde Maade med sin Ild, maae han derved forstaae Hestigheden af Stemme og Bevægelser; og det er let at finde Grunden, hvorfor Skuespilleren maae holde Maade i begge Dele, endog hvor Digteren ei mindste Maade har holdt. Der ere faa Stemmer der ei i deres yderste Anspænding blive modbydelige; og alt for snare, alt for stormende Bevægelser blive sielden ædle. Imidlertid maae hverken vore Øine eller

vore

vore Øren fornærmes." Men — vil man sige — hvorledes kunne paa denne Maade Text og Tone komme overeens? Forf. af Skuespillerbrevene yttrede i den Henseende en Hypothese, som Anm. i Mangel af bedre vil anføre. Der gaves, meente han, fire Tilfælde i Henseende til Følelsers Yttring paa Scenen. Enten vilde man yttre Følelser, man ei havde; eller man vilde dølge dem, man havde; eller man overlod sig til sine Følelser, uden at lægge Vind paa Yttringen deraf; eller og man forsætlig stræbte at yttre dem med al deres hele Styrke, for derved at virke desstærkere paa de tilstædeværende (Medspillende vel at mærke, ei Tilskuere) kun i dette sidste Tilfælde, naar Personen vil f. Ex. forfærde nogen med sin Vrede, aftvinge Medynk med sin Smerte o. s. v., kun da er det, Skuespilleren har Anledning til at vove sig paa den yderste Grændse. Men ei ofte indtræffer dette Tilfælde; den virkelig forbittrede, især naar han skyer Mistanken om Rodomontader, stræber ei med Gebærder og Tone at forstærke det truende eller opbragte, han siger; den virkelig lidende, især naar det er en Mand, overlader sig endog sielden til sin fulde Smerte, end sige, han skulde søge at forstærke dens Udtryk; og hiine forsætlig forstærkede Lidenskabs Udtryk findes næsten kun hos dem, der enten udtrykke det, de ei føle, eller i det mindste frygte for, at Virkningen skulde blive for svag, hvis de lade deres Følelse ufrievillig bestemme Udtrykket. Her træffer man ogsaa paa Grændselinien mellem den baronske og beaubourgske, den hamborgske og vienske Skole — Dog Anm. erindrer sig, at der gives de, der ei ville tilstæde ham, at indlade sig i Konstphilosophie med en Konstner, og efter hvis Tanke et dramaturgisk Skrift ei bør indeholde andet, end Bonmots og Komplimenter.

Anm. i sidste Blad yttrede Meening om Hr. Rosings skiønne Spil i det hele, saavelsom om Mad. Preislers, Jfr. Morthorsts, og Hr. Saabyes, finder han sig med Glæde beføiet at igientage; heller ei kan han gien-

kalde,

kalde, hvad han den Gang saae sig nødsaget at yttre mod Mad. Schall og Hr. Schwarts, der unægtelig her aldeles ei ere paa deres rette Hylde. Ligeledes beholder han sin gamle Tvivl mod Mad. Rosings Tone i Scenen med Klingsberg, og kan ei i Mad. Clausen finde den adelstolte Comtesse, der ærgrer sig over at sættes i Parallele med en simpel Frøken.

Anm. har allerede berørt, at ogsaa denne Aften Hr. Bournonvilles serieuse Entree blev indkylet mellem Stykkets anden og tredie Act, skiønt det derved foraarsagede Ophold denne Aften ei var saa gandske utilgivelig langt, som den første. Efter Sigende var dette sidste Gang, vi saae den Glæde at see denne sieldne Konstner paa vor Skueplads. Anm. har allerede erkiendt sig for alt for lidet kunstforstandig til at skatte Hr. Bournonvilles Værd, skiønt han kan føle det.

Kienderes Bifald, og enhver upartiisk Kunstelskers Beundring ere her blevne Hr. Bournonvilles Løn, som de ere det i Sverrig; og disse ville sikkerlig ledsage ham, hvor han gaaer hen. Mad. Biørn giør vor Skueplads, og Hr. Dahlin sin Lærer sand Ære ved hans Side. Blandt de skiønne Steder i Jomfr. Jensens Pantomime maae Anm. endnu nævne hendes nydelige Spil, da han kommer bag paa hende, som hun staaer med hans Bouquet, og hun nu med saa fortryllende en Forlegenhed hastig kaster den bort.

Fredagen den 27 April. Bogstavelige Udtydning og Høstgildet. At Hr. Arendses gamle Wellsing ei har comisk Styrke nok, at hans latterlige Menisterie burde have mere Kraft, er tilforn anmærket. Hr. Frydendahl William Wellsing havde i Anm. Tanker truffen Caracteren meget godt. Hr. Schwartz Robinson. Om Anm. end har seet denne Rolle given af ham med mere Ild og Liv, er det dog meget let at undskylde, da han allerede den Aften ei befandt sig vel. Mad. Preisler Jenny, saare nydelig, og Hr. Rosing Edvin ligeledes. Høstgildet var ei gandske saa lykkeligt i Aften, der

var

var især i nogle af de første Scener nogen Forvirring. Mad. Berthelsen sagde sin Anna gandske skiønt, særdeles Scenen med Halvor; at hun endnu bestandig gaaer i Skoven, i Stedet for i Stegerset, har, som Anm. vel indseer, den Grund, at hun hverken troer at burde gaae ind af samme Couliſſe som Grethe, og heller ei kan løbe de Gamle imøde, som komme ud fra Huset; imidlertid gik hun dog nok bedst ind paa samme Side, om det saa var en Couliſſe længere nede. Da enhver anden, endog ubetydelig, Indvending, han i denne Rolle har troet sig beføiet at giøre Mad. Berthelsen, saa aldeles er bortfalden, vilde det være ham saare behageligt ogsaa at see denne hævet, da han ei kan indsee, den er ugrundet. Ogsaa med Jomfr. Morthorsts Grethe var Anm. saare vel tilfreds, kun ei med hendes lange Promenade under Annas Arie, der omsider bliver til Duet; Grethes egen Interesse er her alt for meget sammenknyttet med Annas til, at tilstæde saa liden Deeltagelse. At Digteren ei just har lagt denne Arie paa det lykkeligste Sted, da den nøder Grethe til at tie saalænge i Utide, kunde imidlertid vel være. Hr. Rosing Halvor, hans Fortælling i Scenen med Anna om hans Faders Følelser ved at see Bernstorffs Støtte, jog Anm. efter Sædvane Taare i Øiet, ogsaa behagede den Replik din ældste Datter! ham mere end nogensinde. Kun at han bestandig marcherer med den Cavalier Chauſſure, vil slet ikke anstaae mig. Thord fandt Anm. for megen Ungdoms Fyrighed hos. Hvorledes i øvrigt tvende sande Virtuoser, som Schultz og Galeotti have kundet overtale sig til at vanhælde en Scene, som Frieheds Festen ved den burlesque Oldingedands, tilstaaer Anm., han ei kan fatte, og han har erfaret, det gaaer flere saaledes.

Mandagen den 30 April. Den Ugudelige, med tilhørende Entreer. Anm. har i dramaturgiske Samlingers første Aargangs første Stykke saa udførlig forklaret sig om dette Stykkes og især Hovedrollens Caracteristik, at der bliver ham kun saare lidet Nyt her at til-

tilsøie. Hr. Elsberg gav overhovedet sin Don Juan meget godt denne Aften, især var Scenen med Alonzo og Carlos, den i fierde Act med Commandeurens Støtte, og den i femte Act overmaade gode. I Scenen med Karen og Maren havde Anm. ønsket ham lidt mere Legeretet, lidt mere Almavivasving. Hr. Lindgreen gav Sganarells Rolle meget vel, og fortiener især de sandeste Taksigelser, fordi han havde Smag og Mod nok til at rense Rollen fra alle de Harlequinader, hvormed den og Stykket hidindtil vare udskiæmmede. At Hr. Lindgreen ei vilde paabyde Moliere et ublue Pøbelskiemt, hvori denne var uskyldig, ved tvetydige Indskylinger af Karen til Tieneste; dette ventede Anm med Tryghed af ham. At han havde Mod nok til at aflægge den væmmelige Narrestreg at løbe op paa Galleriet, og derfra at svare sin Herre, der kaldte ham, lod sig ogsaa formode; at han vilde begribe, at Knapmaals høist moersomme Scene med Don Juan tabte sit hele Salt, hvis det var Sganarell, der med sin uhyre Tobaksdaase og med sine Narrestreger hindrede denne at kræve hans Herre, i Steden for det er Don Juans Høflighed, der qvæler Ordet i Munden paa Krænmeren, kunde Anm. og troe; men at han havde Kiækhed nok til at aflægge de gamle hævdede Fiælehyttestreger i Scenen, hvor Elvire er Nonne, at han torde her aflægge den Tuden og Skoggren, som var bleven en Vedtægt, dette glædede Anm. inderlig, og giorde ham det til fuldeste Vished, at Hr. Lindgreen vil være og blive een af de Skuespillere, der vil agte den Tænkendes stille Bifald høiere, end et Skoggrende Jubelskrig fra den tankeløse Pøbel. Nu undrede det heller ei Anm. mere, at see ham give den Scene, hvor Støtten besøger Don Juan, med den simple caracteristiske Sandhed. Med faa Ord, at Anm. saae dette sit sande Yndlingsstykke i Aften med en Fornøielse, som han hidtil aldrig har nydt derved, det skylder han fornemmelig Hr. Lindgreen, der havde bortrydet alt det, der pleiede at forstyrre hans Glæde. Og ligesom

han

han vilde giøre sig en Ære af at anføre, hvis de Tanker, han havde yttret paa ovenanførte Sted, havde foranlediget Hr. Lindgreen til hine Forandringer, saaledes holder han det nu og for sin Skyldighed at erkiende, at denne brave unge Kunstner fuldkommen har truffen dem, uden at kiende dem. Tvende Erindringer maae han endnu giøre Hr. Lindgreen, først at han i Begyndelsen jog formeget med sine Repliker, og dernæst at den Repl. i anden Acts anden Scene: tie stille Skurk! du veed ei, hvad du siger" tilhører ham, og er en Fretsættelse, han giver sig selv, da han seer, Don Juan bliver vreed. Blandt hans ypperlige Repl. maae Anm. nævne i samme Scene, det tvetydige, han gifter sig med eder, og det Galimathias i 5 Acts anden Scene om Grenen og Træet. Særdeles fornøiede Anm. sig denne Aften over Jfr. Schmidt, som Karen; ei som om hun fuldkommen erstattede den store Kunstnerinde, hvis Sted hun beklædde; det hedder med saa megen Ret om hende: Elle n'eut point de modele, & fut inimitable; imidlertid vandrede Jfr. Schmidt dog troelig i hendes Fied, udmærkede sig ved en ukunstlet og udtryksfuld Recitation, og bestyrkede Anm. i den Overbeviisning, at han havde havt Ret, da han saa mange Aar saa indstændig har ønsket, hun maatte bruges i Skuespil. Endelig er da dette Ønske opfyldt, og Anm. har den fulde Tillid til Jfr. Schmidt, at hun ei vil lade hans Haab og Spaadom blive til Skamme, at hun vil studere og følge det ypperlige Mynster, hun i sit Fag har for Øie; thi i det ringeste har Skuepladsen for nærværende Tid ingen, der er i Stand til at komme det saa nær, som hun. Hendes smaa Repliker i Scenen med Hans vare især meget nydelige, saavelsom og hendes stumme Spil, da Don Juan snakkede for hende og Maren. Hr. Gielstrup havde aflagt den altfor mørkverte Bondedialect, som stak vel meget af mod de tvende Pigers; i øvrigt gav han Rollen med megen comisk Styrke; kun at han maa-

skee

ſkee giorde lidt vel meget af den Scene, hvor han ſkal have Hug. I dramat. Samlinger har Anm. ſagt, hvad der kunde gjøres af Elmires Rolle; her vil han altſaa blot tilføie, at alt, hvad han der ſagde, havde Mad. Roſing lært ham, ved der hun virkelig giorde alt dette af Rollen. Iſær ſynes hendes Nonneſcene ham ſkion. At Entreen mellem anden og tredie Act, ſtaaer lidt galt, er i titomtalte Samlinger erindret; ſaavelſom at første og femte Act endelig ei burde ſpilles i Skoven.

Tirsdagen den 1 Mai. Florentineren Comoedie i een Act; Uagtet den almindelige Stemme tillægger Digteren la Fontaine dette Stykke, og det findes trykt blandt hans posthuma, har dog en ubenævnt Udgiver af en Samling pieces dramatiqves choiſies, Amſt. 1734, i en Fortale med megen Kiækhed men uden mindſte Beviis paaſtaaet, den var af Champmele.

Mad. Preisler var den bedſte i Stykket, og iær ſkion i Scenen med Harpax, ſkiønt ei ſaa ypperlig, ſom da dette Stykke blev givet til Høg over Høg.

Særdeles betiente Mad. Preisler ſig overmaade heldig af ſine veltalende Øine, og ſit udtryksfulde Ansigt i den ovenomtalte Scene, og gav den dermed særdeles Liv.

Hertil havde de Syngeſtykket **Skovbyggeren i een Act** af Mormontel. Uagtet denne nydelige Operette langt fra ei fornøiede Anm. saa meget ſom i ældre Dage, gik denne Foreſtilling dog bedre, end den han i **Morgenposten** har anmældt. Jomfr. Morthorſt begyndte virkelig Paulines Rolle meget vel; men vedligeholdt den nok ikke. Ogſaa tog Hr. Saabye nok ſin Thomas for meget fra den comiſke Side. Men fornemmelig maatte Septuorne gives med langt mere Ild, med langt mere afvexlende og maleriſke Stillinger, hvis den ſkulde giøre god Virkning.

Mellem Stykkerne Balletten **den forraadde og hævnede Amor.**

Dramatisk og Litterarisk Tillæg
til Morgenposten.

No. 18.

den 18 Mai 1792.

Sunt bona, sunt qvædam mediocria, sunt mala plura.
Martial.

Mandagen den 7 Mai. Ellevte Junii, Comoedie i 5 Acter af Baron Holberg. Ved at see dette i sig selv saare comiske Skuespils sandeste Vittigheder glide ubemærkede hen, og derimod det levende og høie Bifald udbryde ved de overdrevne Boufonnerier i femte Act med Sækken og Tønden, kom Anmælderen til at fornye en Betragtning, han ofte ved slige Leiligheder har anstillet. "Dersom man skrev en Scene, siger den engelske Tilskuer, hvori Pinkethman brød et Been, ved at brydes med Billock, og Dicky Norris kom, og forbandt ham, men hvor der ei blev sagt eller foretaget det ringeste uden efter Chirurgiens udtrykkelige Forskrift om at udspile Benet og forbinde det, vilde dog hele Huset udbryde i det vildeste Bifald ved Patientens forstilte Lidelse, den Hielp, han fik af den, der selv havde fældet ham, og Saarlægens Behændighed og listige Die." Saaledes havde endog det vienske Theatres Hansvurster i den extemporerte Comoedies Dage deres visse fastsatte Taxt, for hvert Dreiigen, hvert Rumpestød, hvert Spænd, hvert Fald, de til et høifornemme Publici Fornøielse udstod, og det gamle italienske Theater, hvor Holberg har hentet den største Deel af slige Scener, der findes i hans Skuespil, vidner, at Mængden i Paris heri har tænkt just ligesom Mængden de andre Steder. Hvad kan nu være Grunden til den Fornøielse, Mængden føler herved,

og

og til den Misfornøielse slige Scener paa samme Tid opvække hos dem, der paastaae at være Skuespillets sandeste Venner? ere disse, ligesom den fornemme Herre, Moliere taler om, der holdt det for en Skam, at lee, naar Parterret leer? er det urimelig Kræsenhed, eller grundet Delicatesse af dem, naar de væmmes ved slige Scener?

Har Dramaturgiens og den philosophiske Critiks Fader Ret, naar han udtrykkelig kræver af det Latterlige, at det ei maae føre nogen Smerte eller Fordærvelse med sig, da ville vi let udfinde, hvorfor det, der er vederstyggeligt for somme, er latterligt for andre. Skuepladsens sande Elskere sætte sig nemlig ind i de forestilte Stykkers Illusion; de stræbe at glemme Skueplads og Skuespillere, og blot at sysselsætte sig med Indtrykket af det, der foregaaer paa Scenen; enhver voldsom Handling, som foregaaer paa den, maae da enten giøre samme ubehagelige Virkning paa dem, som om de saae den virkelig foregaae i Livet, eller og maae den forjage deres Illusion, og dermed deres Fornøielse, og erindre dem om, at det er et Skuespil, de see, hvilket de ønskede at glemme, og ærgre sig over at mindes om. Mængden illuderes derimod ei; dens Hensigt er, at see Skuespillerne giøre Løier for dem for deres 2 Mark, eller Rigsdaler; de veed ogsaa nok, at Skuespilleren ei slaaer sig, eller kommer til at skade, men lader kun saa for at fornøie dem, og her har disse da efter Aristotelis Bestemmelse det sande Latterlige. Saameget torde imidlertid flyde heraf, at Skuespillerne just ei have Aarsag til at hovere synderlig over den Skogger eller det Bifald, slige Scener fremkalde; da det just vidner om, at en stor Deel af Tilskuerne ei er i Illusion; ei seer Skuespil, men moerer sig over Gøglerie.

Uden Tvivl var det og disse Scener, Holberg havde for Øie, da han i sit Brev til en fornem Mand siger om dette Stykke, at det er meget lystigt, men

efter

efter almindelig Smag; thi — bliver han ved — jeg maae undertiden sætte mit eget Humeur til Side, og hænge den Mading paa Krogen, som, jeg veed, Mængden helst vil bide paa." Imidlertid maae man tilstaae, at der i dette Lystspil er saa megen Intrigue, og tillige saa vittig Dialog, at det vel kunde undvære at kryddres med deslige Scener, især naar det blev givet, som det burde, og som det nogle af de første Gange virkelig gaves paa vor Skueplads.

I Aften var det derimod ei saa lykkeligt. Strax i første Act manglede de smaa episodiske Roller Lune og Liv, og især herskede der en Sprogenes Sammenblanding, som erindrede Anm. om Babylons Taarn; der blev overhovedet talt et Tungemaal, som hverken var jydsk, eller siællandsk, eller kiøbenhavnsk, men lidt af hvert. I de øvrige Acter indløb idelige og mærkelige Forvirringer, hvoraf dog den var den værste, hvor hele sidste Scene i 4de Act blev udeladt. I tredie Act var der rigtig nok en heel Deel Folk kommen sammen, der skulde forestille Brimmelen og Tummelen paa Børsen, men man saae gandske tydelig, at de slet ikke vidste, hvad de skulde giøre der, saa denne Scene gik hverken efter Holbergs Forskrift, eller paa den Maade, vi vare vante til at see den, inden hans Skytsaand veeg fra Skuepladsen.

Hr. Knudsen spilte Hendrik, og i det Heele meget godt; kun burde maaskee hans Niels Christensen stukket mere af fra hans Hendrik. Hr. Gielstrup Studenstrup, een af de Roller, der have forhvervet, og fortient ham almindeligt Bifald. Imidlertid syntes i Aften den almindelige Lunkenhed og Forvirring noget at forstemme ham, saa han ei gandske gav Rollen som han pleier. Hans Scene, hvor han giør Cour til Madamen, er høist latterlig uden at blive uanstændig (for denne Scenes Behandling fortiener ogsaa Jfr. Petersen megen Bersimmelse); hans Læsning af hendes Brev; hans: **skulde man ei kunde practisere sig bort;**

bort; og hans Villighed til at tage Niels Christensen paa sit Ord, da han tilbyder sig at betale de Penge, der er udlagte til Vægterne, disse ere sande Mesterstæder af ham. Hr. Rosings Skyldenborg er en skiøn Rolle af den høiere Comoedie, den sande forgieldede pralende Matador. Hvor godt Holberg har havt sine Øine med sig for at see allevegne, hvad han kunde bruge, vidner Skyldenborgs Replik, hvor han ønsker Maanen bort af Himlen; denne er taget af Aristophans Skyer, hvorfra han i øvrigt har hentet sin Rasmus Montanus.

Hertil blev givet Balletten Hververen.

Tirsdagen den 8 Mai. Cora.

Torsdagen den 10 Mai. Eugenie, Drama i fem Acter af Beaumarchais. Ogsaa over dette Stykke hvilede i Aften en tung Skiebne, og havde ei Clarendons og Eugenies Forestillere holdt det med saa vældig Haand, maatte det unægtelig være faldet aldeles; thi strax i allerførste Scene begyndte Forvirringen, og fra det Øieblik af rakte en Uvidenhed og en Uorden den anden Haanden, næsten ligetil Stykkets Ende.

Er Eugenie, som man paastaaer, den Rolle, Mad. Rosing skylder sit første betydelige Fremskridt i Publici Agtelse og Yndest, da har hun ogsaa ærlig giort baade Rollen og Stykket Giengield, og unægtelig været Hovedaarsagen til, at dette Drama saa langt har overlevet sine fleeste Jævnlige. Anmælderen, som har havt den Fornøielse at kunde sammenligne hendes Maade at spille den paa, med en Mad. Saccos i Wien og en Dem. Saint Renés i Paris, maae aabenhiertet erklære, at der i Grunden ingen Sammenligning finder Sted, saa langt var hun over dem begge. De Scener, hvori hun især tager Rangen fra enhver af sine Medbeilerinder, er anden Acts fierde, som hun giver med den glade Kierligheds hele fyrige Tone, da derimod alle de andre, Anm. har hørt, have troet her at gisre Mirakler med larmoiant Slæben;

ben; hendes skiønne energiske: han gaaer; hendes tiltagende Afmagt under Scenen mellem Coverly og hendes Fader, saa sand, saa gandske uden alle Dandserkunster, alle Balletstillinger; hendes skiønne Skatteringer af hendes Monolog i tredie Act, hvoraf vel Tienerne ved deres Udeblivelse spildte een, men hvor de sidste, især Overgangen fra Fortvivlelsens Krampestyrke ved: Alting maae i Dag og til "Ak jeg ulykkalige" var ubeskrivelig skiønne; og nu i næste Scene den Rigdom af afvexlende Stillinger, alle udtryksfulde, alle maleriske; den skiønne dæmpede Fortrydelse, da hun uden at kunde see paa sin Fader siger: "Jeg smiggrer mig" som contrasterer saa godt med hendes Tone og Stilling, da hun siger: "Han er vist ingen Fiende" den langsomme Reisning, den stolte halv fravendte Stilling, hvormed hun siger: falskeste af alle Mennesker! uden at værdiges at ledsage det med nogen Gebærde, førend hun med den energisk udstrakte Arm viser ham hen for et andet Fruentimmers Fødder; disse Scener ville uden Tvivl blive ligesaa uopnaaelige, som ubeskrivelige.

Om der da intet er at indvende mod denne Konstnerindes Eugenie? sammenligner han hende med de andre Eugenier, han har seet, maae han besvare dette Spørgsmaal med Nei; sammenholder han hende derimod med sig selv, især med en Forestilling, han saae 1779, og som stedse bliver ham et af de ypperste Studia af dramatisk Konst, han har havt den Lykke at træffe, da torde han vel yttre den Tvivl, om hun ei giver de sidste Act:r af Rollen for megen Energie, om ei hendes Fortvivlelse er for bitter, for fattet, for lidet klagende for en Pige, hvis Siel ei kan være hærdet ved en lang Række af Lidelser, hvis første Kummer dette maae være. Unægtelig er der mere dramatisk Konst, mere Kraft i denne sidste Behandling, maaskee den ogsaa giør stærkere Virkning; men

det

det gaaer mig med hende, som Eugenie med Clavindon, det forrige var mig kiere.

Hr. Rosing Grev Clavindon, en Mesterrolle af denne fortiente Konstner, den Hofmandstone, den nydelige Maade at conversere paa, som udmærker ham saavel i Scenerne med Hartlei og Mad. Murer i de to første Acter, som i den med Sir Carl, ere gandske ubetalelige; hans Intrepiditet i fierde Act kan ikke lykkeligere fremstilles, og hans femte Act er saare skiøn.

Hr. Frydendal Sir Carl, giør sig megen Flid for at give denne Rolle Natur og Sandhed; hans Maade at kaste sig mellem Dørren og sin Fader, hans Adfærd, da han vil forsikre Greven ubehindret Bortgang, og især den Replik, hvori han tilsiger ham den, behagede mig særdeles; kun den Gaaen op og ned under hans Monolog høre blandt de Ting, Skuespilleren meget vaersom maae betiene sig af, inden han kommer saa vidt, at han kan afvexle eller afbryde sin Gang, og sine Stillinger, efter hver Overgang fra en Idee til den anden.

Balletten Forvandlingerne eller Fanden er løs; at der i samme Ballet ikke er spart paa de Midler til at opvække Latter, der i dette Blads Indledning blev talt om, kan man ikke nægte; men det er og vist, at man i en Ballet, som det mindre illuderende Skuespil, bedre kan taale stigt end i en Comedie.

Fredagen den 11 Maj. Lilla eller sielden er Skionhed og Dyd; kan saa være! men Forestillingen af dette Stykke er sandelig ikke sielden paa vor Skueplads; hvem mon man kan vilde fornøie med at lade det opføre saa tit? Publicum, som ikke kommer, naar det bliver spilt, eller . . . .

Mandagen den 14 Maj. Hendrik og Pernille, Comedie i tre Acter af Holberg.

Det er allerede andensteds erindret, at dette Stykke, endog da Pernille var i en Mad. Gielstrups Hænder, ikke hørte blandt dem, der særdeles lykkedes

paa

paa vor Skueplads. Saa megen Flid end vor fortiente Knudsen gior sig med Hendrik, ville dog Spradebasserscenerne ikke lykkes for ham; disse krævede en Preisler eller en Saabye; heller ikke vil han ret behage mig i Scenen, hvor han læser Brevet fra sin Fader; her synes mig ikke, han nok fremdrager alle Nuancer. Hans Tienerscener ere derimod meget gode. Jfr. Schmidt Pernille; om man just skulde lade denne unge Actrice begynde med den vanskeligste af alle Holbergs Pernitler, da den kræver tre forskiællige Caracterer, Pernilles egen, den coqvette Frøkens, og den mangverte Frues, det er et Spørgsmaal; imidlertid skilte hun sig ikke ilde ved den. Vel snakkede hun i sine første Pernillescener noget for hastig, derimod gik Frøkenscenerne ikke ilde; kun var den Smaasnakken med Magdelone, imedens Hendrik læste Brevet, ikke brav; hendes Scene med Leonore i anden Act viiste os den gode Pige, der virkelig holdt af sin Frøken, og hendes Fruescene i tredie Act var i Anm. Tanker overmaade brav; kun vil han atter her nævne den Finesse, han for 15 Aar siden saae af to store Konstnerinder i denne Scene, og som i hans Tanker fortiener at vedholdes. Da Leonore vilde gaae ind, befindede hun sig i det samme paa Pernilles Fruenykker, traadde derfor et Skridt tilbage, og lod denne gaae foran, hvilket denne og med al hende muelig Dameair modtog. Hr. Gielstrup blev overmaade godt; især sin Monolog, som fik megen Natur og Sandhed ved hans Knivslibning o. s. v., ligesom og det var saare godt, at han besaae sine Been, da han fandt, han var ligesaa kiøn, som Hendrik. Hvorfor Magdelone med hævet Finger fortæller os: at Hendrik og Pernille ellers holdt Bryllup paa deres egen Haand, veed Anm. ei, uden skulde være for at giøre os opmærksomme paa, at hun kunde faae et Sviinerie frem, hvor maaskee Digteren intet havde tænkt paa. Mad. Clausen Leonore meget vel; men skulde det ikke

være

være mueligt, at levere hinanden de Gaver tilbage med Foragt, i Stæden for at kaste dem paa Gaden?

Efter en Entree spiltes derpaa de to Sædler, hvori Jfr. Morthorst spilde sin Grethe særdeles vel, men Hr. Saabye uden Tvivl hævede den latterlige Side af sin Rolle for meget, og Hr. Knudsen ligeledes giorde vel mange Konster med Snaps.

Tirsdagen den 15 Maj. Venskab paa Prøve, Operette i to Acter; tilligemed en demicaracter og en engelsk Entree, begge componerede af Hr. Bournonville.

Det er Anmælderen den behageligste Leilighed, han kunde finde til at tilbagekalde hans i sidste Nummer yttrede Mistvivl om oftere at nyde den Fornøielse at see denne ypperlige Kunstner, at han kan tillige anmelde tvende nye Entreer af ham. I begge har han offret til Gratierne, og i begge omsvævede de ham synligen. Den Pas de trois med de tvende Dandserinder, der tiente som Indledningsscene for den første Entree, var en af de skiønneste Pastoralscener, Anm. nogen Tiid har seet. Hr. Bournonvilles Dands, som i begge, og især i den engelske Solo fandt saa enthusiastisk Bifald, tør Anm. ei indlade sig i detailleret Critik om; det som han derimod med sand Beundring saae, var den Kunst, hvormed denne Dandsens Proteus forvandlede sit heele Væsen efter de forskiællige Entreers Caracter. Ligesom Værdighed og Anstand forskiønnede hans heele Udseende i den serieuse Entree, saaledes havde de tvende pastorale Entreer heele Idyllens Ynde; og den engelske den jovialeste Raskhed. Med eet Ord: man kan see, han troer, som hans store Lærer Noverre, at Dandsen boer ikke i Beenene eene.

Dramatiſk og Litterariſk Tillæg
til Morgenposten.

No. 19 og 20.

den 8 Junii 1792.

Celui, qvi ſans diſcernement
Adreſſe a tous venans les louanges, qv'il donne;
Fait grand tort a ſon jugement,
Et ne fait honneur a perſonne.

Fredagen den 18 Mai. Dokteren og Apothekeren, med en Entree.

Mandagen den 21 Mai. Den pantſatte Bondedreng, Comoedie i 3 Acter af Baron Holberg. Emnet til dette ſaare pudſeerlige Stykke er taget af Bidermanni Utopia, hvor ogſaa Fablerne til Jeppe paa Bierget, arabiſke Pulver, og flere holbergſke Stykker og Scener findes. Ikke blot hele Hiſtorien, indtil det pudſeerlige: Spørg min Hofmeſter, men og Scenerne med Raadsherrerne, og med de Handlende findes i denne Roman; og det vigtigſte, Holberg har giort, er, at han har ladet Bonden giøres til Pfalzgreve, i Steden for, han i Fortællingen udgives for en Prælat; og at han dernæſt har med megen Smag forandret Knudens Opløsning; da Fortællingen lader ham blive ſtraffet, og altſaa et ulykkeligt Offer for de andres Liſt, og han derimod i Skuespillet ved ſine Forældres Mellemkomſt bliver reddet. At Holberg i øvrigt har haſtet lidt med dette Stykke, ſeer man tydelig deraf, at han i de følgende Acter aldeles har glemt den Aftale, han har ladet Leerbeutel giøre med Pernille i første Act, saa at hun, som man ventede at see ſpille Hovedperſonen, aldeles ikke mere kommer til Syne, men Leerbeutel giør alting ſelv.

For-

Forglemmelser af dette Slags ere overalt ei usædvanlige hos Holberg. Leerbeutels Rolle blev overmaade vel givet af Hr. Rosing; særdeles vare hans Hofmesterscener, besynderlig de tvende med Raadsherrerne, fra hans Side fulde af comisk Fiinhed og Sandhed. Skade var det imidlertid, at adskillige Birollers høistmaadelige Memorering ofte var Conversationens Smidighed og Lethed til Hinder; overalt er det en stor Misbrug, Anm. har forefunden ved vor Skueplads, at der paa Smaaroller meget sielden anvendes den vedbørlige Flid, da deres Forsømmelse dog saa overmaade meget forplumrer det Hele; og da det gaaer der, som i Verden, at den, der ei kan gavne, meget ofte kan skade. Bondedrengens Rolle blev meget vel givet af Hr. Lindgreen, der atter her gav en Prøve paa sit heldige Anlæg til at ryste vore Lunger, uden at fornærme vor Menneskesands. Hans gode Bondesprog, og rigtige Diction, hans simple og uoverdrevne Spil giør ham sand Ære. De øvrige Personer i dette Stykke ønske vel helst at gaaes med Taushed forbi, da sandelig ingen af dem har Fordring paa at nævnes med Roes. Dog maae Anm. erindre, at det var meget godt, at Scenen i tredie Act blev forandret til Tid og Sted, uden at Stykket derfor, som tilforn er skeet, blev udskaaret til 4 Acter.

Til dette Skuespil bleve Hr. Bournonvilles tvende sidste Entreer givne for sidste Gang; den første mellem anden og tredie Act, den anden efter Stykket; da Publicum med levende og enthusiastisk Bifald takkede denne ypperlige Kunstner for den Fornøielse, han havde giort os. Virkelig, naar man saae ham dandse, overtydedes man om, det var ei overdrevet, hvad Oldtiden har sagt os om sine Mimister og deres Kunst, og man kan med megen Ret anvende paa ham, hvad en Oldtidens Digter har sagt om en af sine Dages Virtuoser:

Tot

Tot linguæ, qvot membra viro; mirabilis ars eſt,
Qvæ facit articulos, ore ſilente, loqvi.

Hvor megen, hvor afverlende, hvor umistydelig Expreſſion var der ei blot, f. Ex. i hans engelſke Solo? hvor var den ſløve Tilſkuer, der ei havde været friſtet til at udraabe med hiin Philoſoph: "Jeg ſeer dig ikke, jeg hører dig; du taler til mig med Stillinger og Bevægelſer." Og hvormegen Lethed, hvormegen Ynde foreenede han ei tillige med alt dette Udtryk. Og nu hans paſtoral Entree! en Albanos Penſel frævedes her til at ſkildre, hvad Ord ei kan fortolke. Det er med ſand Glæde Anm. erkiender, at han aldrig har havt ſaa megen Leilighed til at paaſkiønne en Mad. Biørns Værd, ſom juſt ved Bournonvilles Side; det ſtore og levende Bifald, hun i denne Veddekamp fortiente, er det ubedrageligſte Indſegl paa hendes Kunſtnerhæder. Ogſaa fandt Jfr. Jenſen her en koſtelig Leilighed, til at glimre ved den fortryllende Skalkagtighed, ſom hun ſaa vel beſidder, og hun lod den ei gaae unyttet bort. Paa Hr. Dahlen kunde man kiendelig ſee, at ligeſom han fra det første Øieblik af har giort ſig utrættet Flid for at vedligeholde ſit vundne Bifald, ſaaledes var i diſſe Entreer hans Meſters Nærværelſe ham en nye og kraftig Spore. Saa langt man naturligviis — fandt ham under hans Meſter, ſaa meget fandt man ham over ſig ſelv.

Tirsdagen den 22 Mai. Zemire og Azor.

Torsdagen den 24 Mai. Den ſkinſyge Kone, Lyſtſpil i fem Optog af Colmann. At Æmnet til dette Stykke deels er taget af den engelſke Tilſkuer, og deels af Tom Jones, formindſker uden Tvivl ei Digterens Fortieneſte, da det uden Tvivl har større Vanſkelighed, heldigen at dramatiſere en Fortælling, end ſelv at ſkabe et Æmne. De lykkelige Situationer med Carl, der beſkienket træffer Henriette i Oaklys Huus, ſaavel ſom, hvor han holder Trinket i Reſpekt med Piſtolen, tilhøre dog nok Colman ganſke, ſaavel ſom

som de vigtigste Caracterer i Stykket. Anm. har tilforn erindret, at han ei var saa ganske vel tilfreds med Hovedrollens Behandling, da den syntes ham at blive spilt, mere som den arrige, end som den skinsyge Kones; deraf fulgte da tillige, at han heller ei kunde være saa ganske eenig med Skuespillerinden om Skatteringen af enkelte Scener, f. Ex. den med Oakly anden Act, og den med Ladi Freelove i tredie. Om denne Aften vil Anm. intet sige, da den sikkert ikke var blandt denne Rolles lykkelige; blandt andet indlsb i 5 Act fierde Scene en megen kiendelig Forplumring. Den, der i Anm. fortiener det overste Sted ved denne Forestilling, var Jomfrue Astrup, som Ladi Freelove; hun spilte her med saa megen Fiinhed saa megen Sandhed. Anm. ønskede at kunne beskrive de fiine og nydelige Skatteringer, hun anbragte i Scenen med Henriette, f. Ex. hendes sarcastiske Vægt og Tone paa: den er saa fuld af Kierlighed. Et andet Mestersted af hende var det i følgende Scene om den forgyldte Ore, og den Tone, hvormed hun paroderede Fruen, hvis Ord dryppede, som Draaber af en Jistap, og Frøkenens strømmende Dumhed. Nok en stor Scene af hende er den i samme Act med Carl Oakly; den yderst forgatelige Tone paa hendes Elsker, kan jeg tænke. Men hendes ypperste Scene er dog uden Tvivl med Mester Oakly; her borer hun hende med saa megen Fiinhed Dolken i Brystet; hendes: vilde jeg sige alt det, jeg vidste; hendes betydende: jeg troer ikke, Han er den, hun elsker. — Hendes Die og Mine, da hun lod, som hun vilde beroelige hende. Denne Scene kunde neppe fra Ladi Freelovees Side gives mesterligere. Endnu een, som dette Stykke fra Begyndelsen af har skyldt en stor Deel af sit vundne Bifald, er Hr. Rosing, som Carl Oakly; Stykkets tvende moersomste Situationer ere faldne i hans Lod, og han udfører dem mesterlig; særdeles er hans Ruus

i tre-

tredie Act særdeles tækkelig og passende; det er ikke den gemeene Svirebroders, men den elskværdige Libertiners, der selv i denne Forfatning beholder noget, der anbefaler ham, og gior os villige til at see over med denne Svaghed. Hans Scener med Ladi Freelove og Lord Trinket gaae ligeledes ypperlig fra hans Side. Ikke mindre finder man denne Familie-Vonhommie hos hans Oncle Major Oakly, som i Hr. Musteds Hænder af en Bivolle er bleven en af de moersomste i Stykket. Hans Scener med hans Broder og Broderkone ere især ved hans skiønne Conversations-Tone meget moersomme. Hvordan en Gielstrup spiller Sir Harry, har Anm. adskillige Gange tilsorn sagt; men om de, der have lagt Oversætteren det Par Eeder, som findes i denne Rolle, saa hviligen til Last, ville finde Hr. Gielstrup uskyldig, fordi han endnu lagde adskillige til, er et andet Spørgsmaal. At imidlertid disse Eeder ere efter Sir Harrys Caracter og øvrige Sprog er ikke at nægte. Anm. seer, at han hidindtil for det meeste har kundet henholde sig til, hvad der er sagt om dette Stykkes foregaaende Forestillinger; derimod vare af Fornødenhed trende Roller ombyttede deri, om hvilke dog ogsaa bør tales. Capt. Oktutters Rolle var tildeelt Hr. Lindgreen; maaskee havde man ikke Uret i at finde ham vel ung og vel smækker til denne Hugaf, ligesom han vel ogsaa sagde den første Scene noget for hurtig; men i øvrigt gav han den med megen Sandhed og comisk Styrke, og saavel hans Sprog som hans Sving var overmaade rigtigt.

Ikke saa heldig var Hr. Frydendahl i Lord Trinkets Rolle, som overhovedet vel Mænd af Stand, og grand Ton, neppe ere de meest passende Roller for denne fremstræbende unge Skuespiller; af den skiønne Contrast, der ved de forrige Forestillinger herskede imellem Naturens simple Datter, den elskværdige Henriette, og den fine Levemaades Marionette, Lord Trinket, var i Aften det halve tabt; ogsaa gik de Repl., hvor

han

han brødes med hende, ikke nokſom Slag i Slag, ſaa denne Scene blev anſtødelig ved ſin Længde.

I Hr. Schvartſes Uvaſſelighed havde Hr. Arends paataget ſig Sir Ruſſets Rolle. At han her ikke var paa ſit egentlige Sted, erkiendte han ſelv. Imidlertid gav han Rollen med umiskiendelig Flid, og fortiener altid Tak for ſin velvillige Arbeidſomhed.

Hvorfor Stuepigen i den forgyldte Oxe hoppede ſaa hierteglad ud, da hun havde været inde, at bringe Henriette det Budſkab, at der var en ſtor Ulykke paa Færde, gaaer over Anms. Forſtand, ſaa meget mere da hendes tvende Repliker vise, hun er ſelv gandſke betuttet over denne Tildragelſe.

Hertil en Entree.

Fredagen den 25de Mai. Florentineren Skuespil i 1 Act, og Høſtgildet, begge ofte tilforn anmeldte. Med megen Fornøielſe erfoer Anm., at Mad Berthelſen i Aften havde billiget den giorte Erindring, at hun burde gaae ind paa den Side, Huſet var.

Den 29de Maji. Chinafaren, Operette af Hr. Heiberg med tilhørende Divetiſſement.

Torsdagen den 31 Maji. Den Stundesløſe, Comoedie i 3 Acter af Baron Holberg. Det blev ved dette Stykkes ſeeneſte Foreſtilling erindret, at Caroline i ſin Tid havde forandret en Tvetydighed i anden Scene, og at man med Føie ventede den ſamme Opmærkſomhed af Mad. Schall; og Anm. bedrog ſig ikke, thi hun ændrede ikke allene det omtalte Sted, men endog et nærbeſlægtet ſtrax efter. Derimod ſagde hun endnu Begyndelſen af den Repl. "Det er ſandt, jeg har glemt" ſom en aparte, da hun der nødvendig ſtrax maae ſpringe op, og løbe hen til Vielgeſchrei, hvis eller Confereringen ſaalænge ſkal ſtandſes. Ogſaa ſkulde vel Skriverkarlen i første Act ikke have taget hende paa Skiødet, iſær, da Vielgeſchrei var inde; det er en Mand, ſom ſnart er her, og ſnart der, og ſom man

er

er aldrig noget Øieblik sikker for; overhovedet skulde disse Skriverkarle nok gjøre lidt færre Løier i disse Scener, blandt andet, den med Barberen, at de virkelig her skulle skrive, kan sees af det, at Vielgeschrei løber hen at see, hvor langt de ere komne, og da han ikke skiænder, eller siger noget, vidner det noksom, at de ikke have ladet Tiden unyttig gaae hen, hertil maae jeg endnu føie det Konstargument, at det strider imod al sund Critik, at slige ubetydelige Bipersoner drage Opmærksomheden fra Scenens Gang, og paa sig. De tvende Steder, hvor de har Lov til at give deres Skilling i Lauget med, ere dem foreskrevne; nemlig da Vielgeschrei er ude efter Hønsene i Kiøkkenet, og da Leander og Oldfux komme, som Pedanter; hvor de dog, vel at mærke, kun skulde fnise, og ikke leé høit. Hr. Arends, som Vielgeschrei, forekommer Anm. ikke stundesløs nok; han giver sig for god Tid til det, han har at tage vare; hører for roelig paa dem, der tale med hain, da derimod den Stundesløse bør være en Person, der stedse har ti Ting for paa en Gang. Saaledes vilde jeg blandt andet, at han skulde sidde ved sine Papirer, naar han i første Act kalder Leonore ind; hans Syslen med disse under Samtalen vilde give Anledning til mange heldige Toneafvexlinger, og meget sandt stumt Spil; saaledes maae han endelig give sig noget at bestille, naar Oldfux er der, som Tydsker. At Hr. Arends imidlertid siger sin Rolle overhovedet vel, og iagttager dens umiddelbare Forskrifter, bør Anm. tilføie, skiøndt han ikke troer, den ved Spillet faaer al den Høining, den kræver. Jfr. Vogth Magdelone; gav dem unægtelig ikke ilde; den sidst omtalte Tirade om at føle Jomfrnens Bryst, var i Aften aldeles udeladt. Hr. Frydendahl Leander. I the Connoisseur, et ypperligt engelsk Ugeblad, fandt Anm. nyelig følgende Betragtning, som han i Anledning af Hr. Frydendahls Scene med Leonore, men tillige til adskillige andre Theaterelskeres Overveielse vil afskrive: Elskovsscener-

ne

ne i vore Skuespil, gisres os end mere modbydelige ved Skuespillernes Tienstagtighed, der tage enhver Leilighed til at høine Udtrykke med Gavnetag og Kys. I en Comoedie er der intet, Mængden finder mere Smag i, end et dygtigt Smæk, der giver Gienlyd over hele Huset; og i Sørgespillets lidenskabsfulde Scener, slyve Helt og Heltinde uophørlig i hinandens Arme" Skiønt det endnu — i det mindste i de faa Sørgespil vi have, ikke er slet saa galt hos os, tager dog denne Usæd alt mere og mere Overhaand; Anm. betragter den ikke, som Forf. af Skuespillerbrevene, fra Sædelighedens Side; men blot for saavidt, den forstyrrer Illusionen; og for overtydes derom, behøver man blot at agte, jeg vil ikke sige, paa de Misundelses-Udbrud, eller ironiske Velbekomme, som vore Spradebasser, efter Omstændigheden, ikke saa meget sagte, udlade sig med; thi dette Slags Folk kommer aldrig i Illusionen; men til den høie Latter, som derved ikke sielden i de meest rørende Scener udbryder fra dem, som herved pludselig bringes til at glemme Personerne, og erindre Acteur og Actrice. Cela sent bien le Nord, har Anm. hørt Franskmænd sige om sligt paa tydske Theatre; og skiønt han ingenlunde vilde foreslaae at indføre den franske Rigen over Skuldrene i Steden, ønskede han dog, man vilde lade alt det unødvendige og upassende Kysserie fare.

Hr Knudsens Oldfux behager Anm. alt mere og mere, jo oftere han seer De to Smaaeting om at svinge med Armen under sin Replik som Peder Eriksen, og om Accenten paa sidste Stavelse af Aliqvem og alicui, havde han vel ikke iagttaget; men forresten hvormegen Fiinhed, hvormegen comisk Styrke, og dog tillige, hvormegen Simpelhed, hvor lidet overdrevet i hans Spil! Mesterlig var især hans Tydsker, og hans Jonas. Blandt de episodiske Personer maae Anm. især nævne Bonden, der var gandske fortræffelig. Efter Stykket, Balletten den forraadde og hævnede

Amor.

Amor. Saameget Anm. end beundrer Jfr. Jensens sande Talent i de muntre og skalkagtige Scener, saa lidet fyldestgier hun ham i de mørkere hæftigere Lidenskaber, som denne Ballet adskillige Steder kræver af hende.

Med denne Forestilling sluttedes dette Theateraar; store Savn og Tab have formørket den sidste Deel deraf, og adskillige endnu truende Farer gisre Udsigten over Skuepladsens nærværende Tilstand ubehagelig, ja næsten umuelig. Den med Theatrets Bestyrelse foreskedne Forandring troer Anm. sig ligeledes ubeføiet til at tale om. Hvad han ved en og anden Anledning kan have yttret angangende den forrige Direction, har stedse været af Nidkierhed for Theatrets Tarv, og ingenlunde af Had til den; den bestyrer det ikke mere, og han har intet mere, hverken om eller til den at sige. Ligesaa lidet kan han tale om den Mand, i hvis Hænder Bestyrelsen er givet. Meget, uendelig meget bliver for ham at gisre, hvis han igien vil hæve vor Skuepiads til den Høide, hvorfra den er sunket. Det er et Foretagende, der vil kræve ubøietig Retskaffenhed, utrættelig Iver, og ualmindelige Kundskaber, og hvortil Anm. af sit inderste Hierte vil ønske ham Held.

Re-

Register.

Aglae . . . Side. 144
Ariadne . . . 3
Arsene . . . 15
Aline . . . 130

Bagtalelsens Skole 119
Benefice-Concert . 89
Bewerley . . . 92
Bogstavelig Udtydning 33, 132

Cecilie . . . 91
Caffehuset . . . 58
Chinafarene 77, 82, 83, 114, 150
Cora . . . 140

Dido . . . 42
Doctoren og Apothekeren 41, 42
Dramaturgie fyhuft . 8
Dramaturg ohne Maske 8

Elevte Junii . . 137
Elskovs Magt . . 129
Entree af Dahlen . 815
Entree af Bournonville 119, 129, 132, 146
Emilia Galotti 105 114
Eugenie . . 140
Eulalia Meinau . 54

Friebach . . 8, 33
Forvandlingerne 52, 65, 87, 142

Florian . . 57
Feiltagelserne . . 82
Florentinereu . 136, 160

Geert Vestphaler . 3
Gnieren . . 15
Gavmilde Testamente . 89
Grovsmedden . . 118

Hendrik og Pernille . 142
Høstgildet 33, 38, 130, 132, 150
Hververne . . 45
Huset i Opror . . 41
Hvermands Ven . . 30
Hververen . . 140

Julestuen . . 3
Julestuen og Maskeraden 16
Jeppe paa Bierget . 65

Kierligheds Magt . 65
Kun sex Retter . . 96

Lilla . 40, 52
Linna og Walwais . 15, 65
Landsbyepoeten . 47, 49
Landsbyepigen . . 65
Lotte og Johan . . 73

Maskeraden . . 3
Medea . 30

Side.

Menneskehad og Anger : 34, 52, 114

Ninette a la cour : 119
Nysgierrige : : 39

Olsbach : : 83

Philosoph sværmende : 73
Pantsatte Bondedreng 145

Ringen : 121, 128, 130

Semiramis : 119, 115
Skuespillerskolen : 3
Stundesløse : : - 5, 150
Sorte Mand : : 19
Steffen og Lise . : 87
Soliman den anden : 96
Strelitzerne : 116
Skovbyggeren : 136

Side.

Syngesygen : : 19
Stregen Regningen : 65, 72, 74, 77

Tvende Sedler 3, 38, 57, 140
Tienstfærdige : : 54
Tvende Gierrige : 57

Ursel, Feen : : 43
Utroeskaber forstilte 50, 73
Unyttige Hexerie 91, 96, 118
Ugudelige : : 133

Vaskerpigerne : 73, 77
Værdige Fader . : : 4
Vonner og Vanner 9, 15, 17, 30
Velsortient Svar : 63
Venskab paa Prove : 144
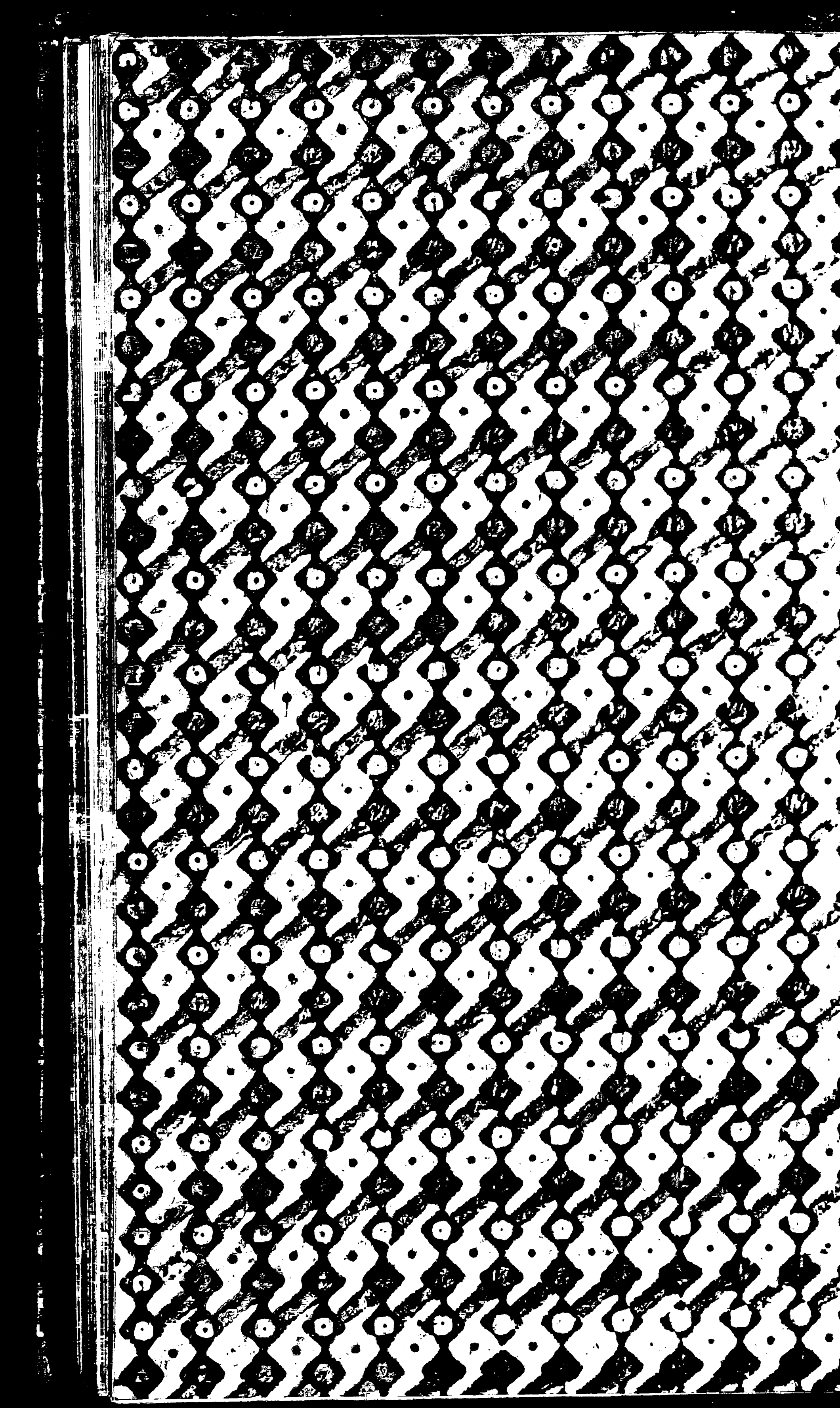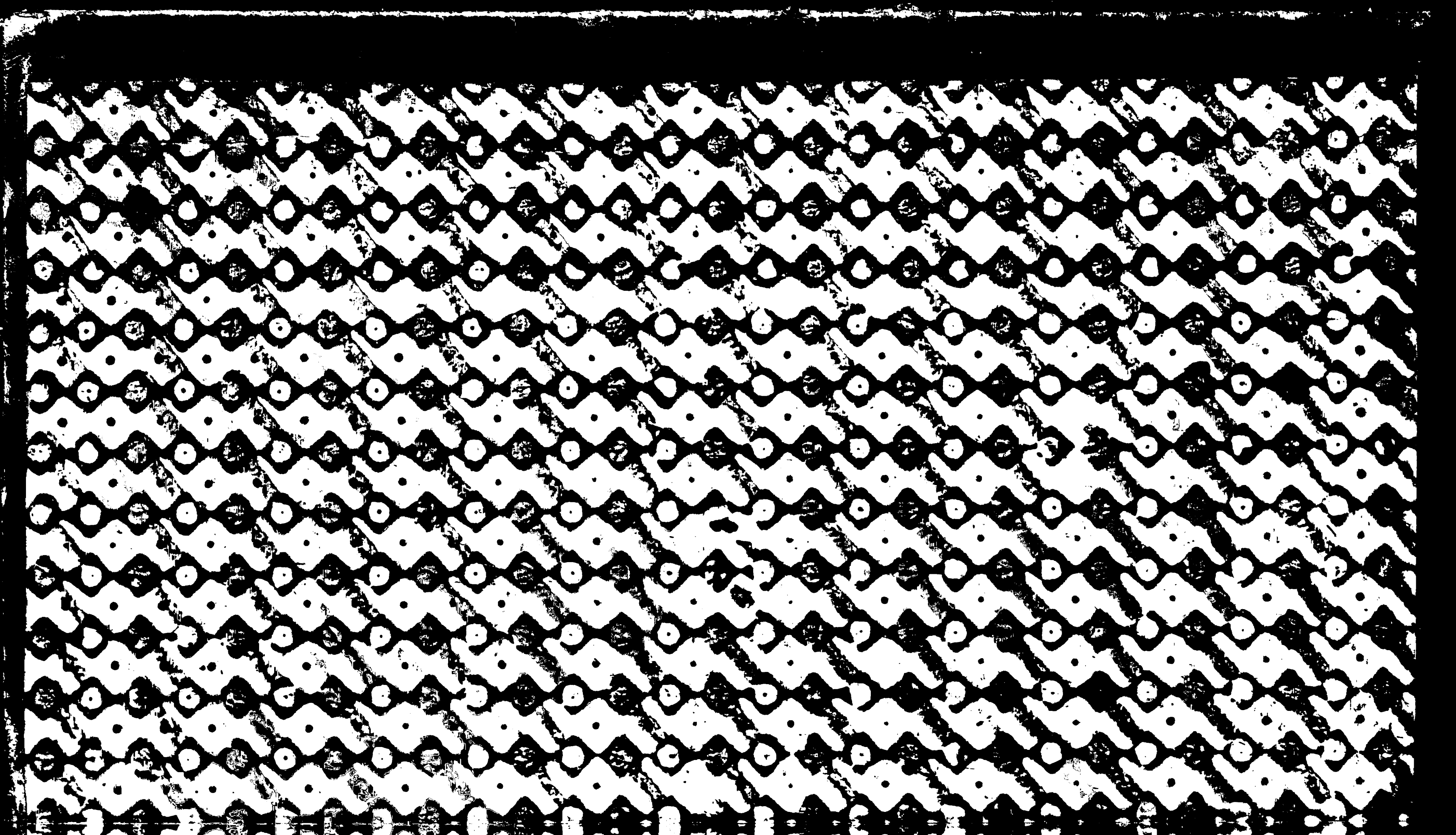
Ædle Løgn : : 36